

De rapporten van de Deensche parlementaire Commissie in zake de landsverdediging.

Betaenkning afgiven af Forsvarskommissionen
af 1902 til Regering og Rigsdag.

De eigenaardige wijze, waarop in Denemarken de versterking van de hoofdstad Kopenhagen tot stand is gekomen, had het militaire vraagstuk ginds in hooge mate onpopulair gemaakt. Tegen den wil der meerderheid in het Folketing — onze Tweede Kamer — had een uit de rechterzijde voortgekomen ministerie met provisoire credieten de versterking van de landzijde doorgevoerd. Natuurlijk moest eene dergelijke geweldpolitiek à la BISMARCK, die in het kleine Denemarken nimmer door een schitterend slotstuk kon gehonoreerd worden, vanzelf haar einde vinden, toen het evenwicht tusschen de inkomsten en de uitgaven van den Staat blijvend verbroken bleek. Een vergelijk, waarbij werd overeengekomen, dat het vraagstuk der landsverdediging voorshands zou blijven rusten, had ten gevolge, dat de versterking van Kopenhagen in den jare 1894 voorloopig werd gestaakt. Onder den invloed van eene tot ongekende hoogte opgezweepte partijverdeeldheid, was het versterkte Kopenhagen evenwel het aanbeeld, waarop de linkerzijde bleef hameren, totdat in 1901 een ministerie uit deze zijde afkomstig, aan het bewind kwam en zou trachten het brandende vraagpunt te regelen, doch het vóór alles buiten den strijd der partijen te stellen. Den weg, waarlangs men getracht heeft dit doel te bereiken, zal ik zoo dadelijk nader aanduiden, doch wil vooraf er op wijzen, hoe het afstemmend votum van de linkerzijde tegen de plannen van het rechtsche Kabinet, feitelijk zijn oorsprong vond in een diepliggend verschilpunt in zake de buitenlandsche politiek. Verraadde de staatkunde van de rechterzijde aanvankelijk nog steeds een revanche-tint; de linkerzijde daarentegen stond aldra een politiek van streng neutraal blijven onder alle omstandigheden als hoofdbeginsel voor. Al wil ik nu dadelijk toegeven, dat eene versterking van Kopenhagen voor de handhaving der neutraliteit onmisbaar is, dan gevoel ik toch ook, dat het voorstel tot versterking met eene revanche-alliantiepolitiek tot achtergrond als een waar schrikbeeld aan de linkerzijde moest toeschijnen. Men wenschte van die zijde volstreckte neutraliteit en stemde dus feitelijk eene ver-

sterkte basis voor den bondgenoot af. Het zeer toe te juichen verschijnsel deed zich nu echter voor, dat het begrip „neutraal blijven” in Denemarken sedert allerwegen om zich heen heeft gegrepen, doch deze overgang is zoo geleidelijk geweest en de door de rechterzijde begonnen strijd had zulke afmetingen aangenomen, dat men zich van de ware oorzaken der verwijdering nauwelijks rekenschap gaf en kortweg de versterking van Kopenhagen als *de* oorzaak van den strijd, *de* bron van alle jammerlijke verdeeldheid is gaan beschouwen. Men had van bevoegde zijde mooi redeneeren om te betoogen, dat Kopenhagen, ook bij vooropstelling van het neutraliteitsbeginsel moest versterkt blijven; het eindrefrein luidde telkens en telkens weêr: eerst de vestingwerken weg. Over en weer regende het verwijten. De rechterzijde verweet haren tegenstanders niet te willen inzien, dat de vesting moest blijven, en zeer ten onrechte den strijd tegen de wijze, waarop zij geworden is, thans te richten tegen de versterkingen zelf. De linkerzijde beschouwde de tegenpartij als de oorzaak van alle verdeeldheid, aan welke het recht van medespreken voortaan was ontzegd.

Het ministerie begon in 1902, om den strijd te doen bedaren, met het instellen eener parlementaire Commissie, door den Rijksdag uit de beide deelen Folketing en Landsting zelf gekozen, bestaande uit 18 leden, en waarvan alleen de voorzitter door de Kroon werd benoemd. Een viertal niet-stemgerechtigde deskundigen werden der Commissie toegevoegd, om haar tot voorlichting te strekken. De opdracht was zeer ruim gesteld en omvatte een onderzoek naar alle bestaande toestanden, en waaraan zich zou paren een ontwerp van een plan voor landsverdediging met alles, wat daaraan zoo gewoonlijk annex is. Het rapport zou bestaan uit een geheim en uit een openbaar gedeelte, terwijl om vertraging van zeer urgent geoordeelde verbeteringen te voorkomen, de Commissie bevoegd was tusschentijds reeds gedeeltelijk rapport uit te brengen en voorstellen te doen. Niet alleen, dat van die laatste bevoegdheid geen gebruik is gemaakt, doch de Commissie heeft zelfs geen kwaad er in gezien zes lange jaren te laten voorbij gaan, alvorens hare voorstellen in te dienen. Waar hare zittingen geheim waren verklaard en, om zoo te zeggen, geen woord van de beraadslagingen uitlekte, heeft er lang ernstige twijfel bestaan, of de Commissie wellicht zou zijn gesuccombeerd. Telkens moest dan ook de Regeering ter geruststelling de verklaring afleggen, dat de arbeid werd voortgezet.

De hoop der Regeering, dat middelerwijl de partijstrijd van het onderwerp der landsverdediging zou worden afgeleid, kwam niet in vervulling. Op zeer tendentieuze wijze zetten verschillende Deensche bladen den strijd voort en stelden het sloopen der versterking van Kopenhagen eenvoudig als een voldongen feit voor. In zekere kringen toch, ontstond eene gerechtvaardigde vrees, dat de radicale leden der Commissie, wanneer zij in de geheime zittingen geloofsbelijdenis zouden moeten afleggen, hunne meer bezadigde innerlijke overtuiging in de plaats zouden kunnen stellen voor een collectief partijprogram. Om hen dus een hart

onder den riem te steken, begonnen bladen als *Politiken* eene krachtige actie, uit naam van de verdedigingsnihilisten en de vredesvrienden. Openlijk verklaarden dezen, dat hoe de Commissie ook besluiten zou, hun gedragslijn onherroepelijk vaststond. Carthago moest verwoest worden.

Tegen deze stroomingen is in de eerste plaats de toenmalige minister van landsverdediging CHRISTENSEN, de invloedrijke partijleider der linkerzijde, krachtig te velde getrokken. Zijne uitingen lieten dan ook geen twijfel, dat het zijn krachtige wensch was het militaire vraagstuk in dien zin op te lossen, dat de verklaarde neutraliteit ook met kracht gehandhaafd zal kunnen worden. In het volk zelf is eene krachtige, spontane beweging bemerkbaar, die zich kant tegen de ontzenuwende bewerkingen en programma's der radicale groepen.

Kortom, het laat zich voorzien, dat, zooals toch ook van het Deense volk niet anders te verwachten valt, bij de Regeering en bij de meerderheid van de natie het ernstige streven voorzit, om op de door de Commissie gelegde grondslagen tot eene bevredigende oplossing der strijdvrage te geraken.

Voor welke moeilijkheden daarbij het tegenwoordige Kabinet en in de eerste plaats de minister-president, tevens minister van landsverdediging, zich geplaatst ziet, kan eerst blijken bij de nadere kennismaking met den omvangrijken arbeid, dien de verdedigingscommissie onlangs heeft gepubliceerd.

Dertienhonderd bladzijden druks-omvatten de twee deelen van het lijvige staatsstuk.

En ware het nog, dat eensgezindheid, of zoo deze al niet mogelijk is bij parlementair werk, althans een streven om tot oplossing te geraken, den arbeid der Commissie had gekenmerkt, dan zou de doorworsteling van een zoo omvangrijk werk met opgewektheid nog denkbaar zijn.

Die eensgezindheid, die zucht tot oplossing te geraken, is echter verre te zoeken.

„In de Commissie in zake de landsverdediging van 1902 is geen eenstemmigheid verkregen over een plan tot regeling der landsverdediging „in haar geheelen omvang. De stemgerechtigde leden der Commissie „hebben zich daarom verdeeld in eene meerderheid en drie minderheden, die *ieder voor zich getracht hebben de in § 2^b aan de Commissie gestelde opdracht op te lossen, n.l.: In hoofdtrekken een algemeen „plan aan te geven, ten einde, verband houdende met den toestand des „lands, tot de best mogelijke regeling der verdediging te land en ter „zee te geraken, die zich voor de handhaving der neutraliteit eigent en „die op passende wijze rekening houdt met het vermogen van den Staat, „om de oogenblikkelijke en de telkens wederkeerende uitgaven te dragen, die van de regeling het gevolg zouden zijn.*

„Bijgevolg is het rapport der Commissie samengesteld uit vier voorstellen aan Regeering en Rijksdag, respectievelijk afkomstig van 10, „6, 2 en 1 medeleden. Bij deze voorstellen hebben de van het leger

„en van de vloot toegevoegde officieren hunne opmerkingen gevoegd.
 „Noch de meerderheid der Commissie, noch de minderheden hebben
 „het noodig geoordeeld in het Verslag op deze opmerkingen te ant-
 „woorden; doch zij nemen alle noodige voorbehoud juist tegenover de
 „uiteenlopende critiek, die in deze opmerkingen is neergelegd.”

In hoofdzaak vond met deze veelzeggende mededeelingen het gemeenschappelijke werk der Commissie haar einde. Op de korte mededeeling, dat het rapport over den oogenblikkelijken toestand van land- en zeeverdediging twee verdere deelen omvat, waarvan één voorshands, evenals een deel vertrouwelijke stukken niet zal worden openbaar gemaakt, volgt de onderteekening.

Het met de samenstelling der Commissie beoogde doel: mannen van verschillende politieke kleur samen te brengen en daardoor te trachten tot eene soort vergelijk te komen, in zake de landsverdediging, moest uit den aard der zaak mislukken en heeft dan ook niet nagelaten fiasco te maken.

In de Commissie scheidden zich de leden af, zonder dat kan worden nagegaan, welke strijd daarmede in den boezem der vergadering is gemoeid geweest. Ik acht dit laatste in het bijzonder te betreuren, omdat juist het publiceeren van de protocollen der vergaderingen naar alle waarschijnlijkheid het hopelooze van eene aldus samengestelde parlementaire commissie in het licht zou hebben gesteld.

De vier rapporten, die het verslag omvat, staan, om zoo te zeggen, in geenerlei verband tot elkaar. De tien leden van de linkerzijde, de zes der rechterzijde, twee sociaal democraten en één radicaal hebben groepsgewijze hun gevoelen en hunne voorstellen erin nedergelegd. De meest uiteenlopende inzichten, zooals die vermoedelijk ook in Denemarken jaar in, jaar uit bij de behandeling der oorlogsbegrooting ter tafel zullen worden gebracht, zijn getrouwelijk afgedrukt.

Uit den aard der zaak spannen de sociaal-democraten in originaliteit de kroon. Hun rapport omvat slechts een drietal bladzijden en lokt door den aard der motieven en voorstellen, als het ware, uit op zijde gelegd te worden. Toch wil ik er met een enkel woord van gewagen, omdat er, naast de principieele partijbeginselen, overwegingen in neergelegd zijn, die den toets der critiek niet kunnen doorstaan.

De Deensche Staat — aldus luidt het ongeveer — moet in beginsel en perpetueel zich neutraal verklaren; moet zijne vestingwerken sloopen, zijn leger en zijne vloot afschaffen, alles om te bewijzen, dat de neutraliteit eerlijk en ernstig gemeend is. Een ontwapend Denemarken zal met de grootste waarschijnlijkheid buiten den oorlog kunnen blijven. In de oorlogsvoorbereiding schuilt niet dan gevaar.

Dan eene even hoopvolle verwachting, dat het internationale karakter der sociaal-democratie de hechtste burecht voor den vrede zal zijn. Overal in Noorwegen, Zweden, Duitschland, Frankrijk en Engeland zal het besluit tot ontwapening en neutraalverklaring quand-même met gejuich

worden begroet. Een aanval op den Deenschen Staat zal dan ook onder die omstandigheden de dringendste protesten uitlokken en den aanvaller zelf de ernstigste binnenlandsche troebelen berokkenen. In hoeverre nu op al die idealen en verwachtingen te rekenen valt, durf ik hier vrijelijk buiten bespreking houden. Gaarne wil ik voor het oogenblik zelfs aannemen, dat het geloof van de partij in deze beginselen volkomen te recht en te goeder trouw zal zijn.

Met nadruk en met overtuiging durf ik echter opkomen tegen het ontzenuwende motief, waarvan het partijverslag niet heeft geschroomd zich te bedienen en dat is neergelegd in de woorden: „Het is onmogelijk voor het Deensche volk zijn land of zijne neutraliteit te verdedigen tegen een aanval van eene grootmacht”.

Wanneer men eene dergelijke, op ontzenuwing doelende uitspraak, zonder eenigerlei motiveering in het strijdperk ziet slepen, dan dringt een gevoel van weezin zich op en moet men zich geweld aandoen om in de uitgestalde idealen nog iets anders dan klatergoud te zien.

Hoe men over het standpunt der sociaal-democraten ook oordeelen mag, één ding staat niettemin vast. Zij nemen inderdaad een standpunt in. Allerongelukkigst staat daar tegenover de radicale groep.

Zij wil de weerkracht op dusdanige wijze regelen, dat de vaste wil van Denemarken, om zich buiten alle oorlogshandelingen te houden, voor alle Staten duidelijk in het licht treedt. Het is het bekende standpunt, in Mei 1905 door de radicale partij in Denemarken in zake de landsverdediging aanvaard, dat thans in het gedrukte verslag werd nedergelegd. Ten einde van deze opvatting kond te doen, heeft de meerderheid (!) der bevolking al gedurende een menschenleeftijd met recht (!) vermindering van de militaire lasten geëischt en den aanleg van versterkingen rondom Kopenhagen bestreden. Daarom heeft zich de radicale groep dan ook tot opdracht gesteld voorstellen te ontwerpen, die met deze wenschen rekening houden.

De eenige taak, die aan de weerkracht kan worden opgelegd is: te constateeren, dat het land onder alle omstandigheden volstrekt neutraal wil blijven. Daartoe moeten voor alles, „in overeenstemming met de oude vordering”, de versterkingen van Kopenhagen worden geslecht en groote bezuinigingen worden doorgevoerd.

Tot laatstgemeld doel moet het leger belangrijk worden ingekrompen, de vloot worden beperkt, de werf opgeheven, enz., enz., terwijl aan de lange rij van bezuinigingsprincipia nog een radicaal tintje te meer wordt gegeven door het voorstel om de klasse-indeeling van officieren en onderofficieren af te schaffen en zoo de diepe sociale kloof te overbruggen, die deze onredelijkerwijze uiteengehouden groepen scheidt.

Doch Kopenhagen moet... verwoest worden, omdat men niet kan inzien, dat de vestingaanleg tot eenig doel kan strekken, gelegen binnen de aan de Commissie gestelde opdracht: eene regeling in verband met de handhaving der neutraliteit te treffen. Bovendien moet de versterking

als een gevaar voor het land worden beschouwd, omdat de stad daarvoor strategische beteekenis erlangt, die Denemarken in de verwickelingen kan betrekken en ten slotte kan de Staat de kosten van eene zoo groote vesting onmogelijk dragen.

In het kort gezegd, is derhalve het versterkte Kopenhagen onnut, een ernstig gevaar en een ondragelijke last.

Naar eene afdoende motiveering van alle deze machtspreuken zoekt men te vergeefs. Vermoedelijk acht de radicale groep haar standpunt voldoende toegelicht in de talrijke brochures, waarin hare aanhangers hunne zienswijze hebben uiteengezet.

Het meeste moet na kennisneming van het vorenstaande wel verwonderen, dat toch nog een leger wordt voorgesteld van 26 bataljons, 6 eskadrons en 72 vuurmonden met een oefeningstijd van 150 dagen, met eene jaarlijksche lichte van 3200 man, met bijbehoud van eene soort blijvend gedeelte. Hoe men tot die sterkte is gekomen, laat zich vergeefs zoeken. Van de taak van de weermacht vindt men toch zoo goed als niets.

„Men heeft het als niet geheel uitgesloten (!) beschouwd, dat het leger, „bij het bewaren van de orde (!) langs de landgrenzen en bij het afweren van eventueele schendingen der neutraliteit, in gevecht kan „geraken met vijanden van buiten; doch heeft men daarbij tevens (!) „de onwederlegbare (!) waarheid in het oog gehouden, dat de afloop „van een strijd met eene grootmacht in elk geval volkomen hopeloos „voor ons leger zou zijn, zoodat het dan ook geheel overbodig (!) moet „worden geacht met zulk een doel voor oogen eene regeling te ontwerpen.”

Doch waartoe dan dat dure legertje te onderhouden, als men toch niet vechten wil en blijkbaar niet weet, waar men dit zou moeten doen. Alle pralerij, dat men de bestaande oorlogsbegrooting ten slotte met millioenen kronen zou verlaagd zien, klinkt op deze wijze immers niet anders dan als ijdel geklap.

Zeer te recht m. i. oordeelden dan ook de beide als deskundigen der landmacht toegevoegde officieren, dat de zoeven besproken voorstellen in werkelijkheid op de zelfde beginselen zouden berusten als die der tweede minderheid (sociaal-democratische fractie) en dat hunne beteekenis voor de landsverdediging in geen enkel opzicht hooger kan worden aangeslagen, de hoogere uitgaven ten spijt.

Vernietigender oordeel, dan dit, hetwelk het vertoon met legerorganisaties gelijk stelde met ontwapening, is moeilijk denkbaar.

Uiterst belangrijk is het rapport van de tien leden der meerderheid, behorende tot de meer gematigde linkerzijde. Van haar immers is de strijd uitgegaan tegen den versterkingsaanleg van Kopenhagen. Haar partijgenooten zitten op het oogenblik op het regeeringskussen en van hen verwacht men de definitieve voorstellen bij den Rijksdag. Heeft het dus eenerzijds reeds beteekenis, om te lezen, hoe in een kleinen Staat van gematigde zijde wordt gedacht over tal van vraagstukken,

die ook bij ons brandende zijn — ik noem slechts dienstdijd, blijvend gedeelte, kadervorming, hoogere bevelvoering, enz., enz. —, dan moet het votum, dat hier over den vestingaanleg van Kopenhagen wordt verwacht, ons in bijzondere spanning brengen.

Ik wil, met de deur in huis vallende, al dadelijk mededeelen, dat „de „meerderheid met den meesten nadruk in overweging geeft, dat de „bestaande versterkingen van Kopenhagen aan de landzijde zullen worden gesloopt”.

De wijze, waarop de strijd tegen de versterkingen vóór de instelling der Commissie werd gevoerd, doet het vermoeden rijzen, dat „vorgefasste” meening bij deze uitspraak in het spel *kan* zijn, zoo al niet *moet* zijn. Eene dergelijke, misschien wat aan verdachtmaking grenzende, onderstelling schijnt mij hier niet te onpas. Hoe anders verklaart het zich, dat de sympathieën en antipathieën in casu zich juist richten naar de politieke kleur der stemgerechtigde leden? Leest men voorts de aangevoerde motieven met de gedachte, dat alle aangebrachte materiaal slechts dienen moet om te bewijzen, wat reeds vooruit was vastgelegd, dan wordt men, al lezende, op wonderbaarlijke wijze in die meening versterkt en wordt men van de twijfelachtige waarde van dergelijke parlementaire combinaties, n'en déplaise het vele verdienstelijke van den geleverden arbeid, nog meer overtuigd.

Alvorens nu nader op deze zaak in te gaan, moet eene korte beschouwing over de Deensche landsverdediging voorafgaan, niet omdat deze voor ons eenigerlei beteekenis heeft, maar alleen om beter toestanden en stroomingen te kunnen begrijpen, die voor ons bij uitstek leerzaam zijn en met aandacht verdienen gevolgd te worden.

In het kort is de toestand, als volgt.

Jutland, Funen en Seeland zijn de drie gedeelten der monarchie, die bij de verdediging eene rol vervullen.

Eene landing in Jutland b.v. van Engelsche troepen, die zich wenden tegen het kanaal van Kiel naar Brunsbüttel, wordt niet ondenkbaar geacht.

Funen en Seeland, gelegen aan weerszijden van de Groote Belt, den toegang bij uitnemendheid tot de Oostzee voor de groote zeemonsters, die in de Sond reeds geen voldoende waterdiepte meer vinden, hebben bij uitstek beteekenis. Een aanvaller toch, die van den vrijen doortocht verzekerd wil zijn, moet de oevers beheerschen. Schending van neutraliteit is dus in alle deelen van het Rijk denkbaar, doch op Seeland het waarschijnlijkste, omdat daar de hoofdstad met haar half millioen inwoners is gelegen, die in de angst gejaagd, zeer geschikt moeten worden geacht op de Regeering een druk uit te oefenen, die den aanvaller ten goede komt.

Kan het dus noodig blijken om in elk hoofddeel der monarchie troepen bijeen te brengen, dan dwingt anderzijds de van af het eerste uur bedreigde zeeverbinding, om niet alleen reeds in vreedestijd de troepen ter plaatse te hebben, doch tevens hen aan te vullen in het bijzonder uit die streken, waar zij in garnizoen liggen. Eene dergelijke localisatie

der militie nu, is niet goed uitvoerbaar, omdat het meest bedreigde Seeland het leeuwenaandeel der legersterkte vraagt en de bevolking van dit eiland bij eene ponds-pondsgewijze verdeeling der contingenten en bij gelijkheid van militiedruk over het geheele koninkrijk, alleen niet bij machte is de oorlogssterkte te leveren.

Het is wel eens goed om dergelijke moeilijkheden te leeren kennen, opdat men leere niet al te pessimistisch te staren naar de bezwaren in zijn eigen kring, die door het lange staren steeds grooter omtrekken aannemen.

Welke beschouwingen nu het onderwerpelijke deel der Commissie wel geleid mogen hebben, tot haar noodlottig besluit?

Dat er gestreden moet worden en met kracht, als de neutraliteit wordt geschonden, is *conditiae sine qua non*. De handhaving daarvan geldt als een eerste staatsplicht. Zeer ter dege wordt er voorts op gewezen, hoe eene goede oorlogsvoorbereiding eene verzekeringspremie is tegen den oorlog zelf. Op Seeland schuilt het grootste gevaar. Daar moet bijgevolg het leeuwenaandeel der strijdkrachten vereenigd zijn, want een verdedigingsplan, dat aan de verwachtingen wil voldoen, moet in de eerste en voornaamste plaats op de levende strijdkrachten berusten.

Dat klinkt.

De pantserkoepels schudden al op hun grondslagen.

De meerderheid der Commissie denkt zich nu de verdediging van het eiland Seeland toevertrouwd aan 26 bataljons infanterie met toebehooren, waarbij dan nog 3 z.g. versterkings (landweer-) bataljons komen. Eene dergelijke macht, om een eiland te verdedigen, dat eene overal bedreigde kuststrook heeft en eene oppervlakte, ruim zoo groot, als de geheele vesting Holland, is inderdaad geen luxe.

Een klein weinig verpletterend klinkt voorzeker, dat de niet stemgerechtigde officieren van het leger bij dit punt aanteekenen, dat de motieven, die bij het vaststellen der troepensterkte hebben gegolden, niet zijn aangetroffen en dat op twee beslissende punten — en hiervan is de troepenverdeling er één — het ontwerp zoo de plank mislaat, dat het plan om zoo te zeggen geheel ondeugdelyk moet worden genoemd. Zij stellen dan den tegenwoordigen, overigens nog al feilbaren, toestand in elk geval nog aan de spits.

Als ik nu hierbij tevens aanteekenen, dat een dier officieren niemand anders was dan de vorige Chef van den Generalen Staf, dan kan eenige beteekenis aan dit oordeel toch niet worden ontzegd. Jammer voor het prestige der geleverde beschouwingen is voorzeker, dat de onderteekening van dien opperofficier moest achterwege blijven, daar hij kort voor de publicatie der staatsstukken kwam te overlijden.

Dat legertje, aldus gaan de beschouwingen dan verder, zou het zonder versterkingen slecht kunnen stellen.

Men stelle zich voor, dat eene vijandelijke vloot het in den rug gelegen Kopenhagen eens bombardeerde of wel deed bezetten. Waar zou de marine dan wel haar vlootstation moeten vestigen? Aan de Groote

Belt een nieuw bouwen zou toch ook niet gaan en niet staan ook. Men mocht Denemarken eens van grootscheepsche plannen verdenken.

Aan de zeezijde moet Kopenhagen dus krachtig worden versterkt; het koste wat het wil.

Aan de landzijde ziet het er echter met de vesting treurig uit — het is altijd nog de meerderheid, die aan het woord is —; men heeft den indruk gekregen, dat de toestand alles behalve vertrouwen inboezemt. Blijvende verbetering kost wel 100 miljoen kronen.

Tot zoover waren de gedachten over de quaestie ongeveer geklaard, toen men het noodig oordeelde eens de zienswijze in te winnen van een groot aantal hooggeplaatste officieren. Aan veertien hunner — twaalf generaals en twee admiraals — stelde men de vraag, of de versterking aan de landzijde noodig was. Allen op één na, antwoordden *beslist* bevestigend. Op eene volgende vraag, hoe de verdediging zich liet aanzien zonder die versterkingen, luidde het wederom bij allen, op één na, het zelfde. Hopeloos, onmogelijk, verloren zaak, onverantwoordelijk, geen kansen, enz.

Inderdaad was na al deze qualificaties de stap in de zoo begeerde richting niet gemakkelijk geworden, doch „where is a will, there is a way”.

„De meerderheid stelt voor, dat de Kopenhaagsche landversterkingen „noch in den eenen, noch in den anderen vorm, in het nieuwe verdedigingsplan zullen worden opgenomen.”

Volgen de motieven.

„1ste. Eene vesting, die niet aan den eisch des tijds voldoet, zal in haar „onvoldoënden toestand een groot gevaar opleveren.

„2^e. Een werkelijk aan de eischen des tijds beantwoordende vesting „ligt boven onze krachten.

„3^e.

„4^e.

„

„9^e. Ware er sprake van, dat de vesting eene voorwaarde zou moeten „zijn in eene internationale overeenkomst, die onder alle omstandigheden „Denemarken's neutraliteit zou verzekeren, dan zouden wij ons uiterste „best moeten doen voor dit doel offers te brengen, maar in die richting „behoeven wij niet te gaan. Daarentegen. Het laat zich veeleer aanzien, „dat de vesting een gevaar dan wel eene bescherming voor de integriteit en de zelfstandigheid van het Rijk zal opleveren.

Volgt de eindconclusie.

Carthago moet verwoest worden.

Een der leden pleegde partijverraad en wilde toch maar liever de bestaande versterkingen behouden zien. Misschien echter heeft menigeen in zijn hart de overtuiging gehad, dat het zoo'n vaart in de practijk ook wel niet loopen zou en dat men dus den ouden politieken strijdkreet getrouw kon blijven en tegen de landversterkingen kon stemmen.

Nu behoeft dit deel der Commissie zich overigens waarlijk niet voor

zijne voorstellen te schamen. Zij zijn geen sinecure en beoogen eene krachtige daadwerkelijke verdediging.

Jeg vil voerge mit Land klinkt erin als leuze.

De verdediging, die deze leden wenschen, zou ik het beste kunnen karakteriseeren als eene *omtreksverdediging* voor het eiland Seeland, geen kern- of reduitverdediging. Tusschen haakjes gezegd, is er niemand, onder de deskundigen, die het anders begeert, doch de leuze wordt niet zoo gepousseerd, als hier het geval is.

Nauwelijks kan het verwonderen, dat de bedoelde richting in het bijzonder bij de marine steun vond.

Haar taak is bij eene verdediging van Kopenhagens landzijde afgedaan. Veeleer zal zij zich moeten inspannen zulks te voorkomen. Met het zwichten der omtreksverdediging verliest zij haar kracht, haar invloed en schijnt de zaak hopeloos, en zoo was dan ook het eenige afwijkende advies, hiervoren genoemd, van marinezijde afkomstig.

Wij behoeven een krachtig leger en eene fiksche vloot, geen landversterkingen, zoo luidde het advies, en het advies van de beide marine-gedelegeerden in de Commissie zelf luidde niet anders.

De stad is niet bedreigd, zoolang de kust goed beveiligd is en wij kunnen daar met succes strijden, mits de marine slechts goed verzorgd worde.

Nu daaraan ontbreekt het in de onderwerpelijke voorstellen niet. Al worden de eischen aan groote schepen met gematigdheid gesteld en al dringt ook in het kleine Denemarken de overtuiging op den voorgrond, dat in de mijnen de kracht voor de toekomst schuilt, dan moet toch worden gezegd, dat met 23½ miljoen kronen voor kustbatterijen en marine eene flinke concessie in haar richting is gedaan.

De onderwerpelijke leden der Commissie hebben in den strijd tusschen marine en leger, aan wie feitelijk het leeuwenaandeel zal toevallen, zich behendiglijk partij gesteld.

Die strijd bestaat en valt niet te ontkennen.

Want al hebben de maritieme gedelegeerden het dwaze sloopingsvoorstel niet onderschreven, dan blijft toch hun standpunt principieel een geheel ander. Zegeviert de marine, dan wordt geen cent meer aan de landversterkingen besteed en wendt zich alles naar de marine. Met deze zienswijze zouden echter de autoriteiten der landmacht niet zoo gemakkelijk genoeg nemen.

Niet geheel ten onrechte heeft zich dan ook één der leden in de Commissie beklagd, dat zij er niet in geslaagd is van de militaire gedelegeerden een gezamenlijk plan in zake de landsverdediging te ontvangen, zoodat voor de leden een vaste grondslag, om op voort te arbeiden, ontbrak.

Toch is het m. i. de vraag, of deze verdeeldheid van inzichten, die in ruimeren kring geen aangenamen indruk heeft gevestigd, wel zoo verontrustend mag worden genoemd.

Dat het denkbeeld van eene krachtige omtreksverdediging door de link-sche meerderheid met steun der marine veld wint, kan slechts de verde-

diging in kracht en aanzien doen winnen. Als uiterste gesteld en dus kernverdediging verwerpend, is de gedachte echter erroneus. Waar de levende strijdkrachten voor eene verzekerde uitkomst niet voldoende zijn verklaard en dus ook niet voldoende zijn, daar kunnen de versterkingen niet worden gemist. Een klein leger kan niet zonder versterkingen uitkomen. Doch die versterkingen behoeven in dit bijzondere geval te meer, door hare ligging op een eiland, niet aan de scherpste eischen te voldoen. Beletten zij, dat het leger onder den voet geloopt wordt en de verdediging voorloopig voor onbepaalden tijd gerekt, dan is hare beteekenis reeds kolossaal. Eene grootmacht zal zich dan te eer bedenken, alvorens zijne zoo dringend elders benoodigde strijdkrachten in de waagschaal te stellen.

De Deensche legerautoriteiten zullen zonder eenigen twijfel in hunne overtuiging van de groote waarde der landversterkingen in het gelijk worden gesteld; doch zij zullen op hare qualiteit moeten toegeven en zoo zal, als alle symptomen niet bedriegen, de oplossing moeten vallen in eene neutrale zône, waarbinnen eene krachtige *omtreksverdediging* en eene *voldoend* sterke *kernverdediging* te zamen zijn gevoegd.

Wat de leden der rechterzijde in zake de Kopenhaagsche landversterkingen voorstellen en hoe de militaire gedelegeerden der landmacht zich die denken, heeft na het vorenstaande niet veel waarde meer en zoo stel ik mij dan ook voor, om met enkele beschouwingen op het punt der legervorming, organisatie en aanvoering te besluiten.

Ten zeerste durf ik middelerwijl aandachtige studie der rapporten een ieder aanbevelen.

(Wordt vervolgd.)

T.

Het Duitsche exercitiereglement voor de veldartillerie,

DOOR

M. C. VAN DER HOOG.

(Vervolg en slot van blz. 740.)

Wat de munitie-aanvulling betreft, daaromtrent laat ons reglement ons in sommige opzichten in het duister.

Hoe wordt de verbinding onderhouden tusschen den gevechtstrein en de batterij? Welk personeel van den gevechtstrein blijft er bij de vurende batterij? Waar ongeveer wordt de lichte munitiecolonne opgesteld? Ziedaar enkele vragen, waarop het reglement geen antwoord geeft.

Volgens het Duitsche voorschrift wordt, dadelijk nadat de stukken in batterij zijn gekomen, in de vuurlinie of in de nabijheid daarvan eene z.g. „Winkerstelle” ingericht; een seinpost zouden wij het kunnen noemen.

Bij dien seinpost houdt zich een onderofficier van den gevechtstrein op, die de seinverbinding met den gevechtstrein en met de lichte munitiecolonne onderhoudt.

Bij de oefeningen der batterij regelde ik deze aangelegenheid tot nog toe zóó, dat de commandant van den gevechtstrein, nadat hij de voorwagens in hunne opstelling had gebracht, zich bij den batterijcommandant vervoegde en in de vuurstelling bleef, waar hij eene optische verbinding met den gevechtstrein daarstelde.

Bij nader inzien komt het mij intusschen beter voor, dat de commandant van den gevechtstrein bij zijne voertuigen blijft en de wachtmeester of een korporaal van den gevechtstrein in de vuurlinie, alwaar hij laugs optischen weg met den gevechtstrein in verbinding moet blijven.

De commandant van den gevechtstrein is dan beter in staat om de munitie-aanvulling te regelen, dan wanneer hij bij de vurende batterij is, doch eene doeltreffende optische verbinding met de batterij is daarvoor zeer gewenscht.

Ook in dit opzicht is voor de oefeningsbatterij nog wel het een en ander te onderzoeken.

Kenschetsend is in de Duitsche voorschriften voor de munitie-aanvulling de drang naar voren, die er gepredikt wordt, zooals dit op zooveel plaatsen in de Duitsche gevechtsvoorschriften het geval is.

Zoo lezen wij in § 441:

„in allen mit dem Munitionersatz betrauten Offizieren und Mannschaften „musz der feste Wille lebendig sein, die Feuerlinie mit Munition zu „versehen, auch wenn Befehl oder Anregung dazu nicht ergeht“.

in § 454:

„Unter dringenden Umständen müssen Munitionswagen im feindlichen „Feuer auch bis in die Feuerlinie vorfahren“.

in § 457:

„Der Kommandeur der Munitionskolonnen regelt das Heranziehen der „Artilleriemunitionskolonnen nach Anordnung des Generalkommandos, „bei Zutheilung an die Division nach Anordnung der Divisionskommandeure. Dieses entbindet ihn jedoch niet von der Verpflichtung die „Kolonnen selbständig vor zu führen, wenn ein Gefecht entbrannt ist“.

In ons reglement lezen wij omtrent deze aangelegenheid het volgende.

„Zoowel op den artilleriecommandant als op de commandanten der „onderdeelen rust de plicht voortdurend te waken voor tijdige aanvulling der munitie. De artilleriecommandant zal de plaats of plaatsen „der artilleriemunitiecolonnen bekend maken en hen zoo noodig over „een deel daarvan doen beschikken.“

Blijkbaar wordt de verantwoordelijkheid, dat de vurende linie van munitie wordt voorzien, bij de Duitsche veldartillerie veel meer gelegd op de schouders van de commandanten der munitiecolonnen, dan dit bij ons het geval is.

Het laatste hoofdstuk der algemeene beginselen voor het gebruik der artillerie bevat bepalingen omtrent verandering van stelling.

In ons reglement vinden wij daaromtrent een en ander vermeld onder de taak van den batterijcommandant en voorts ook onder het hoofdstuk voor het gebruik der artillerie bij den aanval. Onder de laatstgenoemde bepalingen vindt men vermeld, dat de stellingverandering echelonsgewijze geschiedt.

Het Duitsche reglement schrijft dit te recht niet imperatief voor.

„Ob gröszere Verbände den Stellungswechsel gleichzeitig oder stafelweise ausführen ist von der Lage abhängig.“

Eene afzonderlijke batterij gaat volgens het Duitsche reglement meest in haar geheel naar de nieuwe stelling. In sommige omstandigheden kan 's vijands vuur het echter noodzakelijk maken een open terreingedeelte secties- of stuksgewijze te overschrijden.

En thans het aanvallend gevecht.

Wanneer wij kortelijk resumeeren hoe volgens ons reglement de artillerie bij een aanval zal optreden, dan komt dit hierop neer.

Een gedeelte der artillerie zal worden aangewezen voor den strijd met de verdedigende artillerie, een ander gedeelte voor den strijd met de infanterie.

Het gedeelte, bestemd voor den strijd met de verdedigende artillerie, komt het eerst in gevecht, het zet het gevecht met de verdedigende

artillerie door tot op het laatste oogenblik, wordt daarbij zoo noodig nog gesteund door batterijen van het gedeelte, bestemd voor den strijd met de infanterie. De voor laatsbedoelde taak aangewezen artillerie beschiet het aanvalspunt, zoodra de verdedigende infanterie het vuur opent en zet dat vuur zoolang mogelijk voort.

Volgens het Duitsche reglement opent in het begin van het gevecht een zoo groot mogelijk aantal batterijen het vuur op de vijandelijke artillerie. Van het aanwijzen van een gedeelte, dat al van den aanvang af bestemd is voor beschieting van de infanterie, wordt niet gesproken.

Komt de aanvallende infanterie evenwel in het bereik van het vijandelijk geweervuur, dan wordt het grootste gedeelte van de geheele artillerie bestemd om te vuren op de verdedigende infanterie.

De batterijen, die hiervoor *gemist* ¹⁾ kunnen worden, blijven vuren tegen de vijandelijke artillerie en wanneer de batterijen van den verdediger opnieuw den strijd openen, zal dit vuur slechts in zooverre beantwoord worden, als noodig is, zonder de ondersteuning van de eigen infanterie te verzwakken.

Meer nadruk dan in ons reglement wordt er dus in het Duitsche reglement op gelegd, dat het de hoofdtak van de aanvallende artillerie is, om wanneer de infanterie des aanvallers in het vijandelijk geweervuur komt, zooveel mogelijk krachten aan te wenden tot beschieting van de infanterie.

In ons reglement wordt de uitwerking van de verdedigende artillerie blijkbaar veel hooger aangeslagen dan in het Duitsche, want volgens ons reglement bestaat de hoofdtak van de artillerie bij den aanval in het blijvend onderdrukken van het verdedigend *artillerievuur* ¹⁾ en moet het ingrijpen van de verdedigende artillerie voortdurend en tot op het laatste oogenblik worden tegengegaan, volgens het Duitsche reglement daarentegen moet op de verdedigende artillerie in de laatste oogenblikken slechts in zooverre acht worden geslagen, als mogelijk is, zonder de ondersteuning van de eigen infanterie te verzwakken.

Welk reglement hier gelijk heeft is moeielijk met beslistheid te zeggen, vermoedelijk wel het Duitsche, omdat tot nog toe de infanterie van den verdediger in den strijd op de korte afstanden voor den aanvaller altijd de gevaarlijkste tegenstander was en dit ook wel zal blijven, hoezeer ook de afstootende kracht van de artillerie moge zijn toegenomen.

Flinker dan in ons reglement spreekt in het Duitsche reglement het begeleiden van de infanterie op de korte afstanden door de artillerie.

Er moet naar gestreefd worden, zegt ons reglement, den aanval tot op het laatste oogenblik met *vuur* te begeleiden, vuur cursief gedrukt, vermoedelijk om aan te duiden, dat het niet noodzakelijk is, dat die begeleiding geschiedt door batterijen in levenden lijve. Zoo noodig, gaat ons reglement voort, zal daartoe eene stellingverandering worden uitgevoerd; onder moeielijke omstandigheden door afzonderlijke sectiën of stukken.

¹⁾ Ik cursiveer.

Het Duitsche reglement zegt kort en krachtig:

„Einzelne Battereien begleiten den Angriff bis auf nächste Entfernung. Dies erhöht die moralische Kraft der Infanterie und kann Rückschlägen vorbeugen”.

En in de daarop volgende paragraaf vindt men:

„Beim Sturm erwartet die Infanterie, dass die Artillerie bis unmittelbar vor dem Einbruch ihr Feuer gegen die Einbruchstellen richtet”.

Daarbij wordt verwezen naar de paragraaf betreffende het vuren over eigen troepen, waarbij bepaald is, dat wanneer niet behoorlijk kan worden waargenomen, het vuur op de vijandelijke infanterie moet gestaakt worden, indien de eigen voorste liniën tot ongeveer 300 M. genaderd zijn. Van hoe groot belang het is, dat ook tijdens den laatsten stormloop de artillerie het vuur op het aanvalspunt blijft voorzetten, ook al bezorgt zij daardoor aan hare eigen infanterie verliezen, blijkt wel uit hetgeen wij daaromtrent uit den Japanschen oorlog vernemen. In een artikel, voorkomende in het 10^e Beiheft van het *Militär Wochenblatt* 1907, lezen wij daaromtrent:

„Bei ihnen — d. i. bij de Japanners — war es Grundsatz, dass die Artillerie über die angreifende Infanterie hinweg, das Feuer fortsetzte, bis diese in die Stellung des Vertheidigers einbrach.

„Die Folgen davon waren zahlreiche Treffer in den Reihen der eigenen Infanterie, die hierdurch zuweilen mehr Verluste erlitt als durch das feindliche Feuer. Erst wenn die stürmende Infanterie die feindliche Stellung erreicht hatte, gab sie durch Schwenken von groszen Flaggen ihrer Artillerie das Zeichen zum Einstellen des Schieszens. Wenn bei ungünstigem Gelände vorsichtige Artillerie schon früher aufhören wollte zu feuern, wurde sie häufig von den Infanterie-Regimentscommandeuren geradezu gebeten, das Feuer fort zu setzen, unbekümmert um etwaigen Einschlagen von Geschossen in der eigenen Infanterie. Und dieses Verfahren hat sich vorzüglich bewährt.”

Na de algemeene beginselen omtrent den aanval worden in het Duitsche reglement nog afzonderlijk behandeld de aanval bij een ontmoetingsgevecht, de aanval tegen een vijand, die eene verdedigende stelling heeft ingenomen, en de aanval op eene versterkte stelling.

Wat het ontmoetingsgevecht betreft, wordt er de aandacht op gevestigd, dat bij de ontwikkeling tot het gevecht vóór alles gezorgd moet worden voor de beveiliging van de artilleriestelling, die de algemeene bevelhebber wenscht te doen innemen.

Voor de voorhoede-artillerie kan het — zegt het Duitsche reglement verder — aanbeveling verdienen eene gedekte opstelling in te nemen en groote tusschenruimten om den tegenstander in onzekerheid te laten omtrent de eigen voornemens en de verdeeling der strijdkrachten.

Hieromtrent merk ik op, dat in het algemeen de voorhoede-artillerie m. i. beter doet in open of gemaskeerde dan in gedekte opstellingen op te treden, indien althans niet zooveel artillerie bij de voorhoede is ingedeeld, dat zoowel opstellingen met directe als met indirecte richting

kunnen worden ingenomen. Voor de voorhoede-artillerie komt het er op aan om onvoorziene weerstand snel te breken, zoodat het zaak is het vuur spoedig te openen, hetgeen bij open of gemaskeerde opstellingen eer het geval zal zijn dan bij gedekte. Bovendien zal het vuur veelal op bewegende doelen moeten worden afgegeven, waartoe in het algemeen de open of gemaskeerde opstellingen zich het best eigenen.

Alleen wanneer met de voorhoede-artillerie in batterij moet worden gekomen tot beschieting van de artillerie van de tegenpartij, zal het aanbeveling verdienen de voor dit doel bestemde artillerie eene gedekte stelling te doen innemen, indien men althans nog over een ander gedeelte beschikt, dat men in eene open of gemaskeerde opstelling kan plaatsen.

Heeft de vijand met betrekking tot de ontwikkeling tot het gevecht een voorsprong, dan wordt in het Deutsche reglement voorgeschreven het gevecht te ontwijken, „sich zurück zu halten”. Een ernstig gevecht zal men eerst dan aannemen, indien eene voldoende sterke artilleriemacht in het vuur kan worden gebracht. Voorzeker een nuttige wenk voor *te* voortvarende troepenaanvoerders, die allicht geneigd zijn het gevecht te willen aanvangen en doorvoeren, ook al kan daarbij niet dadelijk op den steun van de artillerie worden gerekend.

In het hoofdstuk over de verdediging ontmoeten wij in het Deutsche reglement weder tal van bepalingen, die wij in het onze missen. In ons reglement wordt zeer uitvoerig uiteengezet, waar en wanneer bij de verdediging de artillerie dan van de directe, dan van de indirecte richting gebruik zal maken; men zal echter moeten toegeven, dat er met betrekking tot het verdedigend gevecht van de artillerie nog wel meer van belang is dan juist die aangelegenheid.

Een eigenaardig verschil bestaat er in de beide reglementen, wat betreft de keuze der artilleriestellingen bij het verdedigend gevecht. Volgens ons reglement moeten de artillerie zoodanige stellingen worden gekozen, dat zoo mogelijk tegen elk deel van het terrein de noodige vuurkracht kan worden ontwikkeld; het Deutsche reglement daarentegen zegt, dat de artilleriestelling zoodanig moet worden gekozen, dat het vuur geconcentreerd kan worden in de richting, waarin de aanval vermoedelijk plaats heeft, dat de infanterieaanval tot op de kortste afstanden kan worden bestreden en dat krachtig kan worden opgetreden tegen vijandelijke ondernemingen in de flank. Ofschoon de in het Deutsche reglement geformuleerde eisch in het algemeen niet aanvechtbaar is, zoo acht ik het toch bij het innemen eener verdedigende stelling wel bezwaarlijk de artilleriestelling al dadelijk zoodanig te kiezen, dat het vuur van al het geschut in de vermoedelijke aanvalsrichting kan worden geconcentreerd, omdat men, wanneer de keuze gedaan wordt, veelal nog niet zal weten tegen welk deel der stelling de beslissende aanval zal plaats hebben; ik geef dan ook aan de bepaling, zooals die in ons reglement voorkomt, de voorkeur.

In het Deutsche reglement vindt men nog de bepaling gehandhaafd, dat de infanteriestelling vóór de artillerie moet gelegen zijn en dat een

afstand van 600 M. gewenscht is, eene bepaling die, wanneer ik mij niet bedrieg, ook in onze vroegere voorschriften voorkwam, doch die men in het tegenwoordige reglement niet aantreft.

Toch verdient die bepaling m. i. behouden te blijven. Wel is het, doordat de stukken voorzien zijn van schilden, voor de artillerie niet meer van zoo overwegend belang om achter de lijn van de infanterie te blijven, omdat ook *in* die lijn de bediening achter de schilden weinig van het vijandelijk geweervuur zal te lijden hebben, doch overigens geldt het nadeelige van eene opstelling der artillerie in de lijn van de infanterie nog evenals vroeger.

Eene belangrijke bepaling in het Duitsche reglement, die wij in het onze missen, is voorts deze, dat het bij het innemen eener verdedigende stelling in de meeste gevallen voor de artillerie aanbeveling zal verdienen, ook zelfs wanneer de stelling kunstmatig versterkt is, om aanvankelijk eene afwachtingsstelling in te nemen.

Naarmate het duidelijk wordt, in welke richting de vijand aanmarcheert, zal, zegt het reglement, de gevechtsvaardigheid moeten worden verhoogd. De vuurstelling moet worden ingenomen, zoodra de vijandelijke aanvalsrichting in algemeenen zin kan worden onderkend, zoo mogelijk nog, voordat de vijand zijn batterijen heeft laten oprijden.

Ik acht het eene leemte, dat in ons reglement op het aanvankelijk innemen eener afwachtingsstelling bij de verdediging niet de aandacht gevestigd wordt.

Neemt men, als regel, zoodanige stelling niet in, doch stelt men de artillerie reeds dadelijk in bewakingsstelling, zonder dat omtrent de vijandelijke opmarsch nog iets bekend is, dan bestaat er veel kans, dat men al in den aanvang van het gevecht beginnen moet met ongewenschte stellingveranderingen.

In den regel, zegt het Duitsche reglement, zal door de verdedigende artillerie den strijd worden aangebonden met de artillerie des aanvallers, waartoe de geheele artillerie moet worden aangewend, voor zoover niet ter zelfder tijd ook het optreden van vijandelijke infanterie-afdeelingen moet worden tegengegaan.

Ook uit hetgeen in het Duitsche reglement omtrent het eerste optreden van de aanvallende artillerie wordt gezegd, blijkt wel, dat dit reglement den z.g. artilleriestrijd, die volgens de vroegere begrippen eerst moest zijn afgespeeld, vóór de eigenlijke infanterieaanval kon worden ingezet, ook thans nog niet geheel verwerpt.

Dit is een belangrijk verschil met ons reglement, dat voor den verdediger in een artilleriestrijd, m. i. te recht, geen heil ziet.

Van groot belang is in het Duitsche reglement nog de bepaling, dat wanneer de aanval van de vijandelijke infanterie plaats heeft in opgeloste, onregelmatige tirailleurliniën over breede terreingedeelten, die geen dekking aanbieden, alsdan door de artillerie terreinstrooken onder vuur moeten worden genomen.

Ik acht dit daarom van zooveel belang, omdat het mij altijd zulk eene

moeielijke taak heeft toegeschenen de leiding van het vuur eener batterij tegen ten aanval oprukkende infanterie.

Men heeft zich maar een beeld te scheppen van den tegenwoordigen infanterie-aanval om tot het besef van die moeielijkheid te komen.

Hier eene groep of grootere afdeeling, vooruitgaande langs eene andere, die zich neerwerpt, ginds — maar toch alles in de strook, die eene zelfde batterij voor hare rekening heeft — eene teruggaande groep, daar eene, die om eene dekking te bereiken eene schuinsche beweging verricht. In eene strook, die door ééne batterij onder vuur wordt genomen, is voor ééne sectie dier batterij het doel een naderend doel, voor de andere wellicht een stilstaand, voor de derde misschien een zich zijwaarts bewegeud of een teruggaand doel en zoo staan er dan met betrekking tot de vuurleiding tegenover ingevechtsformatie oprukkende infanterie twee wegen open. Men moet n.l. óf, zooals het Duitsche reglement zegt, terreinstrooken onder vuur houden of men moet er toe overgaan de leiding van het vuur over te laten aan de sectie-, wellicht aan de stuksccommandanten.

Het eerste — onder vuur houden van terreinstrooken — zal voorkomen, zooals ook het Duitsche reglement aangeeft, wanneer de aanval plaats heeft over een terrein, dat geen dekking oplevert. Wanneer men dan maar, door te strooien, stelselmatig het heele terrein onder vuur houdt, waarin de aanvallende infanterie zich ophoudt, zal men voldoende uitwerking mogen verwachten.

Bij een terrein, dat echter wel dekking oplevert, zal die wijze van vuren niet veel uitwerking beloven, omdat tijdens het vuren de troepen achter de dekkingen zullen blijven. Bij zoodanig terrein moet men de troepen zien te treffen op het oogenblik, dat zij de dekking verlaten, doch aangezien dit niet over de geheele linie gelijktijdig maar afdeelingsgewijze zal geschieden, zal het niet anders kunnen of men zal, om uitwerking te krijgen, aan de sectie-, wellicht aan de stuksccommandanten de leiding van het vuur hunner sectie of van hun stuk moeten overlaten.

Het hoofdstuk over de verdediging eindigt met een stukje karaktervorming, waar gezegd wordt:

„Während der Entscheidung ist ein unerschütterliches Ausharren der „Artillerie bis zum letzten Augenblick geboten. Dieses ist selbst dann „im höchsten Masze ehrenvoll, wenn es zum Verlust der Geschütze „führen sollte“.

Ten slotte de vervolging.

In ons reglement wordt over de vervolging zoo goed als niets gezegd. Men vindt alleen in het hoofdstuk omtrent den aanval onder punt 337 vermeld, dat indien de aanval gelukt, de batterijen, die het best daartoe in staat zijn, zoo spoedig mogelijk de veroverde stelling bezetten, ten einde tegenaanvallen te helpen afslaan en den terugtrekkenden vijand met vuur te vervolgen.

Zien wij thans, wat het Duitsche reglement hiervan zegt:

„Das bloße Niederringen des Feindes ist ein halber Sieg, vollkommen „wird er durch die *Verfolgung*, deren Ziel die *Vernichtung des Gegners* ist.

„Die Artillerie eignet sich besonders zur Verfolgung, da sie Schnelligkeit mit weitreichender Feuerkraft vereint. Sie musz daher *den Sieg in rücksichtslosester Weise ausnützen* und jedes verfügbare Geschütz „auf wirksame Entfernung in Tätigkeit bringen. Während ein Teil der „Artillerie den abziehenden Gegner noch mit Massenfeuer überschüttet, „müssen andere Teile im Verein mit der verfolgenden Infanterie oder „Kavallerie dem Feinde nachdrängen, um das Feuer sofort aufnehmen „zu können, sobald der stehengebliebenen Artillerie die Ziele entschwinden. „So wird verhindert, dasz der Feind sich wieder festsetzt oder seine „Truppen ordnet; so kann seine Niederlage zur Auflösung gesteigert „werden.

„Oft wird es angezeigt sein, die entfernteren Teile zum Ziel zu nehmen, „weil dort am leichtesten die Auflösung begint.

„Von der Aufrechterhaltung der Verbände wird häufig abgesehen „werden müssen. Auch der Befehl zum Stellungswechsel im einzelnen „wird nicht mehr ergehen können. Schnelles Vorgehen ist das einzige „Gebot.

„Um eine rastlose Verfolgung durchzuführen, bedarf es der ganzen „Tatkraft der Führer. Sie müssen in solchem Augenblick fast unmög- „liches verlangen und dürfen vor Härten gegen die eigene Truppe nicht „zurückschrecken.”

Dat bij ons voorschriften omtrent de vervolging ontbreken, acht ik eene groote leemte, omdat de krijgsgeschiedenis voldingend heeft be- wezen — ik herinner slechts aan den Zuid-Afrikaanschen oorlog —, dat wie na eene overwinning niet vervolgt, niet slechts met vuur, maar ook met de beenen van man en paard en met de raden van het geschut, in het eind geen overwinnaar blijft.

Ik ben hiermede met mijne beschouwingen aan een eind.

Hoezeer ik niets wensch af te dingen op de groote verdiensten van ons reglement en gaarne erken, dat de bediening van het enkele stuk, het manoeuvreeren en het schieten daarin zeer goed zijn behandeld, zoo moet het mij toch van het hart, dat onze gevechtsvoorschriften, wat volledigheid betreft, bij de Duitsche verre achterstaan.

Die onvolledigheid is intusschen niet geheel onverklaarbaar. Zij zal wel daaraan toegeschreven moeten worden, dat men bij de samenstel- ling van het nieuwe reglement nog op eenigszins lossen bodem stond en nog niet voldoende kon overzien, welke gevechtsbeginselen moesten worden losgelaten, welke behouden.

Thans echter is er alle reden om onze gevechtsvoorschriften opnieuw te bewerken; ik hoop, dat daartoe spoedig zal worden overgegaan en dat zij wat duidelijkheid en volledigheid betreft de Duitsche weldra zullen evenaren.

Moge er dan ook iets in doorstralen van den gloed, waarmede het Duitsche reglement geschreven is.

De gevechtsvoorschriften maken zooveel dieperen indruk en blijven

daardoor zooveel beter bij, wanneer zij niet alleen tot het hoofd maar ook tot het gemoed spreken.

En nu weet ik wel, dat het niet gemakkelijk is om gevechtsvoor-
schriften te redigeeren in gloedvollen stijl, maar dat het mogelijk is,
daarvan leveren de Duitsche een schitterend bewijs.

Vereenvoudiging van den dienst bij eene Veldwacht.

„Eenvoud is het kenmerk van het ware.”

Talloos zijn de gevallen, waarin afdeelingen van \pm eene sectie infanterie te velde een dienst zullen hebben te verrichten, welke het meest overeenkomt met dien van eene veldwacht in den voorpostendienst.

De gevallen, welke wij daarbij op het oog hebben, zijn onder meer de navolgende:

- a. de veldwachten, voorkomende bij de stelselmatige voorposten (§ 223 vgg. V. V.);
- b. de veldwachten bij de marschvoorposten;
- c. de kantonnements- en bivakwachten;
- d. de veldwachten bij uitgebreide kantonnementen (§ 246), rivierbewaking (§ 247), kustbewaking (§ 248) en bij den voorpostendienst in den vestingoorlog (§§ 249 en 250);
- e. de afdeelingen, belast met de bewaking of afsluiting van bruggen, kunstwerken in spoorwegen, sluizen, enz.;
- f. de afdeelingen, belast met dekking van werkzaamheden; en meer andere.

In groote trekken komt de dienstregeling van bovenstaande afdeeling met elkaar overeen; zij verschilt echter bij het optreden van den vijand, naarmate de betrokken afdeeling tot opdracht heeft *waarneming* en *waarschuwing*, dan wel of zij bovendien *ter plaatse moet standhouden*.

Gemakshalve zal hieronder dan ook hoofdzakelijk gesproken worden over *de vereenvoudiging van den dienst bij eene veldwacht in den voorpostendienst*.

Om maar met de deur in huis te vallen, zij medegedeeld, dat die vereenvoudiging verkregen wordt door in plaats van *dubbelposten*, als *regel* gebruik te maken van *korporaalsposten*.

Oogenschijnlijk is dit eene geringe wijziging; wij kunnen immers ook thans van korporaalsposten gebruik maken.

Zeer zeker, doch *regel is thans*, dat de postenketen bestaat uit *dubbelposten* en dat *korporaalsposten* slechts gebruikt worden op bijzonder bedreigde punten en op de vleugels der opstelling.

Wenschelijk ware echter, dat de postenketen bestond uit korporaalsposten, ter sterkte van 1 korporaal of schrandere soldaat met 2 tot 6 man.

Ten einde te doen zien, welke groote voordeelen hieruit voortvloeien, zullen wij den dienst bij eene veldwacht nagaan van af het oogenblik, dat de veldwacht het voorpostendetachement verlaat.

Vooraf willen wij er echter aan herinneren, dat de veiligheid van eene wacht meer verzekerd wordt door een geregelden, oordeelkundig geleiden patrouillegang dan door een groot aantal posten (§ 231, punt 4).

Dit zij gezegd, om misverstand te voorkomen, daar het geenszins in onze bedoeling ligt om het zwaartepunt van de beveiliging door de *patrouilles* over te brengen op de *posten*.

Indien de veldwacht naar hare plaats marcheert in onbezet of onbevaakt terrein, zendt zij tot hare beveiliging eenige rotten vooruit, die zich bij het halt houden, als voorloopige postenketen, opstellen (§ 230). In den regel zullen dit dus zijn 6 man met een onderofficier of korporaal.

Bij aankomst ter plaatse zendt de veldwachtcommandant eene of meer patrouilles uit om het voorgelegen terrein op korten afstand te doorzoeken. Nemen wij hiervoor *eene* patrouille van 3 man; voorts eene patrouille naar elke der nevenveldwachten, elke van 3 man, maakt 6 man. Vervolgens gaat de veldwachtcommandant over tot het straalsgewijze uitzetten der posten, waardoor dus als regel 3×7 man (de post met de beide aflossingen + 1 korp. of sergt., d.i. 21 man het terrein ingaan.

Tot slot gaat de veldwachtcommandant met den korporaal van aflossing ook op marsch om aan de posten hunne *consignes* te geven.

De rest van de veldwacht d. w. z. 50 man verminderd met $7 + 3 + 6 + 21 + 2$ man, d. z. dus *elf* man blijven achter om „desverreicht onmiddellijk tot het gevecht over te gaan” (§ 230).

En dit op het oogenblik, dat de posten wellicht nog niet op hunne plaats staan, nog geen enkele patrouille op *grooten* afstand vooruit is en de commandant zich in het terrein bevindt.

Doch wij gaan verder, en nemen aan, dat alles op zijn plaats is gekomen en de dienst bij de veldwacht geregeld is.

Wat zien wij dan? Om de twee uur (vaak ook om het uur) trekt de korporaal van aflossing met de aflossingen naar de postenketen. Denkt men zich die aflossing gedurende den nacht in doorsneden terrein, waar vondertjes, planken, enz. gepasseerd moeten worden, dan is het haast ondoenlijk dit *onhoorbaar* te doen, terwijl overdag de opstelling der postenketen allicht gezien zal worden.

Hoe het ook zij, deze wijze van aflossing *moet* aanleiding geven tot het verraden der postenketen; bovendien wordt het personeel onnoedig vermoeid.

Een ieder, die, b.v. bij eene manoeuvre, wel eens gedurende een geheel nacht op veldwacht geweest is, weet wat het zeggen wil, om even de posten af te lossen. Bij een zoogenaamden avondvelddienst van 6—11 n.m. doen zich deze bezwaren minder voor. De troep is dan om zoo te zeggen frisch en vóór het goed nacht is, weder in de kazerne

terug, om uit te rusten van de vermoeienissen van den afgelopen dag.

Veel eenvoudiger wordt alles, wanneer men uitsluitend van z. g. *korporaalsposten* gebruik maakt. Dat deze laatste veel beter zijn, erkent ons voorschrift op den velddienst zelf, door deze soort van posten in het bijzonder aan te bevelen voor „bedreigde punten en op de vleugels der (voorposten-) opstelling” (§ 231).

Doch ook voor minder bedreigde punten hebben deze soort posten vele voordeelen.

- a. Allereerst de veel vereenvoudigde wijze van aflossing, die als regel om de zes uur plaats heeft; de post wordt niet zoo licht verraden, aangezien niet elk uur of om de twee uur de korporaal van aflossing komt om af te lossen.
- b. De korporaalspost kan altijd zichzelf helpen. Tot nu toe moeten onze posten alles aanhouden, wat hun post nadert; alleen officieren, gesloten afdeelingen, patrouilles en ordonnansen (wielrijders) van het eigen leger, *wanneer zij als zoodanig herkend zijn door de posten*, mogen worden doorgelaten (punt 7, § 241). Dat het te velde vaak zal voorkomen, dat een post ordonnansen, officieren, enz. van het eigen leger niet zal herkennen, is aan geen twijfel onderhevig. Een troep, die eenigen tijd te velde is, ziet er in den regel niet fraai meer uit; het uiterlijk laat al spoedig veel te wenschen over.

O. i. behoort een post alleen dan iemand door te laten, wanneer hij de betrokken persoon of afdeeling *beslist* herkent, als te behooren tot het eigen leger; bij den minsten twijfel behoort hij het gebiedende „halt” toe te roepen.

En wat geschiedt er dan?

Eerst het roepteeken geven, dan moet de examineertroep (of de veldwachtcommandant) komen, vervolgens gaat alles weer naar de wacht terug.

Dit nu zou bij gebruik van korporaalsposten *veel* eenvoudiger kunnen.

Er verschijnt iemand (hetzij een of meer personen) voor de postenketen, die niet herkend wordt, als te behooren tot het eigen leger.

De commandant van den korporaalspost wijst nu een of meer manschappen aan om den bedoelden persoon (of personen) te brengen naar de wacht, zorgende minstens twee man op den post te laten.

Minder tijdverlies (men denke aan ordonnansen, die niet dadelijk herkend worden), *minder geloof* in de postenketen, en vooral *eene zeer eenvoudige dienstregeling bij de posten*.

Alles, wat een post alsdan behoeft te doen, is terug te brengen tot het volgende:

- of hij herkent den naderenden persoon, in welk geval hij dezen doorlaat,
- of hij herkent hem niet, in welk geval de betrokkene onder geleide naar de wacht gebracht wordt (parlementairs en een groot aantal de-

serteurs hiervan uitgezonderd; deze blijven vóór de postenketen, punten 14 en 16, § 236).

Doch ook nog in andere opzichten zijn aan het gebruik van korporaalsposten voordeelen verbonden, n.l.:

c. De postenketen heeft meer weerstandsvermogen. Nogmaals zij medegedeeld, dat wij geenszins het weerstandsvermogen van de veldwacht willen verleggen naar de postenketen; dit toch zou verkeerd zijn. Behalve in enkele gevallen (b.v. de rivier- en kustverdediging) behoort, als regel, de weerstand geboden te worden in de lijn der voorposten-detachementen (soms in de lijn der veldwachten).

Om te voorkomen, dat de postenketen (dus de korporaalsposten), *tegen de bedoeling in*, lijn van weerstand wordt, is het noodzakelijk eene maximum-sterkte aan te geven voor den korporaalspost.

Thans is slechts eene *minimum*-sterkte voorgeschreven (1 korporaal en 3 of meer man).

Welke sterkte is gewenscht voor een zoodanigen post?

De *minimum*-sterkte zou moeten bedragen 1 korporaal of schrandere soldaat met 2 man, voor die punten, waar verkeer is uitgesloten en waarnemen hoofdzaak is.

De *maximum*-sterkte zou moeten bedragen 1 korporaal of schrandere soldaat met 6 man, op groote verkeerswegen of wegenknoopen.

Bij de hierboven aangegeven sterkte heeft de korporaalspost de noodige gevechtskracht om vijandelijke patrouilles, zelfs van eenige sterkte, tegen te houden.

Ook uit een moreel oogpunt voelt een man van een korporaalspost, van b.v. 4 hoofden, zich sterker dan een man van een dubbelpost.

Als men ziet, welken indruk in vreedstijd bij manoeuvres het verschijnen van eene vijandelijke patrouille reeds op den enkelen man maakt, die hetzij op post staat of op patrouille is, dan kan men zich voorstellen, hoe de gemoedstoestand zal zijn van onzen gemiddelden soldaat onder dikwerf ongunstige omstandigheden (onvoldoende verpleegd, vermoeid, gedurende den nacht).

Van bijzonder veel belang is de meerdere weerstand dezer postenketen bij rivierbewaking en in die gevallen, waarin het terrein ons noodzaakt in de lijn der posten tot het uiterste stand te houden.

Ook het *uitzetten* van den veldwacht kan eenvoudiger geschieden. Zooals in den aanvang werd medegedeeld, bevindt eene veldwacht, die zoo juist op hare standplaats is aangekomen, zich niet in een gunstigen toestand, daar bijna al het personeel met den commandant inclusief zich in het voorterrein bevindt. Wel is waar, duurt die toestand niet heel lang, doch het is niet noodig en zeker niet goed.

Waarom kunnen de *voorloopige* posten niet dadelijk benut worden als „vaste” posten, om deze nu maar eens zoo te noemen?

In de onderstelling, dat wij uitsluitend korporaalsposten bezigen, denken wij ons het uitzetten van eene veldwacht, als volgt.

De veldwachtcommandant heeft ter plaatse, waar hij zijne opdracht ontving, op de kaart nagegaan, welk terrein hij ter bewaking kreeg. Zelf beschikt hij, als regel, over geen kaart, doch wel zijn onmiddellijke chef. Hij heeft toen gezien, dat hij met zijne wacht moest afsluiten een kunstweg, met een landweg links er van, en dat het terrein rechts van den kunstweg bestond uit weiland.

Dientengevolge marcheert hij af met de volgende veiligheidsmaatregelen:

Op 3 à 400 M., langs den kunstweg marcheerende, gaat als spits vooruit 1 korporaal en 4 man. Deze houdt op een teeken halt, zoodra de veldwacht op hare standplaats is aangekomen, en is van af dat oogenblik korporaalspost.

De bijzondere consignes ontvangt deze post later van den veldwachtcommandant, die dan tevens de juiste plaats aangeeft.

Als linker-patrouille wordt aangewezen een daarvoor geschikt man met een drietal soldaten. Deze verlaat den hoofdweg, waar zulks noodig is, en houdt verband met de spits, wat nu beter mogelijk is, omdat zij zoo noodig 1 of 2 man tusschen zich en de spits kan laten marcheeren.

Op het teeken „halt” stelt ook deze patrouille zich op een geschikt punt in de onmiddellijke nabijheid op als korporaalspost.

Met het oog op het meer open weiland ter rechterzijde van den kunstweg wijst de veldwachtcommandant voor de rechterpatrouille aan één handig man met 2 soldaten, welke eveneens handelen als de linkerpatrouille.

Zoodra de veldwacht ter plaatse is aangekomen, kan de commandant, indien hij dit noodig acht, eene patrouille uitzenden, om het voorgelegen terrein op korten afstand te doorzoeken.

In elk geval zendt hij nu reeds *dadelijk* uit eene of meer sluippatrouilles op grooten afstand.

De patrouilles naar de nevenveldwachten, voorgeschreven in § 230, zouden o. i. eerst uitgezonden behoeven te worden, *nadat* de veldwachtcommandant zijne posten op de juiste plaats gesteld heeft.

Onmiddellijk worden ook een of meer posten voor het geweer geplaatst en neemt de veldwacht ter plaatse stelling, om tegen overvalling gevrijwaard te zijn.

Alsdan gaat de veldwachtcommandant *onverwijld* over om aan de *voorloopige* posten (n.l. de aanvankelijk uitgezonden drie patrouilles, resp. 4, 5 en 3 man) de juiste plaats aan te geven en de bijzondere consignes mede te deelen. Met hem gaan mede 1 korp. of onderofficier (deze wordt commandant van de visiteerpatrouille) en eenige soldaten, om, wanneer blijkt, dat de een of andere post sterker moet worden, een of meer hiervan ter plaatse te kunnen achterlaten.

De sterkte van een korporaalspost wordt hoofdzakelijk bepaald door het te verwachten verkeer, alsmede door de kans of vijandelijke patrouilles dicht kunnen naderen.

Daarna keert de veldwachtcommandant naar de veldwacht terug en deelt voor elken post *éene* aflossing in.

Deze aflossingen nemen eerst deel aan den *patrouilledienst* en maken een *patrouillegang*, waarbij zij, langs hun post komende, ook kennis maken met het voorterrein, dat zij later zullen moeten bewaken.

De commandant van de *visiteerpatrouille* (bij voorkeur een onderofficier) is tevens belast met de functie, welke thans de korporaal van aflossing heeft; de aflossing heeft echter normaal om de 6 uur plaats.

Volgens sommigen zal bij deze wijze van posten plaatsnemen het bezwaar bestaan, dat zij, die het eerst op post komen, hunne ransels niet bij de wacht kunnen achterlaten. Feitelijk is dit bezwaar zoo groot niet; vooreerst geldt dit toch alleen voor hen, die het eerst op post komen, en ten tweede kan men die ransels laten halen, of door eene terugkeerende *patrouille* laten medenemen. Het is en blijft echter een bezwaar van ondergeschikt belang.

Ook het bezwaar, dat er meer personeel op post staat en dus onttrokken wordt aan den *patrouilledienst*, is slechts schijnbaar. Bij eene veldwacht met 3 dubbelposten staan op post 6 man en moeten binnen 2 uren 6 anderen op post komen. Deze 12 man kunnen dus ook niet aan de *patrouilledienst* deelnemen.

In het door ons gedachte geval zijn er eveneens 12 man (4 + 5 + 3) aan den *patrouilledienst* onttrokken.

Onder ongunstige omstandigheden, als groote vermoeidheid, koude, sneeuw en regen, wanneer om het uur afgelost wordt, is de verhouding voor de korporaalsposten gunstiger.

Het voorgaande samenvattende, achten wij de volgende voordeelen aan het gebruik van *korporaalsposten* verbonden.

1. Het uitzetten van de veldwacht geschiedt veel vlugger en eenvoudiger.
2. Gedurende het uitzetten wordt het personeel niet versnipperd en gaan reeds dadelijk *sluippatrouilles* ver het terrein in.
3. De aflossing is belangrijk vereenvoudigd; normaal slechts 4 keer in plaats van 12 keer in de 24 uur; dus minder beweging in de postenketen.
4. De posten zijn sterker, hebben dus meer weerstandsvermogen en kunnen zich in bijna alle gevallen redden; het oplichten van een post is moeilijk.
5. De examineertroep is overbodig.
6. De gedragsregels van de posten worden eenvoudiger; derhalve ook de opleiding ervan.
7. Al het personeel neemt deel aan den *patrouilledienst*.
8. De posten maken *patrouillegangen* in het terrein, dat zij later zullen hebben te bewaken.

Opmerking.

Ofschoon wel zelden genoeg kader beschikbaar is om elken *korporaalspost* onder bevel van een korporaal te plaatsnemen, zoo neemt dit

niet weg, dat er toch alles voor te zeggen is om dezen naam, die nu eenmaal algemeen in onzen velddienst bekend is, te behouden.

Even zoo goed, als wij sluippatrouilles laten maken onder aanvoering van een „schrandere” soldaat, even zoo goed kan een korporaalspost op minder belangrijke punten ook door een „schander” soldaat gecommandeerd worden.

Trouwens het staat nog zeer te bezien, welke functie de moeilijkste is.

Zou het daarom niet wenschelijk zijn onze „schrandere” soldaten van een onderscheidingsteeken te voorzien, door ze bijvoorbeeld *soldaat 1ste klasse* te maken met een enkelen rooden chevron op een der mouwen?

Wenschelijk is het dan ook om niet te gul te zijn met het uitdeelen der onderscheidingsteeken voor korporaal. Het is beter voor de tucht en het prestige een middelmatig korporaal *soldaat 1ste klasse* te maken, dan hem te tooien met de versierselen van een rang, die hem feitelijk niet toekomen.

In de onderscheiding van soldaat 1ste klasse heeft men bij mobilisatie dadelijk een kenteeken voor „schrandere” soldaten, die men dan desverreicht eene bijzondere taak kan opleggen (commandant van een patrouille, korporaalspost, enz.).

E. H. v. D. AKKER,
Eerste-Luitenant 6. R. I.

Opleiding tot zelfstandigheid.

„Im besonderen verlangt das Gefecht denkende, zur Selbständigkeit erzogene Führer und Mannschaften.“¹⁾

§ 2. Exerzier-Reglement für die Feld-Artillerie 1907.

„Die Neigung, durch unkriegsmäßige Hilfen einen glatten Übungsverlauf herbeizuführen, ist überall entgegenzutreten. Je mehr Reibungen entstehen, desto mehr wird gelernt, desto mehr wird der Wert selbsttätigen Handelns erkannt und geschätzt werden.

Die Einübung bestimmter Gefechtsbilder ist verboten.“

§ 358 idem.²⁾

Het leger eene leerschool voor: DENKEN, ZELFSTANDIGHEID en OVERWINNEN VAN MOEILIKHEDEN!

Het leger eene leerschool voor: denken, durven, doen!

Dit moet ook Nederlandschen ooren welgevallig klinken.

Want het beduidt *eene winst, voor een ieder van waarde voor het verder leven.*

De stroeve trekken van den Mars worden door dit *nieuwe Licht* verzacht.

Zoo mogen ook wij, stugge Nederlanders, hem nader treden.

Stroef en stug stooten elkander af.

Maar het oude Marsbeeld is ons *menschelijk nader* gekomen.

Het bleef uit erts gehouwen, symbool van samenhang en kracht.

Maar de kop is niet meer de oude, die werd..... anders.

Opleiding tot denken, zelfstandigheid en overwinnen van moeilijk-

¹⁾ De cursiveering is van mij.

²⁾ Deze alinea's zijn *nieuw*. Zij kwamen niet voor in het vorige reglement' *evenmin als de daarin uitgedrukte beginselen.*

heden waren onder anderen de leidende beginselen bij de opleiding van de lichter 1906 eener batterij veldartillerie. ¹⁾

Het kan wellicht nuttig zijn hieromtrent iets mede te deelen.

De drie beginselen staan in onderling verband. Onder anderen eischt zelfstandigheid: denken; overwinnen van moeilijkheden: denken en zelfstandigheid.

Zij werden, bij de vermelde opleiding, op *eigen wijze*, d. i. afzonderlijk, tot uitdrukking gebracht:

1ste. het *denken*: door de *vragende leerwijze*;

2^e. de *zelfstandigheid*: door het *onderling onderricht*;

3^e. het *overwinnen van moeilijkheden*: door het opsporen en doen overwinnen van opzettelijke moeilijkheden.

Hieronder volgen eenige mededeelingen betreffende de opleiding tot zelfstandigheid. — De vragende leerwijze en de opleiding in het overwinnen van moeilijkheden zijn eene afzonderlijke bespreking waard.

De officier-onderwijzer is *alléén* met zijn recruten.

O. Hoe oud zijt ge?

R. Negentien jaren.

O. Zijt ge kinderen of zijt gij mannen?

R. Wij zijn mannen.

O. Zijt ge in staat, mannen, om alléén heel eenvoudige dingen te doen, bijvoorbeeld: (voert zelf, bij het opnoemen uit) aan eene schroef te draaien, een getal van eene verdeeling af te lezen, aan een rad te draaien, een handvat om te draaién, eene kist open te maken, eene mand daaruit te trekken, die mand open te maken, daaruit eene patroon te nemen, het overtrek daarvan af te doen, de patroon aan een ander over te geven, de patroon in het kanon te duwen, aan een touw te trekken, een zwaar voorwerp aan een handvat op te lichten of met eene spaak op zij te duwen?

R. Ja.

O. Kunt ge luisteren?

R. Ja.

O. Zijt ge in staat die eenvoudige dingen dadelijk en vlug te doen als ze u kort en goed worden gevraagd?

R. Ja.

O. Zijt ge in staat die eenvoudige dingen dadelijk en vlug en stil te doen, ook als geen wachter vlak bij je staat om op je te passen..

R. Ja.

O. JANSSEN, kom naast me staan.

JANSSEN zal jullie commandeeren. (J. en verschillende recruten glimlachen).

Ik kan me heel goed begrijpen, dat je lacht. Waarom lach je?

¹⁾ Aangevangen op 1 October 1906, dus *vóór* het verschijnen van het nieuwe Duitsche reglement.

- R. Omdat JANSEN lacht.
- O. Juist, lachen is aanstekelijk, — en waarom nog meer?
- R. 't Is ons wat vreemd...
- O. Juist, wij zijn gewend om te lachen, als wij wat vreemds tegenkomen. Lach maar even uit. 't Zal van daag nog wel 's meer gebeuren. Dat is niets, daar ben je gauw doorheen.
- JANSEN, waarschuw me, als je denkt, dat het wel gaan zal. (Wendt zich even af).
- J. 't Zal wel gaan.
- O. Ik wil laten aantreden. Wat is het commando?
- J. Aantreden!
- O. Vindt ge het moeilijk, om dat te commandeeren?
- J. Neen.
- O. Vinden jullie het moeilijk om te gehoorzamen als JANSEN: Aantreden! commandeert?
- R. Neen.
- (De troep treedt aan.)
- O. JANSEN, deel nu de afdeeling in ploegen van zes man, te beginnen bij den rechtervleugel; tegen elke ploeg zeggen: rechts aan gaan! zoodat de ploegen met wat tusschenruimte komen te staan.
- (Dit wordt uitgevoerd. O. grijpt *niet* in, maar neemt ongemerkt den tijd op.)
- O. Goed. Het heeft 7 minuten geduurd. Zou het korter kunnen?
- R. Ja, als de eerste ploeg dadelijk meer rechts aan gaat.
- O. Juist — en verder?
- R. Als alles vlugger gaat.
- O. Juist. We zullen 't nog eens doen. Hoeveel minuten zouden we er nu voor noodig hebben, denkt ge?
- R. 4 — 3 — 2 minuten.
- O. Wij zullen zien. JANSEN, kijk jij op het horloge. PIETERSE commandeert. (De indeeling geschiedt thans in 2 minuten.)
- O. Nu zal ik je zeggen, waarom het zooveel vlugger gaat. Ge hebt nu allen *met je commandant meegewerkt* en *met elkander samengewerkt*. Voortaan commandeert ieder op zijn beurt. Je hebt gezien, dat het gaat. Alles, wat je zelf kunt doen, laat ik je doen. Dat is nuttiger, dan dat ik het doe. Maar dan moet je *één ding goed onthouden* en *telkens bedenken!* Je moet zeker niet minder meewerken en samenwerken, dan wanneer ik commandeer.
- En nu zal ik je laten zien hoe het de eerste maal ging, toen je nog niet mee- en samenwerkte (bootst de trage, aarzelende, sleepende uitvoering na, met de slordige houding, het spottend glimlachen... algemeen gelach).
- Ik heb niet overdreven en toch lach je allen. Je ziet dus zelf, dat, als je niet mee- en samenwerkt, je iets doet, waar je zelf om lachen moet. Niet waar, dan wordt je tot een *spotbeeld*. Dit moeten we goed onthouden!

De onderwijzer wijst ploegcommandanten aan en doet de beschikbare stukken met kleine tusschenruimten naast elkander opstellen. Hij grijpt *niet* in bij deze verrichtingen.

Daarna roept hij de P. C^{en}. vóór en geeft hun de opdracht — zoo luid dat allen het kunnen hooren —, door de manschappen van hun ploeg, één voor één, eene eenvoudige verrichting (b.v. het openen, sluiten en op veilig stellen) te doen uitvoeren en te komen melden, als allen eene beurt hebben gehad.

Hij grijpt bij de uitvoering *niet* in.

Nadat alle P. C^{en}. zich hebben gemeld, verzamelt hij de recruten om zich heen en verklaart hun de — onwillekeurige — fouten, door de P. C^{en}. gemaakt, waaraan geen enkele jonge commandant ontsnapt.

Hij doet hun voor, hoe zij, onbewust, zich vooruitbewegen naar hun ploeg, het hoofd laten zakken en den rechterarm wijzend vooruitbrengen, dit alles zonder iets te zeggen — dat zij bij hun ploeg gekomen meer wijzen dan spreken en verder vlak bij hun ploeg blijven staan.

Hij verklaart hun, hoe dit komt.

De P. C. wil door een der manschappen van zijn ploeg de opgegeven verrichting doen uitvoeren maar hij weet dit niet zoo gauw duidelijk te zeggen. Hij voelt, dat er iets gebeuren moet, en in een onwillekeurigen drang naar actie gaan heen en arm vooruit, terwijl hij het hoofd laat zakken om, zonder de afleiding, die het zien van zijne kameraden hem brengt, na te denken: hoe hij het zeggen zal. Hij kent ook alle namen niet. Hij blijft verder dicht bij hen om gemakkelijker te kunnen wijzen.

Dit doen *alle* jonge commandanten. De oorzaak is, dat zij moeite hebben om hun woorden te vinden, dadelijk kort en goed te zeggen, wat er moet gebeuren.

Het commandeeren moet *met den mond* gebeuren.

Als ieder dit nu weet en goed begrijpt, is het volstrekt niet moeilijk, het voortaan goed te doen. Den een gaat het spreken gemakkelijker af dan den ander. Maar wij verschillen allemaal. De een kan dit wat beter, de ander dat. Als we met elkaar meewerken en elkaar helpen, leeren we alles gauw en gemakkelijk aan.

De P. C. moet dus, vóór hij begint, bij zichzelf zeggen: voeten vast, handen vast, hoofd op, den aan te wijzen man aankijken, eerst bedenken en dan spreken. Het zal niet dadelijk goed gaan. In den beginne zult ge neiging hebben om te lachen. Dat is niets, dat gaat voorbij. Als de naam je niet dadelijk te binnen schiet, dan vragen: hoe heet je?

Op deze wijze voortgaande, werd de geheele opleiding in de geschutbediening zonder medehulp van kader voltooid.

Heen- en terugmarsch naar het park, indeeling, het op de plaats stellen en gereedmaken der stukken, enz. geschiedde bij toerbeurt door de recruten zelf. Zij traden om de beurt als ploegcommandant, later als St. C. en S. C. op.

Het vermelden van details dezer opleiding zou te ver voeren.

Slechts het navolgende zij nog aangeteekend.

Met behulp van een kamerpanorama werden de recruten onderwezen in het zelf geven der C^{os}. van den B. C., zoo voor het eerste schot (ook bij indirecte richting met gebruikmaking van een hulprichtpunt) als bij het verder verloop van het vuur, waarbij zijzelf de noodige metingen verrichtten.

Zij waren hierbij in rijen van 4 of 6 gezeten, ieder een St. C. voorstellend, terwijl de recruit, die de C^{os}. van den B. C. moest doen, zich rechts of links van hen opstelde.

De St. C^{en}. moesten ieder, naar hun plaats in de rij, den HM. voor hun stuk bepalen.

Op het panorama werd de ligging der springpunten aangegeven en op grond van de waarneming hiervan werd gecorrigeerd.

Dit onderricht had ten doel aan de recruten het bevelsmechanisme duidelijk te maken, hen te doen begrijpen de beteekenis der C^{os}. en verrichtingen, welke zij, dag in dag uit, moeten opvolgen en uitvoeren, hen te maken tot *bevuste* medewerkers en daardoor hun belangstelling beter te verzekeren en de uitvoering der C^{os}. doelbewuster te doen zijn.

Eene simpele mededeeling of uitlegging of vóórdoen is hiertoe niet voldoende; — om *er bij* te zijn, geheel, (waarom het gaat) moeten zij: *zelf* DOEN.

Zij wijzen u dan zelf aan, of ge begrepen zijt, verschaffen u de gegevens voor een doelbewust onderricht.

De kracht van dit onderricht — *schuilt* — in het onmiddellijk appèl op al de vermogens van de *mannen*, in de behandeling van het eerste oogenblik af aan, als groote menschen, in het voortdurend bespreken en precies zeggen: waarom, van hetgeen geschiedt, evenals men dit met groote menschen doet.

Dit appèl wordt beantwoord.

Dergelijk onderricht werkt na, werkt door, omdat hierbij eene machine *in beweging* wordt gesteld en niet volstaan wordt met de poging een beeld te werpen op eene plaat van zeer onbetrouwbare gevoeligheid.

Dit onderricht schenkt ook den onderwijzer bevrediging van zijn geest ¹⁾ en meer dan dit.

Het voorgaande bedoelt geen aanprijzing van de hier met een enkel woord aangeduide poging, om te zoeken hoever in deze richting kan worden gegaan. Het geldt een beginsel, niet een vorm.

¹⁾ Ten minste: van een middelmatigen geest.

De Commando's uit den Batterijdienst van de Vestingartillerie.

Het vereenvoudigen van de commando's is gewenscht, ten einde:

1ste. bij het vuren op bewegende doelen de gunstige oogenblikken niet met commandeeren te doen voorbijgaan;

2^e. bij het vuren op stilstaande doelen door commando's of aanwijzingen, die óf overbodig zijn, dan wel beknopter kunnen wezen, zoowel den gang van het vuur niet noodeloos te vertragen, als de onbeslistheid van den vuurleider in de hand te werken.

3^e. bij de opleiding van vrijwillig- en militiekader meer tijd beschikbaar te krijgen voor oefeningen, die werkelijk kunnen bijdragen tot de vorming van batterijcommandanten.

a. HET LADEN.

Hieromtrent zou ik willen doen vaststellen:

„Het laden geschiedt — voor zoover hieronder niet anders bepaald „wordt —, zoowel bij S- als T-vuur steeds doorlopend.

„Tijdens het schieten voor de lengte bij T-vuur wordt ingeschoten „met de sectie onder den wind, totdat kan worden overgegaan tot het „schieten van de groepen, bedoeld in § 53 van de schietregels Vg. A. '04. „Tot opnieuw laden met T-projectielen wordt alsdan telkenmale over- „gegaan, nadat de beide stukken dier sectie gevuurd hebben en de B.C. „de verandering dan wel het blijven van de tempering gecommandeerd „heeft.

„Bij het schieten met T-projectielen tegen bewegende doelen of tegen „kabelballons met indirecte waarneming wordt op gelijke wijze met eene „sectie geschoten tot voor de eerste maal kan worden overgegaan tot „het langzame afwachtende vuur, dan wel tot de grens bepaald is.”

Dit zou dus in vervanging komen van de §§ 75 t. m. 77.

Het sluit niet uit, dat in verband met de verlangde vuursnelheid zoowel met één stuk als met ééne enkele sectie kan *geschoten* worden.

Het stuksgewijze laden heeft geen beteekenis meer — n.l. wanneer met de geheele batterij moet geschoten worden —, daar dit in hoofdzaak toegepast wordt bij het schieten met GKT.-VT., welk vuur kan vervallen, omdat:

1°. de aanmaak van tijdschokbuizen ver genoeg gevorderd is;

2°. al was dit niet het geval, het schieten met deze projectielen in oorlogstijd toch niet kan worden toegepast.

Door het vervallen der kleinere ladingen toch, voor de GKT. wordt de verlangde invalshoek boven 15° eerst op zulke groote afstanden verkregen, dat, al bestaat ook in sommige gedeelten onzer liniën of stellingen de bodem uit zandgrond, dan nog is het terrein zoo begroeid, dat aldáár waarneming van aanslagen onmogelijk is.

Het „*batterij een of meerdere malen laden*” kan vervallen, omdat de vuursnelheid eener batterij, bewapend met het tegenwoordige geschut, niet zoo groot is, dat de B.C., het laden niet in de hand zou kunnen houden, wanneer bij het schieten van groepen, in plaats van deze wijze van laden, het doorlopend laden wordt toegepast.

Door een „*stoot op de fluit*” worden alle bewegingen in de batterij tot staan gebracht, door het commando „*Geladen stukken afvuren*” worden alle kanonnen teeggemaakt, terwijl de groepen kunnen bestaan uit 4—8 schoten.

Overigens wordt deze manier van laden in de legerplaats van Oldebroek toegepast, wanneer het beperkt aantal G., dat voor het inschieten bij een T-vuur beschikbaar is, het doorlopend laden bij het vuren met de geheele batterij toch niet wel mogelijk doet zijn, dan wel, om zoo min mogelijk GKT. met schokbuisstelling te verschieten.

Hieraan wordt te gemoet gekomen door met ééne sectie in te schieten.

Het inschieten met T-projectielen en de geheele batterij, sectiesgewijze ladende, zal niet vlugger plaats hebben dan met ééne sectie inschietende, omdat de kanonnen in het eerste geval slechts voorloopig kunnen gericht worden, terwijl in het laatste geval het sluitstuk van den vuurmond, die het eerst gevuld heeft, toch geopend is, als het tweede schot der sectie is waargenomen.

Hoofdzak is dan ook om met T-projectielen snel in te schieten, de beide schoten kort na elkander te lossen, als bedoeld in § 75j der schietregels, en niet het eerste schot der sectie waar te nemen en op te schrijven, en eerst daarna het tweede stuk te doen vuren. Er kan toch geen verandering van gegevens meer plaats hebben.

Het behoud van het commando „Niet meer laden”, § 78, is alleen dan noodzakelijk, wanneer er prijs op wordt gesteld om bij overgang tot eene andere tempeering de geladen stukken opvolgend te doen afvuren en niet als „Snelvuur”, § 74.

In dat geval is het geheel overbodig, de S.Cⁿ. den B.C. te doen toeroepen, welke stukken geladen zijn, waardoor hooren en zien vergaan, terwijl geen enkele B.C. er naar luistert, doch meestal commandeert „*Geladen stukken afvuren*”, waarmee hij dan ook had kunnen volstaan, want daarna wordt met opnieuw laden gewacht, tot de andere gegevens gecommandeerd zijn.

De uitvoering van het commando „*Niet meer laden*” zou dus kunnen luiden:

„Met de geladen stukken wordt het vuren voortgezet tot alle vuurmonden leeg zijn.

„Bij alle stukken wordt de lading aangevangen, doch niet voltooid.”

Zoolang toch geen snelvuur wordt afgegeven, moet, zoodra een stuk is gemonteerd en aan de beurt van vuren, dit gemeld worden; houdt dus het melden op, dan is de geheele batterij weer tot laden gereed.

b. DE VUREN.

Eene oorzaak van vertraging van het vuur is o. a. ook de omslachtige wijze, waarop kenbaar wordt gemaakt, dat bij stukkenvuur het stuk, hetwelk aan de beurt van vuren is, kan worden afgevuurd. De volgende commando's zijn hiertoe noodig:

1. stuk gemonteerd.

2. Vuren.

3. Vuren.

4. Vuur,

benevens de noodige aanwijzingen om zij- en controleposten te waarschuwen.

Het vuren op commando of teeken van den B.C. zou alleen moeten plaats hebben tijdens het inschieten, wanneer elk schot afzonderlijk goed moet kunnen worden waargenomen, en elk niet waargenomen schot vertraging in het verkrijgen van uitwerking kan veroorzaken.

Bij overgang tot het voortgezet vuur (S-vuur), tot het schieten van groepen (T-vuur), of tot het langzame afwachtende vuur (bewegende doelen) zou met ongeveer gelijke tusschenpoozen opvolgend zonder verdere melding of commando gevraagd moeten worden. De B.C. regelt aldan alleen de snelheid van vuren; de S.C.ⁿ. melden alleen, wanneer een of meer stukken uitvallen.

Tijdens het inschieten wordt de vuursnelheid geregeld naar de waarneming, daarna wordt de waarneming daaraan ondergeschikt.

Dit is de eenige wijze, waarop men dwingend kan optreden om de B.C.ⁿ. flink en doortastend te maken, en zoolang dit hulpmiddel achterwege wordt gelaten, zullen de B.C.ⁿ. altijd meer rekenen dan schieten.

De critiek na afloop van het vuur is zeer leerrijk, en voor hem en voor de omstanders, doch de gelegenheid, die voorbij is gegaan om hem in deze richting te ontwikkelen, kan door napleiten niet meer worden ingehaald.

Omtrent de uitvoering van het commando „*Stukkenvuur*” tijdens het INSCHIETEN, zij het volgende opgemerkt:

1. Zoodra het stuk is gemonteerd en aan de beurt van vuren, maakt overdag de S.C. front naar den B.C. tot deze het teeken van vuren geeft.

De S.C. aan de zijde van den B.C. geeft bij het vuren op stilstaande doelen, door het omhoog plaatsen van eene roode schijf, *blijvend* aan, dat er gemonteerd is, waartoe zoo noodig de andere S.C. hem waar-

schuwt. 's Nachts roept de S.C. van het stuk, dat aan de beurt is om te vuren: *Gemonteerd*.

2. De B.C. geeft overdag door het opheffen van een der armen aan, dat er gevuld kan worden; de S.C. aan zijne zijde doet de roode schijf omlaag. De B.C. doet 's nachts het commando: *Vuren*.

3. De S.C. commandeert daarop: . . . *Stuk = Vuren*, ieder verwijderd zich van het stuk, No. 2 trekt af.

Ad 1 en 2. Op den voorgrond willen wij dus stellen, dat er over dag op een teeken van den B.C. zal worden gevuld, hetgeen, hoewel geoorloofd, tot nu toe niet plaats had. De oorzaak is vermoedelijk, dat niet precies is aangegeven, hoe dit moet geschieden, en toch is het vuren op teekens alweer een groot hulpmiddel om alle commandanten opmerkzaam te doen zijn, in tegenstelling van het vuren op commando, waarbij de S.C.ⁿ. na het doen daarvan van de zaak meenen af te zijn. Niet altijd kan, nadat het monteeren gemeld is, oogenblikkelijk gevuld worden, omdat de B.C. niet met den schietstaat klaar is, dan wel den uitslag van de waarneming nog niet weet.

Wanneer in dit geval geen verandering van gegevens plaats heeft, en de B.C. hetzij de melding niet gehoord heeft, dan wel weder vergeten is, dan ontstaat vertraging, en nu wenschen wij het plaatsen van de roode schijf, opdat elk meerdere kan zien op wien gewacht wordt. Daardoor bestaat allicht de kans, dat de B.C.ⁿ. ook wat meer actief worden.

's Nachts heeft het doen van commando's niet de zelfde bezwaren als over dag, omdat de B.C. — die 's nachts in den regel niet waarneemt, daar waarneming onmogelijk is — zich in de onmiddellijke nabijheid van de S.C.ⁿ. bevindt, en dus het herhalen dezer commando's onnoodig is.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat het niet noodig is het nummer van het stuk te melden, dat gemonteerd is, omdat de B.C. de volgorde in den schietstaat aan houdt, en het uitvallen gemeld wordt, waarvoor wij overdag het horizontaal plaatsnemen der roode schijf als teeken zouden wenschen te zien vastgesteld, zoo noodig aangevuld door het oversien van het aantal der uitvallende stukken.

De opleiding der telefonisten zou zoodanig moeten wezen, dat het niet noodig is dezen afzonderlijke aanwijzingen te geven, wanneer er gemonteerd is, en waartoe de telefonist van den controlepost, wanneer elk schot te voren aangekondigd moet worden, evenals de telefonist van de zijposten, in de onmiddellijke nabijheid van den B.C. moet zitten.

Ad 3. De vraag rijst, of in den tegenwoordigen tijd het commando „*Vuur*” van den St.Ct. niet zou kunnen vervallen, nu deze functie niet meer, zooals vroeger, door een sergeant en bij uitzondering door een korporaal, doch thans als regel door een milicien vervuld wordt, die moeielijk verantwoordelijk kan worden gesteld voor ongelukken.

Het sectievuur zouden wij wenschen te doen vervallen. Wanneer men toch met vier stukken een salvo kan doen, kan men het ook met

twee, terwijl er omstandigheden denkbaar zijn, vooral in verband met de waarneming, dat, zelfs bij stukkenvuur, de B.C. het juiste oogenblik van het vallen van het schot in de hand wenscht te houden, en waarvoor toch ook geen bepalingen zijn gemaakt. Bij sectievuur is niet de quaestie, dat, in tegenstelling van het salvovuur, een andere persoon commandeert; integendeel in beide gevallen moet de B.C. of de waarnemer (officier of geschikt onderofficier) het commando of sein geven. Alleen vermeent men bij sectievuur met halve kracht uit economie te kunnen volstaan.

Eene korte aanwijzing, toe te voegen aan het salvovuur, kan dus voldoende worden geacht, en daardoor veel onnoodige drill op de exercitiebatterijen worden voorkomen.

Overigens zij aangegeven, dat ook het salvovuur, evenals het stukkenvuur, overdag uitsluitend op teekens zou moeten geschieden; dat bij *snelvuurgeschut alleen* het opgeven van een bepaald *aantal* schoten snelvuur zin heeft en zou moeten worden toegepast; en dat na dit vuur, evenals na het commando „Geladen stukken afvuren”, alleen de S.C. aan de zijde van den B.C. zou moeten melden, wanneer de batterij gereed is, en waartoe de andere S.C. hem zoo noodig waarschuwt, iets, waardoor onnoodig doorgeven van commando's wordt voorkomen.

c. DE COMMANDO'S VAN MINDER GEWICHT.

C^o.: *In 't geweer.*

Zooals de gang van zaken in § 82 wordt aangegeven, zal het in oorlogstijd in de tusschenlinie nooit plaats hebben. In letterbatterijen toch, zal, wanneer een vuurmond, gewoonlijk door eigen vuur, onbruikbaar wordt, de bediening links en rechts van haar eigen vuurmond met de karabijn gaan schieten. Men moet zorg dragen, dat het zelfde kan geschieden in cijferbatterijen in de hoofdverdedigingslijn, terwijl in cijferbatterijen achter de hoofdverdedigingslijn geen gelegenheid is om karabijnvuur af te geven, zonder de troepen in de hoofdverdedigingslijn te raken.

De wijze van voorstelling, hoe het in 't geweer komen moet plaats hebben, berust hoofdzakelijk dan ook op den eigenaardigen toestand, die in verdedigingswerken wordt aangetroffen.

Het komt ons daarom gewenscht voor het commando alleen toe te passen om de reserve, c.q. ook de wacht, snel te doen aantreden bij eene overvalling, wanneer geen gelegenheid meer bestaat om de kanonnen te bezetten, en de oefening daarin tot een minimum te beperken. Thans wordt daarin geoefend, alsof de karabijn voor zelfverdediging de hoofdzaak is, terwijl toch de geschiedenis, zelfs bij de gladde vuurmonden, het tegengestelde leert.

C^o.: *Naar uw posten*, §§ 67 en 82, te doen vervangen door *Bij de stukken*, daar toch zulk eene finesse niet tot een kanonnier doordringt. De redactie van het laatste commando in § 66 kan daartoe eenigszins gewijzigd worden.

C°. : *Ophouden met vuren*, te doen vervallen, ook uit het geschutreglement, aangezien er op dat commando niets bijzonders meer geschiedt, en de B.C. het vuren door een stoot op de fluit ten allen tijde kan doen ophouden. Hetgeen hierna moet gebeuren, indien men van plan is er voor goed uit te scheiden, heeft zeker geen haast.

Bovendien zou er naar gestreefd moeten worden, de voorbeelden van de wijze van opvolging der commando's in de §§ 79 en 81 alleen tot het strikt noodzakelijke te beperken, daarbij uitgaande van het denkbeeld, dat men het vuur uit geschut, zoowel op bewegende als stilstaande doelen, niet opent, vóórdat bij de richters zekerheid omtrent het richten bestaat, in tegenstelling van bij de infanterie, waar de commandant door woorden de richting moet duidelijk maken, aangezien hij niet in staat is alle geweren der afdeeling persoonlijk te richten, wat, al was het uitvoerbaar, toch niets zou geven, omdat de richting niet kan worden nagezien.

Bij de artillerie richt, wanneer noodig, de B.C. voor het eerst zelf, vooral bij een moeilijk zichtbaar, beweegbaar doel. HOHENLOHE vertelt zelfs, dat hij bij Sedan de richting van de 80 stukken van het Gardekorps zou hebben nagezien.

VERZIJL.

Kadervorming Bereden Artillerie.

Is het kader van de Bereden Artillerie (B. A.) geheel op de hoogte van zijne taak?

Ziehier eene vraag, welke zich herhaaldelijk aan ons opdringt, en zulks te meer, nu wij, in het bezit van zulk uitstekend geschut zijnde, de voordeelen daarvan alleen tot hun recht kunnen doen komen, door te beschikken over alleszins deskundig kader.

Het antwoord op deze vraag kan echter niet bevestigend luiden en hieruit volgt tevens, dat wij met onze nieuwe kanonnen niet dat zullen bereiken, wat wij, met beter onderlegd kader, daarvan zouden mogen verwachten. Welk wachtmeester is in staat met zijn stuk zelfstandig te vuren op naderende infanterie in den eenvoudigsten vorm? Ik weet wel, dat de meeste onderofficieren kans zullen zien in een minimum van tijd een maximum-aantal projectielen te verschieten, maar laten wij niet vragen, hoever die schoten van het doel terecht zullen komen of met hoeveel minder munitie de eventueele uitwerking even goed door een meer deskundig stukscommandant (St.C.) had kunnen verkregen worden.

Ik ben er vast van overtuigd, dat meer dan 90% van onze wachtmeesters eene dergelijke schietopdracht niet zou kunnen vervullen. Toch is dit, mijns inziens, een klemmende eisch, gelet op de meer en meer verspreide orde, die de veldartillerie in het hedendaagsche gevecht aanneemt.

Welk wachtmeester kan behoorlijk, zaakkundig onderricht geven in de voorbereidende oefeningen met de revolver? Lang hierover uit te wijden is onnoodig, men sla de schietregisters van eenige batterijen maar eens op.

Welk wachtmeester kent zijn wapen, zijn stuk, tot in de kleinste bijzonderheden en kan dit geheel in- en uitwendig behoorlijk verzorgen, zooals een gevoelig schietwerktuig, als het onze, behoeft? De verschillende inspectieverslagen hebben voldoende uitgewezen, dat de parkmeesters er het ware niet van wisten. De overige wachtmeesters weten er natuurlijk minder van. Bij manoeuvres, die acht of tien dagen duren, wreekt zich deze aangelegenheid nog niet, maar als wij eens eenige maanden te velde zijn en de zorg van den parkmeester, de eenige, die er iets van weet, in veel mindere mate over het materieel gaat, dan zouden de uitkomsten wel eens niet kunnen medevallen.

Welk wachtmeester kan zijn gesneuvelden sectiecommandant vervangen en eventueel zelfstandig vuren met die sectie? Ik geloof, dat een ieder het met mij eens zal zijn, dat er bij de Nederlandsche B.A. maar weinige zulke bevoorrechten zijn.

Welk wachtmeester heeft voldoende verstand van paarden, tuigen en fourage om zijn stuk ten allen tijde marschvaardig te houden? De vele „bezwaren op marsch” en het door iederen batterij- en sectiecommandant, als zoo hoog noodig beschouwde, tot in de kleinste bijzonderheden nakijken van alle tuigdeelen voor den afmarsch, wijst voldoende uit, dat het vertrouwen in de St.C. in dezen niet buitengewoon groot is.

En last not least, hoeveel wachtmeesters zijn in staat behoorlijk onderricht te geven aan de recruten in alle mogelijke verrichtingen, zooals geschutexercitie, behandelen der wapens, stukrijderschool, gymnastiek, enz.?

Ook hierin is, geloof ik, de meening niet erg verdeeld, en zijn wij het allen er vrijwel over eens, dat onze onderofficieren, als militair onderwijzer, maar erg matig voldoen.

Ziehier een aantal feiten, die verklaren, waarom wij de in het hoofd dezer regelen gestelde vraag ontkennend beantwoordden. Het aantal dier feiten is nog gemakkelijk te vermeerderen en wanneer ik zoo mijn vragenlijstje eens naga met het oog op onze korporaals, dan kom ik tot nog veel droeviger conclusies. Om slechts twee zaken te noemen, geloof ik, dat er vrijwel geen enkele korporaal is, die, met eenige kans op succes, de plaats van zijn St.C. zou kunnen innemen, of die naar behooren eene klasse recruten onderricht kan geven.

Behalve dit tekort aan artilleristische kennis, kleven er aan ons kader nog eenige gebreken van meer algemeenen aard, zooals bezwaren bij het uitoefenen van hun gezag als meerdere, niet voldoende ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel, e. a., welke echter ook voor andere Wapens gelden en dan ook al zoo vaak besproken zijn, dat het dezerzijds overbodig voorkomt er verder op in te gaan.

Nu is niets eenvoudiger, dan een bestaanden toestand af te keuren; om nuttig werkzaam te zijn, moet men ook de oorzaken opsporen en den weg ter verbetering aangeven.

Dit laatste is dan ook het doel, waarmede het schrijven dezer regelen werd ondernomen.

A. *Korporaals.*

De opleiding van onze korporaals heeft voor het grootste gedeelte plaats bij de Instructie-Batterij. Hoe komt het nu, dat deze inrichting ons geene korporaals aflevert, zooals wij ze wel zouden verlangen?

1ste. In den tegenwoordigen tijd van kadernood worden bij de Instructie-Batterij de eischen met betrekking tot de lichamelijke en verstandelijke ontwikkeling van de zich aanbiedende aspirant-kaderleden niet hoog genoeg gesteld. Zulks blijkt overtuigend uit de lichamelijk zwakke korporaals, die bij de regimenten aankomen, en waarvan er verscheidene

zijn, die nauwelijks lezen en schrijven kunnen en met de Nederlandsche taal op zeer gespannen voet staan. Wel zijn er zekere eischen, waaraan iedere jongeling, die zich aanbiedt, moet voldoen, maar deze schijnen niet hoog genoeg, om bevredigende uitkomsten te waarborgen.

Nu behoeft een korporaal wel geen geleerde te zijn, maar de korporaals worden onderofficier en dan is toch wel een billijke eisch, dat de onderwijzers van onze militie eene behoorlijke taal en eene fatsoenlijke hand schrijven.

Men beschouwe den korporaalsrang meer als overgang tot dien van onderofficier en bevordere, als regel, alleen die personen tot korporaal, waarvan men met recht verwachten mag, dat zij eenmaal den wachtmeestersrang zullen kunnen verwerven. Behalve deze korporaals, zou men dan nog eenige menschen, die weliswaar niet in aanmerking kunnen komen voor opleiding tot wachtmeester, maar toch uitmunten in militaire vakkennis en die een zeker overwicht over hunne kameraden aan den dag leggen, tot korporaal kunnen bevorderen, maar deze eenvoudigen van harte zijn er tegenwoordig niet veel meer.

Bij de militie zouden wij den korporaalsrang willen afschaffen en dezen vervangen door een rang, zooals dien van stukrijder 1ste klasse, en deze personen alleen gedurende de oefeningen als meerdere willen doen beschouwen. De besten van dezen kunnen dan zonder bezwaar ineens van stukrijder 1ste klasse, of hoe men het ook noemen mag, na opleiding tot wachtmeester bevorderd worden.

De milicien-korporaals van het tegenwoordige stelsel, die ook buiten de oefeningen, zooals op de kamer en in den stal, werkelijk hun gezag handhaven, zijn zeer zeldzaam.

Schaft men hier dus den korporaalsrang af, dan vervallen die gezagdragers, die in werkelijkheid geen gezag uitoefenen. Eene kleine soldijverhooging voor de zoeven door ons aangeduide personen kan gehandhaafd blijven.

De vrijwilligers, die, hoewel niet geschikt voor wachtmeester, toch korporaal worden en de korporaals, die na opleiding tot wachtmeester niet voldoen, hebben dan zeer te recht een streepje voor boven hunne collega's milicien, die maar zoo kort in de gelederen komen kijken. In den regel zullen zij ook beter hun gezag kunnen handhaven dan de tegenwoordige milicien-korporaals.

Wij wenschen dus in de eerste plaats bij het in dienst treden hogere eischen te stellen aan de adspirant-onderofficieren.

2e. De leeftijd, waarop de jongelieden korporaal worden, is te jong. Wij zouden in verband met onze eischen ten aanzien van den minimumleeftijd, waarop men wachtmeester zou kunnen worden, en welken leeftijd wij op 21 jaar zouden wenschen te stellen, geen jongere korporaals willen hebben dan van 18 jaren. Op jeugdiger leeftijd kan men den eisch niet stellen, dat zij gezag voeren over miliciens van 20 jaar en ouder (herhalingslichtingen), die vaak in verstandelijke ontwikkeling hunne meerderen zijn.

3e. Bij de Instructie-Batterij worden tegenwoordig op ongeregelde tijdstippen van het jaar vrijwilligers aangenomen. Hierdoor wordt het klassikaal onderwijs zeer benadeeld en loopen sommige jongelieden vaak weken rond, eer aan hunne werkelijke opleiding wordt begonnen. In dien tijd doen zij vaak allerlei huishoudelijke diensten, dikwijls niet met het meest gewenschte gezelschap.

4e. Door het weinig in trek zijn van de vrijwillige dienstneming bij het leger, krijgt men veelal elementen, die niet uit liefde voor het beroep, maar om onder dak te zijn, dienst nemen.

5e. Aan de onderofficieren, die als onderwijzers bij de Instructie-Batterij optreden, moeten bijzondere eischen gesteld worden. Wordt er bij de regimenten gevraagd naar onderofficieren, genegen om naar de Instructie-Batterij te gaan, dan is het antwoord doorgaans: „Geene”.

Waaraan dit toe te schrijven is, doet tot de zaak niet af, maar het feit is aanwezig en er moet dus rekening mede gehouden worden.

Wil men dus de Instructie-Batterij bestendigen, wat wij, zooals later zal blijken, niet onveranderd zouden willen, dan verbindt men aan dat onderwijzerschap zoodanige financiële voordeelen, dat deze betrekking begeerd wordt. Dit kleine offer in geld zal zijne rente, in den vorm van beter onderlegd kader, in ruime mate opbrengen.

6e. Evenals, om den kadernood te lenigen, jongelieden moeten worden aangenomen, die niet in alle opzichten voldoen, worden vaak volontairs en stukrijders aangesteld tot korporaal, meer om in de behoeften der organisatie te voorzien, dan wel omdat zij dat zoo bijzonder verdienen.

Uit de oorzaken, die wij hiervóór aangaven voor het feit, dat ons korporaalskader niet voor zijne taak geschikt is, blijkt voldoende, dat wij zulks niet wijten aan de opleiding bij de Instructie-Batterij, maar wel aan allerlei omstandigheden van algemeenen aard.

Daar wij echter, zooals later zal blijken, voor de Instructie-Batterij een anderen werkkring hebben weggelegd, dan het vormen van korporaals, zouden wij voor dezen rang eene andere opleidingswijze wenschen.

De tegenwoordige deugdelijke korporaal is niet anders dan een handig richter, een goed stukrijder en ruiter, een iets meer ontwikkeld man dan de gewone menschen. Wij stellen hiervoor echter de stukrijders 1ste klasse in de plaats, en achten het onnoodig eene bijzondere inrichting te bezitten, waar menschen gevormd worden, die zoo weinig boven het gewone peil behoeven uit te steken. De opleiding tot stukrijder 1ste klasse, of hoe die rang ook heeten moge, benevens die tot korporaal zou moeten plaats hebben bij de onderdeelen. Op voordracht van den B. C. (Treincommandant) worden dan degenen, die daarvoor in aanmerking komen, zonder nadere examens, aangesteld tot 1ste klasse of korporaal, waarbij voor deze laatste categorie in het oog moet worden gehouden, dat zij waarschijnlijk geschikt zullen zijn voor opleiding tot wachtmeester, met uitzondering van enkele personen, waarover reeds is gesproken.

De aanstelling kan op willekeurige tijdstippen geschieden, terwijl tevens niet uitgesloten is dat een 1ste klasse, die in dien rang medevalt, nog korporaal, d.w.z. aspirant-onderofficier kan worden.

In verband met deze regeling zouden de vrijwilligers, die nu bij de Instructie-Batterij worden aangenomen, in dienst moeten treden bij de korpsen.

Behalve vrij hooge eischen van lichamelijke geschiktheid zou bij indiensttreding streng de hand moeten worden gehouden aan de navolgende eischen van verstandelijke ontwikkeling:

Schrijven: Het schrijven van eene *goed* leesbare hand.

Lezen: Het vlot lezen van Nederlandsch proza.

Taal: Het schrijven zonder grove fouten en behoorlijk spreken van de Nederlandsche taal.

Rekenen: Hoofdbewerkingen met geheele getallen en breuken. Metrieke stelsel.

Deze eischen zijn niet te zwaar, maar dan dient daaraan ook met onverbiddelijke gestrengheid de hand te worden gehouden.

Verder zouden wij nog willen bepalen, dat de vrijwilliger minstens 16 jaar moet zijn en zich alleen tegen het einde der maand September kan verbinden om met de militie te gelijk te worden afgericht.

Het tusschentijds in dienst treden van vrijwilligers, evenals het met 1 Maart opkomen van miliciens, onttrekt onnoodig kader aan de oefeningen en de opleiding kan blijkens de ervaring toch niet veel resultaat afwerpen, omdat deze recruten dan pas tegen den winter afgericht zijn en zij eerst den volgenden zomer aan de oefeningen met de batterij kunnen deelnemen. Tusschen de elementaire oefeningen en de oefeningen in batterijverband ligt dus eene tusschenruimte van zes maanden, waarin zij onder de bestaande omstandigheden niet vooruit gaan.

De personen, die, hetzij om financieele, hetzij om andere reden, niet tot September kunnen wachten om als vrijwilliger dienst te nemen, zijn in den regel niet die elementen, waarvan men later behoorlijke onderofficieren maakt.

Resumeerende, komen wij dus tot de volgende regelen voor de vorming van het lagere kader:

Vrijwilligers: bij gebleken geschiktheid bevordering tot 1ste klasse, bij uitzondering tot korporaal, op voordracht van den B. C. Bestaat het vermoeden, dat de persoon waarschijnlijk geschikt zal zijn de opleiding tot wachtmeester te volgen, dan op de zelfde wijze bevordering tot korporaal.

In beide gevallen geen bevordering, voor den 18-jarigen leeftijd is bereikt.

Militie: bij gebleken geschiktheid bevordering tot 1ste klasse als bij de vrijwilligers.

Acht men het te gewaagd om te bepalen, dat de vrijwilligers zich alleen tegen einde September kunnen verbinden, dan bepale men, dat de tusschentijds aankomende jongelieden aanvankelijk alleen worden

afgericht als kanonnier en niet als stukrijder. Op deze wijze onttrekt men ten minste geen paarden aan de oefeningen, hetgeen zeer ongewenscht is, gegeven de toch al veel te geringe sterkte aan paarden.

De bedoeling is, deze recruten bij hunne eerste opleiding ook geen theorie over tuigen of optuigen te leeren; des te eerder, waarschijnlijk na weinige weken, kunnen zij, als kanonnier, de gewone oefeningen van de batterij volgen. Met de eerstvolgende lichting recruten, leeren zij dan alles, wat het paard en de tuigen betreft, en kan eene kleine herhaling van de kanonnierschool (vooral omdat het meestal adspirant-kaderleden zijn) in het minst geen kwaad. Ook kunnen zij dan wellicht als helper bij dat onderricht goede diensten bewijzen.

Voor de met Maart opkomende miliciens zouden wij eene zelfde regeling wenschen; deze zouden dus pas in den winter, gelijk met hunne lichting, tot stukrijder worden opgeleid. Kadervorming uit deze miliciens, d. w. z. vorming van milicien-wachtmeesters is in verband hiermede uitgesloten.

B. Onderofficieren.

Hoe komt het, dat onze wachtmeesters niet voldoen aan in billijkheid te stellen eischen?

1ste. Onze onderofficieren worden veel te jong tot dien rang bevorderd. De positie van St.C. in de batterij en van onderwijzer onzer recruten is te gewichtig en te moeilijk, om deze aan jongelieden van achttien jaren toe te vertrouwen.

2^e. De fouten, die bij het aannemen van vrijwilligers gemaakt worden, om toch maar meer kader te krijgen, en die bij de korporaals besproken zijn, doen zich bij de onderofficieren in nog sterkere mate gevoelen.

3^e. De wachtmeesters zijn veel te kort korporaal geweest om voldoende op de hoogte te komen van den zoo moeilijken practischen dienst bij eene batterij veldartillerie en om het vermoeden te wettigen, dat zij geschikt zullen zijn om wachtmeester te worden.

4^e. Daar alles tegenwoordig zoo overhaast moet gebeuren, zitten de grondslagen er niet muurvast in. Als men wel eens eene bespanning heeft zien rijden door drie korporaals, die een tijd lang niet op het span hebben gezeten, dan komt men, voor zooveel hunne handigheid als stukrijder betreft, tot geen zeer bemoedigende inzichten. En nu vraag ik, hoe is het mogelijk behoorlijk onderricht te geven in een vak, indien men dit vak niet volkomen meester is.

Waar het met de korporaals in dit opzicht reeds zoo droevig gesteld is, is dit met de onderofficieren in nog erger mate het geval, omdat het voor hen al weer zooveel langer geleden is, dat zij op vaak onvoldoende wijze de beginselen leerden.

5^e. Onze onderofficieren hebben nooit ernstig geleerd, hoe zij onderricht moeten geven. Het geven van onderwijs is iets, dat men moet

aanleeren en dat iemand, die het niet kent, maar niet ineens machtig wordt.

6e. De opleiding tot onderofficier is niet, wat zij zijn moet; dit is de voornaamste fout. Dat deze opleiding niet de vruchten afwerpt, die wij zouden wenschen, is toe te schrijven aan de volgende oorzaken:

a. De opleiding is te kort. De taak van den wachtmeester in haren geheelen omvang is zoo moeilijk, dat het onmogelijk is in vier à vijf maanden behoorlijk onderlegde onderofficieren te vormen.

b. De leermiddelen op de opleidingen zijn te gering. Deze moeten meestal gelijktijdig met de recrutenopleiding plaats hebben; dientegevolge heeft men te weinig beschikking over manege, scherm- en gymnastiekzaal, enz.

c. Ieder jaar treden nieuwe onderwijzers op en nu is het geven van onderwijs op eene opleiding iets, waarin men slechts langzamerhand de noodige ervaring krijgt. Ook kunnen niet altijd de meest geschikte onderwijzers uitgekozen worden, omdat de goede onderwijskrachten gedurende de recrutenopleiding bij de onderdeelen ook noode gemist kunnen worden.

d. De opleiding heeft in het ongunstigste jaargetijde plaats, n.l. in den winter. Uitrukken is door verschillende omstandigheden dan dikwijls niet doenlijk en toch vermeen ik, dat de grootste helft van de kennis, die de korporaal behoeft om tot wachtmeester gevormd te worden, alleen in het terrein is te verkrijgen. Men kan iemand op een schoolbord wel duidelijk maken, wat er gebeurt op het commando: „Rechts op 50 passen formeert de batterij”, maar daarom kent hij het nog niet in de practijk.

Ook kan men op het bord of op het exercitieterrein wel schietvoorbeelden met één stuk uitwerken, maar dan loopt in het terrein toch vaak alles spaak.

Nu weet ik wel, dat deze practische kennis, den wachtmeester later bij zijne batterij kan geleerd worden, maar door de tegenwoordig zoo veelvuldige mutatiën komt dit meestal niet tot zijn recht. Bovendien acht ik het verkeerd, iemand een rang toe te kennen, wanneer hij de daarvoor vereischte kennis nog niet bezit.

Om aan de evengenoemde bezwaren te ontkomen, zijn twee oplossingen mogelijk, en wel:

I. Ook de opleiding tot wachtmeester heeft bij de onderdeelen plaats.

II. Er worde eene centrale kaderschool voor opleiding tot de onderofficiersrangen bij de B. A. opgericht.

ad I. Deze wijze van opleiding kan ons niet bekoren, omdat voor den aspirant-wachtmeester te veel te leeren valt, om dit tusschen de gewone oefeningen door te kunnen doen; of de opleiding der militie of die van het kader komt niet tot haar recht.

ad II. Er blijft dus niets over dan de opleiding tot wachtmeester en tot de hogere onderofficiersrangen te doen plaats hebben op eene centrale kaderschool voor de B. A., die uitsluitend met de kadervorming belast zou zijn. Hiervoor zouden wij in beginsel willen aanwijzen de tegen-

woordige Instructie-Batterij, zij het ook na wijziging der samenstelling, waarover later. Wij zullen eerst in het kort nagaan, hoe wij ons de werking en samenstelling van deze inrichting voorstellen, en daarbij aanvankelijk alleen het oog gevestigd houden op het vrijwillig kader, om later ook over het militiekader te spreken.

VRIJWILLIGERS.

Toelating. Als leerling tot de kaderschool worden toegelaten de korporaals der bereden artillerie, die door hun B.C. worden voorgedragen, onder nadere goedkeuring van den regimentscommandant. Wij wenschen dus geen toelatingsexamen of iets van dien aard. Om voorgedragen te worden moet de korporaal minstens twee jaren in dien rang *bij den troep* gediend hebben, en alzoo, gegeven den door ons geëischten 18-jarigen leeftijd om korporaal te worden, minstens 20 jaren zijn. Bovendien moeten de ontwikkeling en karaktereigenschappen van den aspirant zoodanig zijn, dat de verwachting gewettigd is, dat hij een goed wachtmeester zal worden, die een behoorlijk gezag oefent over zijne minderen. Iemand, waarvan het twijfelachtig is, of hij de voor dien rang zoo noodige eigenschappen wel bezit, worde, al is hij nog zoo knap, niet naar de kaderschool gezonden. Vooral onbetrouwbare elementen moeten geweerd worden. Doordat de aspirant korporaal is geworden, heeft hij al blijk gegeven in militaire vakkennis boven zijne kameraden uit te blinken.

Duur en aanvang van de opleiding. De cursus duurt één jaar, vangt aan begin October en eindigt alzoo einde September. Ten gevolge hiervan is iedereen, die wachtmeester wordt, dus minstens 21 jaar en komen de nieuwe onderofficieren bij de onderdeelen éénigen tijd, voordat de recruten opkomen. Zij kunnen dus bij de africhting daarvan onmiddellijk met eene klasse belast worden. In het algemeen wordt het onderofficierskader o. i. bij de onderdeelen te weinig met een verantwoordelijk commando belast. Wel krijgen de wachtmeesters doorgaans eene klasse recruten, maar zij zijn daarbij niet zelfstandig genoeg. Waarschijnlijk is dit toe te schrijven aan het feit, dat men hen niet voldoende berekend acht voor die taak, maar dan is dat een bewijs te meer, voor ons somber inzicht betreffende hunne bruikbaarheid, zooals wij in den aanvang betoogden.

Hun verantwoordelijkheidsgevoel moet meer ontwikkeld worden. Gedurende het zomertijdperk belaste men hen met het toezicht op eene bespanning van zes, met bijbehorende stukrijders en eenige kanonniërs. Het doet niets ter zake of dit geen oorlogsstuk is. Maar hoe klein hun commando ook is, men stelle hen er voor aansprakelijk.

Algemeene gang van het onderricht. De leerlingen worden in eene of meer klassen ingedeeld. De onderwijzers krijgen bepaalde theoretische vakken te onderwijzen. Bij de practische oefeningen is zooveel mogelijk het onderwijzend personeel present, maar geve men toch zoo eenigszins

mogelijk iederen onderwijzer eene bepaalde klasse en een afgerond geheel als leerstof. Dan alleen kan er van verantwoordelijkheid sprake zijn.

Bij de praktische oefeningen worden vooral niet vergeten de oefeningen bij sneeuw en gladheid; het zelfde geldt voor het onderricht in onderwijs geven (onderlinge instructie).

Het verschil in aanblik, dat het terrein gedurende den winter, vergeleken met den zomer, oplevert, is groot genoeg om hiermede bij de opleiding rekening te houden, terwijl ook het practisch gebruiken van al, wat het winterbeslag betreft, wel degelijk door de leerlingen mag beoefend worden. Bij de batterijen komt hier in den regel niet veel van 's Winters zouden wij dan ook al de paarden van de kaderschool „op scherp” willen zien.

Wij beëindigen deze aanwijzingen met te vermelden, dat op het tableau der praktische oefeningen ook moeten voorkomen: lange marschen, nachtmarschen, bivakkeeren met het maken van bivakinrichtingen, kantonneeren, oefeningen in de munitie-aanvulling, maken van gevechtdkkingen en maskers, enz.

LEERSTOF.

Reglement B.A. Practisch kunnen manoeuvreeren met een aangespannen stuk, onderwijs geven in de bewegingen van het enkele stuk, uitstekend kunnen optreden als St.C. in de „batterijschool” en een sectiecommandant hierbij kunnen vervangen.

Grondige kennis van de organisatie van de B.A., in het bijzonder van de batterij en de lichte munitiecolonne.

Eenig denkbeeld van de organisatie der treinen, den weg weten te vinden in de „Handleiding Treinen”.

Goed kunnen optreden als St.C. bij wapenschouwingen met stukken, te voet en te paard.

Grondige kennis van de afzonderlijke verrichtingen bij het geschut en het geven van onderricht hierin.

Grondige kennis van de reglementaire bediening van het geschut en dit kunnen onderwijzen.

Goed kunnen optreden als St.C. bij het vuren met eene batterij en een sectiecommandant hierbij kunnen vervangen.

Zelfstandig het vuur van één stuk kunnen leiden op alle te velde voorkomende doelen, alsook eenvoudige vuren van eene sectie.

Eenig begrip van de tactiek der veldartillerie.

Goed kunnen optreden als hulprichter, commandant en wachtmeester gevechtstrein.

Optreden als commandant van een gewapenden troep te paard en te voet en het geven van onderricht in de scholen te paard en te voet.

Grondige kennis van het Reglement B.A.

Handboek. Benaming van hoofd- en onderdeelen van tuigen, wapens en materieel. Onderhoud daarvan.

Samenstelling, gebruik en uitwerking der munitie.

Gedragsregels op marsch, in bivaks en in de kwartieren.

Bepalingen betreffende het vervoer per spoor van materieel, paarden, personeel en buskruit. Een en ander zooveel mogelijk ook practisch te beoefenen.

Ruiterschool B.A. Practisch rijden in de manege en verder voor zoover zij onderricht daarin zullen moeten geven (opstijgen, geleiden van paarden, e. d.).

Voorschrift revolver. Grondige kennis van de samenstelling, werking en onderhoud van dit wapen en van de munitie.

Het geven van onderricht in voorbereidende schietoefeningen.

Practische Schietoefeningen.

Gymnastiek en Schermen. Prevot op sabel, zoo mogelijk meester. Onderricht kunnen geven aan eene klasse onder deskundige leiding. Open luchtspelen.

Velddienst. Kennis van kantonnementen, bivaks, voorpostendienst, marschveiligheidsdienst, handelingen van verkenningsspatrouilles, marschdiscipline en oorlogsgebruiken.

Inwendige dienst. Grondige kennis van dit voorschrift.

Stukrijderschool. Grondige kennis van dit voorschrift. Het kunnen geven van onderricht hierin.

Verkenningdienst. Uitstekend kaartlezen en rijden op de kaart; dienst als verkenner.

Administratie. Zelfstandig de administratie van een detachement kunnen voeren. Rapporten en dienstbrieven.

Paardenkennis. Benaming der deelen van het paard, verzorgen van paarden, ook bij plotselinge ziekteverschijnselen en verwondingen, kennis van hoefbeslag en fourage, gezondheidsleer.

Algemeen. Plichten en rechten van den onderofficier en soldaat, eenige kennis van disciplinaire strafwetten, militaire vormen; herhalingscursus in Nederlandsch, rekenen en schrijven.

Wij zouden wenschen, dat voor vrijwillig wachtmeester slechts eene opleiding bestond, zoodat deze de zelfde was voor eene batterij als voor eene trainafdeeling.

Practische geschiktheid en handigheid als onderwijzer staan op den voorgrond, vandaar dat veel tijd en vooral veel ernst moet besteed worden aan de onderlinge instructie.

Zooveel mogelijk ontvangt ieder leerling op de dagen, dat niet wordt uitgerukt, minstens één uur rijonderricht. Dit onderricht behoort echter voornamelijk bij den troep voortgezet te worden in de, helaas zoo zeldzaam geworden, kaderlessen. Daar in het hier geschetste stelsel 's winters geen paarden voor de school behoeven te worden gegeven, komen wellicht weer paarden voor de rijlessen van het kader beschikbaar, terwijl in den regel ook nog wel een manege-uur gevonden kan worden.

Gedurende een twee- à drietal weken worden door de kaderschool schietoefeningen met scherp gehouden in de Legerplaats bij Oldenbroek, waarbij de vuren uit één stuk, door leerlingen geleid, verreweg de hoofdschotel zullen vormen en waarbij men niet al te zuinig met munitie moet zijn.

Het is onze vaste overtuiging, dat de resultaten van het artillerievuur, thans meer dan ooit te voren, van de geoefendheid van het onderofficierskader afhangen; vandaar, dat wij het zoo dringend noodig achten, de kaderschool, zooveel als maar eenigszins mogelijk is, schietoefeningen met scherp te laten houden.

Voor eigen oefening, *onder toezicht*, dienen ook uren te worden uitgetrokken; hiervoor, alsmede voor het herhalingsonderwijs in Nederlandsch, rekenen en schrijven kunnen de avonduren van half zes tot half acht benut worden. De adspirant-officieren op de K. M. A. zijn 's avonds om vier uur ook niet vrij en er is dus geen reden, waarom de adspirant-onderofficieren dit wèl zouden zijn.

Volgens onze meening zijn, wanneer men met dit jaar opleiding in alle opzichten woekert, bruikbare onderofficieren te vormen, maar niet in korteren tijd, gegeven de uitgebreidheid van de leerstof.

MILITIE.

De opleiding tot miliciens-wachtmeester bij de trainafdeeling acht ik veel minder moeilijk dan die tot miliciens-wachtmeester bij de batterijen. Daarom zouden wij de adspirant-miliciens-wachtmeesters der trainafdelingen bij die onderdeelen willen opleiden, waarvoor gedurende het wintertijdperk wel tijd te vinden zal zijn.

De opleiding voor miliciens-wachtmeester bij de batterijen geschiedt echter op de kaderschool.

Het voordragen der reeds vroeger tot 1ste klasse bevorderde miliciens voor toelating tot de kaderschool geschiedt als bij de vrijwillige korporaals, waarbij de zelfde eischen zijn te stellen. Zij komen te gelijk met de vrijwilligers, dus begin October, aan en blijven aan de kaderschool tot einde Mei, dus acht maanden. Daardoor komen zij bij de batterijen tegen den tijd, dat de stukrijdersschool is afgeloopen en de batterij-oefeningen beginnen, zoodat zij dus terstond als stukcommandant aan de oefeningen kunnen deelnemen, totdat zij einde September naar huis gaan.

Gedurende de maanden October, November en Februari kan met goeden wil en paarden op scherp reeds vaak uitgerukt worden, terwijl de maanden Maart, April en Mei geheel hiervoor kunnen benut worden.

Januari en December worden meer gebezigd voor theorieën en manege-rijden, hoewel ook dan het uitrukken niet verzuimd mag worden.

Overigens heeft het onderwijs op de zelfde wijze plaats, als voor het vrijwillig kader, met dien verstande dat het onderricht in theorie houden vervalt.

De miliciens vormen afzonderlijke klassen.

SAMENSTELLING KADERSCHOOL.

Hetgeen wij hieromtrent mededeelen, mag slechts als een voorbeeld worden beschouwd. De practijk zal allicht wijzigingen noodig maken, ten gevolge van meer of minder leerlingen, dan wij zullen veronderstellen.

Rekenen wij per regiment en per jaar op 10 vrijwilligers en 10 miliciens, dan zijn er van October tot einde Mei 80 leerlingen en van einde Mei tot October 40, waarbij nog niet gerekend is op de rijdende artillerie.

Wij moeten dus kunnen beschikken over minstens 80 paarden, maar daar wij ook als eisch zouden willen stellen, het steeds beschikbaar hebben van de bespanningen voor zes stukken, d. i. $6 \times 14 = 84$ paarden, of voor vier stukken, een gevechtstrein van 2 caissons, waarbij een gereedschapswagen of de reservepaarden, een bagagewagen en eenig toegevoegd personeel, zouden wij als eisch willen stellen steeds te kunnen beschikken over 100 paarden. Wij hebben dan tevens eenige paarden om in te vallen voor zieken, en om onderofficieren-onderwijzers bereden te maken.

Het brengt natuurlijk eigenaardige bezwaren mede, om zooveel paarden voor dit doel te bestemmen, doch wij herhalen, wat wij in den aanvang reeds opmerkten, dat het tegenwoordige onderricht voornamelijk schipbreuk lijdt, door gebrek aan leermiddelen. En wat heeft men aan goede kanonnen, wanneer het kader niet uitstekend op de hoogte van zijne taak is?

In verband met het bovenstaande moet de kaderschool kunnen beschikken over eene behoorlijke binnen- en buitenmanege.

Aan materieel moet ter beschikking staan eene volledige oorlogsbatterij; aan personeel is gewenscht:

- 1 kapitein, commandant van de kaderschool,
- 4 luitenants, instructeurs,
- 1 opperwachtmeester-instructeur,
- 1 opperwachtmeester-administrateur,
- 1 fourier en
- 6 wachtmeesters-instructeurs.

De getallen kunnen wijziging, wellicht vermeerdering, behoeven, in elk geval achte men geen officers te groot, waar deze noodig zijn, om behoorlijk onderlegd kader te krijgen. Men zorgte vooral, dat bij de opleiding de zuinigheid de wijsheid niet bedriege.

Aangezien wij de kaderschool in een garnizoen der bereden artillerie zouden willen vestigen, b.v. Arnhem, kan de paardenarts daar aanwezig, tevens dienst doen bij de kaderschool, ook als onderwijzer in de paardenkennis.

Voorts zal het noodig zijn van October tot Mei eenige en van Mei tot October meerdere stukrijders voor huishoudelijke diensten aan de kaderschool te detachceeren. Dit aantal moet echter zoo gering mogelijk zijn, want alle onderhoud van paarden, tuigen en materieel geschiede

door de leerlingen zelf, omdat *doen* de eenige manier is, om iets grondig te leeren.

De kapitein-commandant van de kaderschool is geheel zelfstandig en ressorteert rechtstreeks onder den Inspecteur van de Bereden Artillerie.

Een eindexamen zouden wij alleen wenschen in de theoretische vakken, voor eene commissie, bestaande uit den kapitein en twee luitenants van de kaderschool. In de practische vakken wordt geen eindexamen afgelegd, maar geldt de beoordeeling gedurende den cursus.

Zijn er meer adspiranten dan plaatsen, dan is de eindbeoordeeling vergelijkend en krijgen de geslaagden, die niet bevorderd worden, een nummer om bij eventueele vacature later aangesteld te worden.

Als prikkel bepale men, dat de adspiranten naar gelang van hun volgnummer het garnizoen hunner keuze krijgen. De militie gaat zoo veel mogelijk naar hare garnizoenen en onderdeelen terug.

Wanneer men ten slotte voor onderwijzers alleen hen aanwijst, die bijzonderen aanleg daarvoor hebben, en de onderofficieren-onderwijzers eene zoodanige toelage geeft, dat deze betrekking in trek komt, zoodat men de keuze heeft uit de meest geschikte elementen, dan twijfelen wij niet, of wij zullen kader krijgen, dat beter voor zijne taak berekend is, dan nu het geval is.

Het onderwijzend personeel worde niet bij de kaderschool gedetacheerd maar overgeplaatst, ten einde geen kader aan de onderdeelen te onttrekken.

Het is de bedoeling de opleiding tot opperwachtmeester-instructeur ook bij de kaderschool te doen plaats hebben. Deze opleiding kan practisch gelijktijdig plaats hebben met die der adspiranten-wachtmeester, waarbij dan het groote voordeel verkregen wordt, dat zij werkelijk met personeel geoefend worden en niet alleen theoretisch. Voor het theoretisch onderricht zouden zij eene geheel afzonderlijke klasse vormen. Het zou wellicht aanbeveling verdienen om, wanneer een cursus voor opperwachtmeester gehouden wordt, de adspiranten daarvoor met een paard van de onderdeelen aan de kaderschool te detacheeren. Als eisch zou te stellen zijn, dat alleen de onderofficier, die met goed gevolg een cursus in gymnastiek en schermen aan de Normaal Schietschool gevolgd heeft, in aanmerking kan komen om opgeleid te worden tot opperwachtmeester-instructeur.

Het is onze vaste overtuiging, dat de gebreken in de geoefendheid, die wij wel eens bij ons Wapen constateeren, voor een belangrijk deel zijn toe te schrijven aan de te geringe vakkennis van ons kader en dat eene centrale kaderschool, als boven bedoeld, veel beter kader zou afleveren, dan thans bij de regimentsopleidingen het geval is.

J. TH. ALTING VON GEUSAU,

Eerste-Luitenant der Veldartillerie.

Reglementen en Militiekader bij de Vestingartillerie.

Naar aanleiding van het opstel van den Kapitein LANDAAL, onder bovenstaand opschrift in de jongste Mei-aflevering van dit Tijdschrift, moge eene enkele opmerking hier haar plaats vinden.

Aan het slot toch, van bedoeld artikel wordt medegedeeld, dat vele gevallen van indirecte richting, welke in het „Aanhangsel” omschreven zijn, te lastig geacht moeten worden, zoodat, wil men goede resultaten verkrijgen, bij de uitvoering dier problemen steeds een officier of een sergeant-majoor-instructeur tegenwoordig moet zijn.

„Een beroepssergeant „schuttert” daarmede; de doorsnede-milicien-„sergeant brengt het niet eens tot schutteren of men moet hem toeval-„lig een van die kunststukken laten uitvoeren vlak na zijn examen.”

De schrijver is dan ook blijkbaar van meening, dat, bij eene eventueele vereenvoudiging van de reglementen en voorschriften, vele gevallen van indirecte richting uit het „Aanhangsel” zouden moeten worden geschrapt.

Wij, voor ons, zijn echter van gevoelen, dat door eene dergelijke vereenvoudiging min of meer afbreuk zou worden gedaan aan de gevechtskracht van het Wapen.

Hierop te wijzen is het doel van deze regelen.

Bevindt de bezetting van eene batterij zich in de schuilplaats, dan moet, ingevolge § 15 van den „Batterijdienst”, overdag een post worden uitgezet; des nachts een dubbelpost.

Deze post heeft tot taak het waarnemen van het voorterrein; vandaar, dat de plaats daar gekozen moet worden, waar het uitzicht het ruimst is. Dit zal er toe leiden, dat die post voor eene tusschenbatterij zich, als regel, op eenigen afstand van de geschutopstelling zal bevinden; b.v. in den buitensten rand van een voorliggend houtmaske.

In verreweg de meeste gevallen zal in bedekt terrein van den beganen grond wel niet veel te zien zijn, alsdan zal men er naar streven een terreinvoorwerp van eenige hoogte te benutten, of wel eene dubbele ladder of iets dergelijks te gebruiken.

Eisch moet zijn, dat de B.C. niet ruste, alvorens hij eene oordeelkundige opstellingsplaats heeft opgespoord; hij verlieze hierbij niet uit het oog, dat een dergelijk punt hem van groot nut kan zijn voor directe

waarneming van een vuur (hieronder ook te begrijpen de waarneming naar de beginselen van één zijpost).

Tevens is het noodzakelijk, dat van dat punt één der stukken van de batterij te zien is; hiertoe zoo noodig in bedekt terrein eene sleuf kappen. Is eene sleuf noodig in een voorliggend houtmaske, b.v. eene griend, dan de richting zoodanig kiezen, dat de vijand er niet doorheen kan zien; dus ongeveer evenwijdig aan de vuurlijn; de post zal in een dergelijk geval dus zijwaarts geplaatst moeten worden.

De A.C. of de toegevoegde artillerie-officier kan bij een en ander den B.C. behulpzaam zijn.

Aan den eisch van gezicht op één stuk zal, dunkt ons, wel ten allen tijde voldaan kunnen worden.

Bij het vaststellen van de plaats eener batterij zal men met het voorgaande reeds rekening dienen te houden. (Zie in verband hiermede het „Voorschrift-Batterijbouw”, blz. 2, punt b.)

Daar de plaats eener batterij van verschillende omstandigheden afhangt, kan het natuurlijk voorkomen, dat hieraan niet of niet volkomen kan worden voldaan.

Beschouwen wij nu het geval, dat het den B.C. na veel inspanning werkelijk gelukt is eene goede opstellingsplaats voor den post te vinden (voor verbinding met de schuilplaats kan het noodig zijn een tusschenpost te plaatsen).

Ontwaart nu de post b.v. eene vijandelijke belegeringsbatterij, dan waarschuwt hij oogenblikkelijk den B.C. Deze schat den afstand en overtuigt zich, dat het doel in het schootsveld zijner batterij is gelegen; hiertoe is het noodzakelijk, dat hij zoo nauwkeurig mogelijk het schootsveld in het terrein weet aan te wijzen; desgewenscht kan hij door middel van eenige merkteekens het schootsveld uitzetten.

Kan de vijandelijke batterij onder vuur genomen worden, en is zij, wat als regel het geval zal zijn, niet uit de eigen batterij te zien, zoo staat de B.C. voor de taak, zijne vuurmonden in de richting te moeten brengen van een doel, dat te zien is vanuit eene standplaats (meestal eene verhoogde standplaats) op eenigen afstand van de stukken gelegen.

Is nu de B.C. niet grondig op de hoogte van de verschillende gevallen van indirecte richting, dan zal van de richting op dat doel in verreweg de meeste gevallen niets te recht komen. Doch het is absoluut onnoodig hem de kennis bij te brengen van alle gevallen, welke in het „Aanhangsel” beschreven worden. In het terrein toch, vooral bij eene verhoogde standplaats, is de rooihark, de ervaring leert het, een min of meer onhandig instrument. Het richtvlak zal meer aanbeveling verdienen; doch het aangewezen instrument is, naar het ons wil voorkomen, de richttafel. Volgens onze ondervinding een bij uitstek eenvoudig en practisch hulpmiddel.

Hierbij echter op een vijftal zaken te letten:

1°. Is het, in tegenstelling met hetgeen onze voorschriften aangeven, veelal onnoodig eene baak te plaatsen over het achterstuk (beter tap-

penstuk) van den vuurmond op ± 50 M. afstand. Verreweg de eenvoudigste wijze is terug te richten op de eerste opstellingsplaats van de tafel, wanneer deze plaats ten minste niet te dicht (minder dan ± 50 M.) bij het stuk is gelegen.

2°. Is in het „Aanhangsel”, voor wat betreft het geven van evenwijdige correctie bij gebruik van de richttafel zonder kaart, eene fout ingeslopen; hierop is echter reeds meermalen de aandacht gevestigd, o.a. door den Eerste-Luitenant Vis. (Zie de Januari-aflevering.)

3°. Met het oog op de hoogte van de eerste opstellingsplaats van de tafel, kan het wenschelijk zijn een richtlood te bezigen. Het richten van een hoog op een laag punt en omgekeerd, valt in de practijk zeer mede, zoodat, wanneer de opstellingsplaats niet te hoog is en niet te dicht bij het stuk gelegen, het richtlood veelal achterwege kan blijven.

4°. In de gevallen, vermeld in § 14, A, 2° en 3° van het „Aanhangsel”, gebruike de B.C. steeds de *richttafel zonder kaart*; niet alleen, omdat dit handiger is, doch ook, wijl bij gebruik van de kaart, de opstellingsplaats nauwkeurig daarop dient te worden aangegeven.

Alleen voor het geval, dat den B.C. de ligging van het doel op de kaart door den A.C. wordt opgegeven, gebruike hij de *richttafel met kaart*. Is er dan bij den vuurmond een terreinvoorwerp te zien, dat op de kaart voorkomt, dan kan het stuk in zeer korten tijd zijdelings in de richting staan.

5°. Zou men, ten einde de nauwkeurigheid zoo hoog mogelijk op te voeren, op de eerste opstellingsplaats niet eene naald moeten plaatsen in de richting van het achterstuk, doch in die van het tappenstuk van den vuurmond, ongeveer het draaipunt bij zijdelingsche verplaatsing van den staart der affuit. In verband hiermede de richttafel dan ook op den vuurmond tusschen de tappen plaatsen; hiertoe zoo noodig de vizierkorrel tijdelijk uitnemen.

De fout, die men aldus uitschakelt, is echter gering, en kan tot op zekere hoogte geëlimineerd worden, door het stuk, zooals onze voorschriften dan ook aangeven, bij den aanvang reeds zoo goed mogelijk in de richting van het doel te stellen.

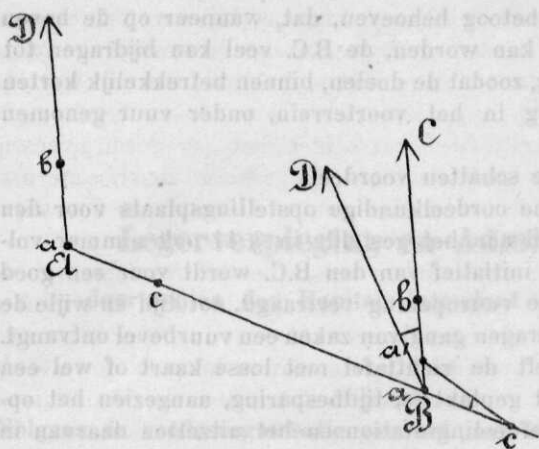
Door ons is verschillende malen, met behulp van de richttafel, eene batterij van 4 kanonnen van 12 cM. L. in de richting gebracht, aannemende, dat het doel slechts zichtbaar was bovenop den boog van eene op 300 M. van de batterij gelegen spoorwegbrug (hoogte ± 15 M.); evenzoo eene batterij van 2 kanonnen van 12 c.M. K. vanaf een punt ter hoogte van 6,5 M. op 70, en vanaf een punt van 5,5 M. op 20 M. afstand.

De verkregen resultaten in deze en andere gevallen waren zeer goed; eene enkele maal zelfs verrassend nauwkeurig.

Gaan wij de wijze van werken voor een enkel geval na.

In de figuur is *A* de hooge post, *B* de standplaats van den vuurmond, *D* het doel, afstand 3000 M.; *A* is in rechte lijn 300 M. van *B* verwijderd.

Met de richttafel in *A* staande, worden de naalden *a* en *b* in de vaste

vuurmond in de richting van C te staan; $BC \parallel AD$. Ten einde den vuurmond op D te richten, moet evenwijdig gecorrigeerd worden; hiertoe de naald a in de vaste lijn naar b toe plaatsen tot in a' . Uit de gelijkvormigheid van de driehoeken ABD en $aa'c$ volgt:

$$aa' : ac = AB : AD = 300 : 3000 = 1 : 10.$$

Staan de naalden $a-c$ 3 dM. uit elkaar, dan is de verplaatsing $aa' = 3$ cM.

Richt men nu met de naalden $c-a'$ op A , dan is het duidelijk, dat de vuurmond op D gericht komt te staan.

Door de naalden a en c ver uit elkaar te plaatsen, vervalt men bij het geven van evenwijdige correctie nimmer in „peuterwerk”; zoo noodig plaatst men de naald c aan den anderen kant van de naald a ; alsdan in het opgegeven voorbeeld bij het evenwijdig corrigeeren de naald a in de vaste lijn van b af verplaatsen.

Men wijze er den B.C. op van hoe groot belang eene opstellingsplaats met ruim uitzicht is, en leere hem in de gevallen, vermeld in § 14, A, 2^e en 3^e, en B, 1°—4° van het „Aanhangsel”, zich te redden met de richttafel. In het gebruik van dit instrument, zoowel met als zonder losse kaart, moet hij volkomen bedreven zijn. Een eisch, die o.i. *mits in deze richting geoefend wordt*, aan den doorsnede-milicien-sergeant kan worden gesteld.

Alleen dan kan men verwachten, dat het gestelde in § 41 van den „Batterijdienst” volkomen tot zijn recht komt.

Tot goed verstand der zaak, schrijven wij deze paragraaf hieronder af: „Ontwaart de B.C. van een tusschenbatterij, welke nog geen lastgeving tot vuren heeft ontvangen, in het voorterrein een vijandelijke „batterij of eenig ander gewichtig doel, dan deelt hij dit onmiddellijk „telephonisch den A.C. (G.C.) mede, daarbij zoo nauwkeurig mogelijk „de richting aangevende. Ligt het doel in het schootsveld zijner batterij, „dan neemt hij alle voorbereidende maatregelen om zoo spoedig mogelijk na een eventueele lastgeving het vuur te kunnen openen”.

lijn gestoken en gericht op D . Vervolgens wordt eene naald c zoodanig geplaatst, dat de naalden $a-c$ gericht staan op het tappenstuk van den vuurmond in B .

Vervolgens in B de tafel tusschen de tappen plaatsen (in A wordt, indien noodig, een wisscher achtergelaten), en de naalden $c-a$ door verschuiving van het stuk op A richten; alsdan komt de

Het zal voorzeker geen betoog behoeven, dat, wanneer op de boven aangegeven wijze gewerkt kan worden, de B.C. veel kan bijdragen tot eene versnelde vuuropening, zoodat de doelen, binnen betrekkelijk korten tijd na hunne verschijning in het voorterrein, onder vuur genomen kunnen worden.

Voorwaar geen gering te schatten voordeel.

Is het niet mogelijk eene oordeelkundige opstellingsplaats voor den post op te sporen, dan zal aan het gestelde in § 41 ook nimmer voldaan kunnen worden; het initiatief van den B.C. wordt voor een goed deel aan banden gelegd, de vuuropening vertraagd, tot tijd en wijle de B.C. volgens den gewonen tragen gang van zaken een vuurbevel ontvangt.

Doch ook dan nog geeft de richttafel met losse kaart of wel een planchet, waarop de kaart geplakt is, tijdsbesparing, aangezien het opmeten van hoeken in het afdeelingstation en het uitzetten daarvan in de batterij voorkomen wordt, terwijl de nauwkeurigheid er slechts bij winnen kan. ¹⁾

Op grond van het bovenstaande zouden wij het dan ook betreuren, wij herhalen het, wanneer men te eeniger tijd, gedreven door de zucht naar vereenvoudiging, er toe overging de meeste gevallen van indirecte richting uit onze voorschriften te schrappen.

B. C. P. VAN VEEN,

1ste Luitenant der Artillerie.

¹⁾ Een warm pleidooi voor het gebruik van de richttafel vindt men in het opstel „Hoe ontwikkelt de vesting-artillerie meer gevechtskracht?” van den Eerste-Luitenant OUDENDIJK (Mei-aflevering 1905).

Jammer, dat de richttafel zich, althans volgens onze ondervinding, nog altijd niet in de algemeene sympathie mag verheugen; men leze b.v. het stukje „Herziening van Voorschriften voor de Vesting-Artillerie” van den Eerste-Luitenant VAN SANTEN (September-aflevering 1907). Waarschijnlijk komen wij op laatstbedoeld stukje nog eens terug.

Legerverpleging en Administratie,

door wijlen den Kapitein-Intendant J. NOOMEN. ¹⁾

Volgens de vredesorganisatie van het jaar 1892 telde het Nederlandsche leger 22 intendanten en het spreekt vanzelf, dat genoemd aantal voor het leger werd noodig geoordeeld.

Bij de reorganisatie van 1895 is het aantal intendanten teruggebracht tot 17, later zelfs tot 16, zonder dat eene wijziging in de legersterkte tot die vermindering aanleiding gaf. Vermoedelijk vond deze haar oorzaak in financieele overwegingen, en werd de nieuwe organisatie, om haar niet meer te doen kosten dan de vorige, zoo zuinig mogelijk ingericht.

Sedert is echter het aantal geleidelijk weder op het oude cijfer van 22 teruggebracht.

Inmiddels is ook het leger belangrijk uitgebreid; het veldleger alleen b.v. behoeft voor de 4^e divisie thans 3 intendanten meer dan in 1892. Volgens eene matige berekening zullen voor het veldleger en voor de staven, stellingen en liniën in oorlogstijd 30 intendanten noodig zijn, dus 8 meer, dan waarover organiek beschikt zou kunnen worden. Voor de aanvulling bij mobilisatie wordt dan ook gerekend op de 8 luitenanten, die bij de intendance gedetacheerd kunnen worden en tijdens die detachering eene geldelijke toelage ontvangen. Om voor de bedoelde detachering in aanmerking te komen, moeten de officieren de volledige studiën voor den intendancedienst aan de Hoogere Krijgsschool met goed gevolg hebben doorloopen en ook bij de daarna volgende detacheringen geschikt zijn bevonden, om voor eene eventueele benoeming tot kapitein-intendant in aanmerking te komen. Men zou deze officieren derhalve kunnen beschouwen als eene soort adjunct-intendanten.

¹⁾ De Kapitein NOOMEN, die meermalen zijne medewerking aan ons Tijdschrift verleende, zond ons deze beschouwingen slechts enkele dagen vóór zijn overlijden.

Wij stellen er prijs op ook den laatsten arbeid van dezen verdienstelijken, helaas, te vroeg aan het Leger ontvallen officier in ons Tijdschrift op te nemen. Red.

Met 8 zoodanige officieren zou men werkelijk voor het leger een heel eind komen, als zij er maar waren. Maar er is er niet één; bij uitzondering is er nu en dan een beschikbaar geweest. Hieruit blijkt derhalve, dat, zelfs voor het actieve leger, het beschikbaar intendancepersoneel verre van voldoende is.

Maar bovendien is er niet één intendance-officier in reserve; er is geen personeel voor de landweer, niemand voor den etappediens, geen aanvulling, voor het geval intendanten bij het leger komen te ontbreken. De landweer-bataljons van het veldleger kunnen, weliswaar, over de vier divisien verdeeld worden, maar men meene niet, dat daarmede ook in de verpleging van die hulpeloze troepen is voorzien. Indien voor de 15 bataljons infanterie, de artillerie en de cavalerie van de divisie één hoofdofficier en twee kapiteins der intendance worden vereischt, zal dat zelfde personeel niet tevens in staat zijn, bovendien nog, wie weet hoeveel, bataljons landweer te verzorgen.

Zoowel voor de hier genoemde diensten, als ook om de onvermijdelijke verliezen onmiddellijk te kunnen aanvullen, zou men dan ook over eene flinke reserve moeten beschikken.

Die reserve bestaat intusschen bij ons leger niet, alleen kan gerekend worden op mogelijk beschikbare officieren van het Indische leger en misschien op enkele gepensionneerden. Hoe onverklaarbaar dit ook moge zijn, kunnen de intendanten niet bij de legerreserve overgaan. Dat wijziging in dit opzicht dringend noodig is, zal wel niet behoeven te worden betoogd.

Ook komt het voor, dat voor meerder hulppersoneel voor de intendance gezorgd kon worden, b.v. door voor goed onderlegde jongelieden de gelegenheid te openen om zich bij het reservekader te verbinden, uitsluitend voor dezen tak van dienst, voor welken zij alsdan speciaal zouden moeten worden opgeleid.

Ter vergelijking zij hier medegedeeld, dat het Belgische leger 35 intendanten telt en het Zwitsersche, blijkens de jongste benoemingen, 45. Bovendien wordt in beide landen over, voor den verplegingsdienst opgeleid, hulppersoneel beschikt.

Voor den intendant-legerverpleger is, behalve technische ontwikkeling en tactische aanleg, zeer stellig ook noodig eene grondige kennis, meer nog een helder inzicht in de staats- en legeradministratie. De intendant moet door volledige kennis van de betrekkelijke wetten en van de grondbeginselen, de administratie overzien en beheerschen; alleen dan loopt hij geen gevaar om in moeilijke gevallen angstvallig of huiverig te worden. Daarom ligt het voor de hand en is het zelfs zeer noodig, dat hij ook in vredestijd administratieven arbeid van eenigen omvang verricht, vermits zulks aan zijne geschiktheid voor den verplegingsdienst in den oorlog niet anders dan ten goede kan komen.

Tot het jaar 1895 was de intendance belast met het toezicht op de administratie van de korpsen. Deze arbeid behoort tot den historischen

en natuurlijken werkring van het dienstvak; voor zoover kan worden nagegaan, is de intendance in alle vreemde legers dan ook met dat toezicht belast.

In evengenoemd jaar is in Nederland de intendance van dat gedeelte van haar taak ontheven. Dit moet worden betreurd, niet zoozeer omdat daardoor de historie geweld wordt aangedaan, maar vooral, omdat het legerbelang, met name in den oorlog, erdoor wordt geschaad.

Zooals de toestand thans is, is tot en met het regiment de commandant van een onderdeel ook — en zeer te recht — het verantwoordelijk hoofd van de administratie. Bij de divisie is dat plotseling uit, de divisiecommandant heeft met de administratie van de troepen onder zijn bevel geen bemoeienis meer; het toezicht is opgedragen aan den geheel buiten het troepenverband staanden controleur. Toch bestaat er tusschen strijdvaardigheid, verpleging en administratie een te innig verband, dan dat de zorg daarvoor zonder nadeel aan onderling onafhankelijke autoriteiten kan worden opgedragen.

Verdeeling van arbeid is een goed beginsel, maar zij moet van de hoogere commando's naar de lagere toenemen, niet omgekeerd; het zelfde paard worde niet door twee voerlieden bestuurd.

In den vredesdienst zullen de bezwaren niet zoo duidelijk blijken, maar in den oorlog, als wanneer niet alle maatregelen juist volgens de administratieve normaal-schema's kunnen genomen worden, zullen zij stellig tot groot nadeel van den troep te voorschijn treden. De divisiecommandant behoort te zijn de „chef responsable de l'administration". Zoo is het in Frankrijk bij de wet op de militaire administratie geregeld en zoo behoort het ook te zijn. De intendant is hem voor de uitvoering van dit gedeelte van zijn commando toegevoegd.

Bij de bestaande regeling, nu ook de zorg voor de voorziening in de behoefte aan fondsen bij de korpsen aan de controleurs is opgedragen, wordt de verantwoordelijkheid van den commandant voor de verpleging van de divisie, en daarmee die van den divisie-intendant in het gedrang gebracht. Voor wat betreft het voornaamste middel om aan de verplichtingen te dien aanzien te kunnen voldoen, de beschikbaarstelling van de noodige gelden, is het divisiecommando volkomen afhankelijk van den controleur, tevens mandateur bij het veldleger. In de onderstelling dat dit leger als één geheel zal ageeren en de mandateur, in de onmiddellijke nabijheid van de divisien, aan alle aanvragen onverwijld voldoet, zal het bezwaar mogelijk nog niet zoo worden gevoeld. Maar hoe moet het gaan, als eene of twee divisien afzonderlijk of gezamenlijk zelfstandig moeten optreden. Staat het vast, dat er alsdan altijd ongestoorde, snelle communicatie voor de administratieve correspondentie met den mandateur van het veldleger zal zijn?

Bovendien; moet die mandateur onvoorwaardelijk voldoen aan alle aanvragen van de zijde van de divisien, of kan en moet hij in beoordeeling daarvan treden? Maar hij is niet bekend met den verplegingsdienst en hij vermag de toestanden bij de divisien niet te overzien.

Kan men er op rekenen, dat routine en vredessleur hun noodlottigen invloed in het minst niet zullen doen gevoelen? De divisie-commando's dragen ten slotte toch uitsluitend de verantwoordelijkheid.

Aanvankelijk bleef ook na 1895 de intendance, althans in oorlogstijd, met de mandateering belast. Eerst in 1905 is daarin wijziging gebracht.

Reeds werd opgemerkt, dat, ook zonder administratief toezicht van den intendant, deze, voor het vlot uitoefenen van den verplegingsdienst, heldere denkbeelden omtrent administratie en comptabiliteit moet bezitten. Indien nu het verband tusschen administratie en verpleging is opgeheven, ontstaat het gevaar, dat te eeniger tijd, de aspirant-intendanten dit, misschien met minder belangstelling begunstigde, onderdeel van hunne studiën bij de technische en tactische wetenschappen zullen achterstellen. In den gewonen vredesdienst zal het bezwaar daarvan nog niet zoo dadelijk blijken, maar bij oefeningen, en vooral in den oorlog, zou deze betrekkelijke verwaarloozing hoogst bedenkelijke gevolgen hebben.

Bij de reorganisatie van 1895 is de reeds genoemde functie der controleurs in het leven geroepen; voor dezen is geen speciale oorlogstaak weggelegd. Eene militaire organisatie zonder oorlogswaarde behoort echter, uit den aard der zaak, zoo eenigszins mogelijk te worden vermeden. Het werk, dat in vreedetijd geschieden moet, worde bij voorkeur opgedragen aan militairen, voor wie reeds eene belangrijke en onmisbare oorlogsbestemming bestaat. Dit eischt de economie. Voor den officier behoort administratie geen doel, slechts middel te zijn.

Juister zou het wezen, indien de mandateurs en controleurs — die thans tot de kwartiermeesters behooren — bij mobilisatie tevens konden medewerken aan den alsdan zoo omvangrijken verplegingsarbeid.

Mocht Nederland onverhoopt in een oorlog worden gewikkeld, dan zullen de intendanten ieder voor zich hun plicht wel doen. Maar de verpleging van de troepen zal alleen dan onder alle omstandigheden verzekerd zijn, indien over de geheele linie over voldoende personeel kan worden beschikt, en wel over goed geschoold intendancepersoneel. Met geïmproviseerde intendanten is niet veel aan te vangen.

De conclusie ligt nu voor de hand: de controleurs en mandateurs moeten intendanten en de intendanten moeten controleurs en mandateurs worden. Daardoor kan bij het gemobiliseerde leger een zuivere toestand ontstaan en de bezwaren, die tegen deze regeling kunnen worden aangevoerd, raken alleen partieele belangen, met welke het legerbelang niet te maken heeft.

Het uitwerken van een volledig plan van organisatie, gebaseerd op bovenstaande beginselen zou te ver voeren. Zoo eenigszins mogelijk zouden alle intendanten reeds in vreedetijd de functie moeten bekleeden, voor welke zij bij mobilisatie zijn aangewezen. Daartoe zou moeten worden beschikt over 1 opperofficier, 10 hoofdofficieren, waarvan 5 voor het veldleger, en 19 subalterne officieren (kapiteins en gedetacheerde

luitenants), waarvan 10 voor het veldleger. Voorts konden op de bureaux werkzaam zijn kwartiermeesters, adj.-onderofficieren-kwartiermeesters, onderofficieren van de compagnie administratietroepen en leden van het reservekader voor den intendancedienst, alsmede de vaste schrijvers.

Verhooging van uitgaven zal vermoedelijk niet noodig zijn, behalve voor eene te vormen intendance-reserve. Maar al zouden de uitgaven iets toenemen, het geld zou goed besteed zijn; de „Kriegsbereitschaft” zou erdoor worden verhoogd. Hier mag wel de uitspraak van den Generaal BRONSART VON SCHELLENDORF in herinnering worden gebracht: „Niets komt zoo duur uit, als eene goedkoope verpleging”.

Het valt intusschen niet te ontkennen, dat de aanvulling van het korps intendanten, welke nu reeds noodlijdend is (immers er zijn nog steeds vacatures) bij uitbreiding nog moeilijker zal worden. Zal daaraan mogelijk worden te gemoet gekomen, doordat, zoodra de betrekking van controleur niet meer, als het ware vanzelf, zonder bijzondere studiën en zonder examen zal kunnen worden bereikt, zich weer meer kwartiermeesters, die gevoelen, dat zij meer kunnen dan de groote massa, tot het volgen van de intendancestudiën aan de Hoogere Krijgsschool zullen aanmelden? Niet onwaarschijnlijk. Er is werkelijk wel neiging voor de practische intendancedienst, maar de groote verantwoordelijkheid, die op de schouders van den intendant wordt gelegd, die altijd, als het ware, tusschen hamer en aanbeeld zit, doet velen het kalme leven van den kwartiermeester verkiezen, die, bij ruimere inkomsten, een veel meer zelfstandigen werkkring heeft.

De troepenofficieren worden meer aangetrokken door de tactische studiën voor den stafdienst, waarbij, in geval van welslagen, door hen vrij wat betere positie kan worden bereikt, en welke studiën in elk geval ook voor den dienst bij hun Wapen van groot nut zijn.

Hoe het zij, de jongere officieren toonen weinig lust om bij de intendance over te gaan, het gebrek aan adspiranten, zelfs voor het toelatingsexamen tot de intendancestudiën, loont het aan. De middelen, om de aanvulling van het korps intendanten te verzekeren, liggen voor de hand; de dienst moet in de oogen van jonge officieren aanlokkelijk worden gemaakt, aan het dienstvak moet, als het ware, naar buiten meer relief worden gegeven en voorts moet de overtuiging gevestigd worden, dat de kans op- en de mate van verbetering van de materiele positie van de adspiranten ruimschoots opwegen tegen de moeite en de bezwaren, aan de studie verbonden.

De middelen, om den rang van intendant meer begerlijk te doen schijnen, kunnen, als grootendeels van moreelen aard, moeilijk besproken worden. Misschien zou het opdragen van meer practische diensten, het doen van studiereizen, het bijwonen van oefeningen en proefnemingen in het buitenland, het deelnemen aan stafoefeningsreizen, enz., nuttig werken. De practische diensten zijn in de laatste jaren nogal vermin-

derd en jonge officieren zijn daarop toch gesteld. Ook kweekt men geen veldintendant op een bureau. Misschien zouden meer voeling met den troep, oefeningen in den verplegingsdienst met troepen, wintervoor- drachten voor de officieren mede tot het doel kunnen leiden. De vol- slagen onwetendheid van veel officieren, omtrent den aard van den intendancedienst, draagt stellig voor een deel schuld.

Minder sympathiek misschien, maar stellig meer werkzaam zou het zijn, indien aan den overgang meer materiele voordeelen werden ver- bonden. De uitgelooftde toelage voor luitenants en de kans op eene snellere bevordering tot kapitein zijn blijkbaar niet voldoende om het noodige aantal aspiranten naar de krijgsschool te brengen.

In deze richting zou reeds eene schrede voorwaarts gedaan worden, indien aan de officieren, die de intendancestudien met goeden uitslag hebben doorloopen, bij hunne daarna volgende detachering op ver- schillende bureaux al dadelijk de toelage werd verzekerd, voor gede- tacheerde luitenants vastgesteld. Daartegen behoeft geen bezwaar te bestaan, het betrekkelijk Koninklijk Besluit laat die regeling volkomen toe, en blijkt tijdens de detacheringen, dat de bedoelde officieren de geschiktheid voor de gevraagde betrekking missen, dan worden zij naar hun korps teruggezonden en vervalt de toelage vanzelf.

De officieren, wier aandacht op eventueelen overgang bij de inten- dance is gevestigd, zullen intusschen stellig ook verder zien. Enkele gevallen van snelle bevordering, die dan ook niet hebben nagelaten indruk te maken, daargelaten, zijn in de hoogere rangen de vooruit- zichten niet gunstig. Alle officieren met hooger rang, dan dien van kapitein, hebben zich, waar zulks mogelijk is, omdat zij langer dan twee jaar hun rang bekleeden, door jongere ranggenooten van de Wapens zien voorbijgaan. Drie luitenant-kolonels-intendanten, voor wie zich nog geen gelegenheid voor bevordering voordeed, zagen officieren van jongere ancienniteit zelfs achtereenvolgens tot kolonel en generaal-majoor be- noemen.

De meeste intendanten eindigen hun loopbaan als overste, de kansen op een hooger rang, ondanks meer dan voldoende bekwaamheid, zijn gering. Het korps telt één kolonel op 22 officieren, het Belgische leger 4 kolonels op 35 intendanten. Volgens de organisatie van 1892 konden ook bij de Nederlandsche intendance van de 22 officieren 2 den kolo- nelsrang bekleeden. Waarom die terugstelling?

De tractementen van de officieren zijn in het jaar 1904 gewijzigd en verbeterd. Door die verbetering zijn vooral de luitenants zeer gebaat geworden, waardoor de drang naar lotsverbetering stellig is vermin- derd. Voor de kapiteins zijn alleen de perioden van tractementsver- hooging versneld, en, terwijl alle hoofdofficieren beneden den kolonels- rang eene iets hoogere bezoldiging ontvingen, bleef deze verbetering alleen voor de hoofdofficieren der intendance achterwege. Integendeel, het artikel van de begrooting, waaruit de intendanten worden betaald, kan, berekend volgens de bestaande organisatie — tijdelijke vergoedingen

wegens den overgangstoestand buiten rekening gelaten — thans 2000 gulden *lager* worden geraamd, dan het geval zou zijn, indien de *verbeterde* tractementsregeling van 1904 achterwege was gebleven. De bezoldiging van het korps intendanten is dus verminderd, in plaats van verbeterd.

Ook in materieelen zin kan dus, zonder eenigen schijn van bevoorrechtiging, wel iets tot aanmoediging van den overgang bij het korps intendanten worden verricht.

Uit het leven van een Oud-soldaat.

MEDEGEDEELD DOOR

W. C. STARING,

Oud-Kapitein der Infanterie.

(Vervolg van blz. 766.)

Den 17^{en} Dec. keerde deze colonne terug naar Valmaseda om zich met de troepen van Bilbao te vereenigen. CHASSÉ had last gekregen om alle onderdeelen der legerafdeeling van Maarschalk LEFEBVRE, welke zich nog in dien omtrek bevonden, of welke hij op zijn marsch mocht ontmoeten, te vereenigen en zich daarmede naar Madrid te spoeden. Om 7 uur 's morgens ging men op marsch, waarbij het regende en sneeuwde, berg op, berg af; daarbij was het zoo glad, dat de soldaten ieder oogenblik in de modder lagen, en als men dan nog bedenkt, dat het grootste gedeelte hunner geen schoenen aan de voeten had, dan kan men begrijpen, dat velen achterbleven. Intusschen was het donker geworden, en konden zij slechts langzaam vooruitkomen; zij gingen als ganzen achter elkander, velen bleven afgemat aan den weg liggen.

Tegen 12 uur 's nachts kwam men aan een klein dorpje. BRÜNINGS liep met zijn hond een huis binnen, en zette zich bij het vuur, alwaar hij dadelijk door de heilzame warmte insliep, en opgeschrikt werd door het kloppen op de deur, daar hij vreesde door de Spanjaarden gevangen genomen te worden; de deur openende, zag hij echter een zijner vrienden, die met eenige achterblijvers na kwam. Zij maakten chocolade warm, waarna zij het huis verlieten, om verder te trekken. Bij de kerk zagen zij om een groot vuur eene wacht om de aankomende soldaten op te vangen; het lag in de bedoeling om eerst met het aanbreken van den dag den weg te vervolgen. BRÜNINGS en zijn vriend besloten maar door te loopen, en met behulp van een gids met een lantaarn deden zij dat ook. Na weer over steile paden te zijn getrokken, kwamen zij op den grooten weg, traden daar een huis binnen, werden op hun kloppen binnen gelaten en konden zich bij een vuur de kleederen laten drogen en zoo den dag afwachten. Om vijf uur werd de marsch weer hervat, en zij kwamen om 6 uur te Valmaseda, de gedeeltelijke afgebrande stad, aan. In een nog bewoonbaar huis, waren reeds eenige manschappen om een vuur vereenigd, en zij kropen

daar ook bij. BRÜNINGS was de eenige der compagnie, die reeds present was; de rest was nog onderweg, dwalende in het gebergte. Zijn kapitein was met eenige manschappen van den weg afgeraakt, en had bezit genomen van een boerenhuis. Om met het aanbreken van den dag verder te komen, hoewel er nauwelijks het tiende gedeelte van het bataljon aanwezig was, wilde CHASSÉ nog eenige uren er boven op maken, maar de totale uitputting zijner manschappen, die zonder schoenen, zonder slaap, zonder eten, zulk een marsch achter den rug hadden, belette hem dit en zij bleven daar tot den 19^{en}; toen mankeerden nog 50 man.

Dien dag krijgt BRÜNINGS order om bij de bagage achter te blijven met eenige manschappen; hij had drie karren met ossen bESPANNEN, en langs steile wegen, onder aanhoudende sneeuw kwam hij des avonds om 10 uur te Risaldiza, waar hij gelukkig, zijn doornatte kleeren drogen en zijne koude ledematen verwarmen kon, opgewacht door zijn kapitein, die ook voor eten en drinken gezorgd had.

Den volgenden dag vonden zij te Urduña het geheele regiment dat uit Bilbao gekomen was; hiermede werd den 21sten Dec. den marsch voortgezet in de richting van Madrid. Het vROOR dien dag en de troepen moesten een hoogen bergpas, de rots van Urduña, passeeren. Den top genaderd, was er zooveel sneeuw, dat de sappeurs met de Spaansche boeren, die zij bij zich hadden, eerst een pad moesten banen; achter elkander, als de ganzen, trok men verder en kwam eerst tegen donker te Espejo. Het was geducht koud, zoodat velen, die even als BRÜNINGS geen kousen aan hadden, veel te lijden hadden. En nauwelijks had hij zijn schoenen uit om ze te kunnen drogen en zijn voeten te warmen, of er kwam een bode van den Overste von PFAFFENRATH, hem mededeelen, dat hij met de kwartiermakers nog een uur verder moest. Onder geleide van een boer, onder sneeuwstorm, waardoor de gids ook nog van den weg af dwaalde, kwam hij met zijn geleide aan de herberg, waar hij moest zijn, en kon daar eindelijk zich warmen en soep koken.

Van een bed was geen sprake, soms een stroozak en deken, meestal de steenen vloer voor het vuur als legerstede.

Den 22sten naar Pancroba, eene stad geheel in de rotsen begraven; den 23sten naar Burgos, de hoofdstad van Oud-Castilië: 14 dagen te voren was deze stad geheel door de Franschen uitgeplunderd, zoodat er niet veel voor de troepen te vinden was; de menigte kloosters waren verlaten.

Den 24sten hield het regiment rustdag, maar BRÜNINGS kon daar niet van genieten en moest tegen den avond nog 7 mijlen verder gaan, terwijl hem nog werd medegedeeld, dat de weg onveilig was; met geladen geweer onder een mooien helderen maneschijn toog hij op marsch, tot hij in een stad kwam, die geheel in puin lag. BRÜNINGS vond een huis met eene deur er in, dus ook menschen, dacht hij; dat was ook zoo, een jongen kon hem den weg wijzen en tegen 2 uur 's nachts kwam hij te Lerma. Zijn oppasser, die bijna op bloote voeten liep, kon haast niet

meer mede; men kon hem ook niet achterlaten, uit vrees, dat hij door de boeren zou worden doodgeslagen of, erger nog, doodgemarteld.

Zoo voorttrekkende, door steden, geheel of gedeeltelijk verbrand en geplunderd, door de inwoners verlaten, kwam hij den 1sten Januari 1809 des avonds in Madrid. Eerst trok hij naar den Commandant, een Fransch generaal, daarna naar den Gouverneur, dan weder naar den Commandant, zoodat hij des nachts om 12 uur nog geen logement had. Een generaal, dien hij ontmoette, had medelijden met hem en bezorgde hem eene matras en ligplaats voor dien nacht in de wacht van het Koninklijke Paleis, waar hij „als eene roos” sliep tot den 2^{en} Januari. Toen begon het geloop opnieuw naar den Commandant en naar den Gouverneur en eindelijk vernam hij, dat de troep en de officieren allen in de kazerne moesten: alleen hoofdofficieren werden bij burgers ingekwartierd. BRÜNINGS zocht alzoo zijn kazerne op en vond een groot huis, dat geheel ledig was. Wilde men zitten? — op den grond is plaats — wilde men liggen? — op den steenen vloer is ook gelegenheid daartoe. Den volgenden dag kreeg hij door een goed vriend een biljet bij een burger, die hem eene goede slaapgelegenheid gaf; maar hij kreeg daar zulke geweldige pijnen in de beenen, dat hij den dokter liet komen en zich ziek moest melden. Bij deze menschen bleef hij eenige dagen en zijn huisbaas verpleegde hem goed en gaf hem baaien lappen voor zijn rheumatische beenen: zij werden goede vrienden en BRÜNINGS maakte kennis met andere bewoners van het huis; met den broeder van zijn gastheer, die een goed musicus was op de fortepiano, zoodat er den 4^{en} zelfs eene groote soireé musicale werd georganiseerd, waarbij verscheidene dames waren; ook een pastoor, die een nichtje, dat op de gitaar speelde en zong, accompaneerde, en toen den volgenden dag de bagage kwam en BRÜNINGS daar zijn oude fluit uit haalde, moest dit instrument ook op het concert bespeeld worden. De reden van deze goede ontvangst lag ook daarin, dat hij geen Franschman was, zelfs bood de gastheer hem aan om bij de Spaansche armée over te gaan, waarmede hij hem dan zou helpen. De goede verzorging deed intusschen de pijn in de beenen verminderen en BRÜNINGS wilde zich weér gezond melden, toen hij den 7^{en} des morgens om 5 uur werd opgeklopt, daar dadelijk moest gemarcheerd worden. Het bed uit, valies pakken en wegzenden, een teeder afscheid genomen van de geheele familie, die de kamer kwam binnenstormen, „huylen als kleine kinders”; ieder viel hem om den hals, maakte een kruisje over hem en beklagde hem, zoodat hij met leedwezen wegkwam, met de belofte van te zullen schrijven.

Den 7^{en} Januari alzoo vertrokken de Hollandsche troepen, vermeerderd met eene versterking, die uit het Vaderland onder geleide van Luitnt.-Kolonel ALBERTI gekomen was, naar Alcala, denkende daar in garnizoen te zullen komen; de troepen vonden in een fraai klooster voor het eerst goede matrassen, waarop zij hunne ledematen, die in Madrid zoo lang op de koude steenen gelegen hadden, eens ter dege konden doen uit-

rusten. BRÜNINGS kreeg met een tweetal officieren kwartier bij een burger, die na lang wachten en na door het beuken der kolven tegen de deur opmerkzaam gemaakt te zijn op hun bezoek, hun die opende. Zij dronken eenige glazen wijn en vroegen om hunne slaappleatsen, wijl zij zeer vermoeid waren; er waren knappe dametjes in huis, maar deze schenen zoo benauwd voor die indringers, dat zij zich uit de voeten maakten, en BRÜNINGS zijn nachtrust vond in het bed, door de eigenares juist verlaten.

Toen hij den anderen morgen om 6 uur wakker werd en zijn oppasser uitzond om levensmiddelen te halen, kwam deze met het bericht, dat het regiment gereed stond om af te marcheeren; dus zoo vlug mogelijk aangekleed en de deur uit. Men bleef echter tot 10 uur in het geweer staan, wachtende op den generaal. Eindelijk marcheerde men af; de tocht werd nog zeer bemoeilijkt, doordat er geschut bij de colonne was; een steile berg moest overgetrokken worden, en nadat men ten 2 ure op de hoogte was, werd weer gedaald en had de colonne nog 6 uur te gaan; maar door den slechten toestand der wegen kwam zij eerst ten 11 ure des avonds te Arganda, waaruit dien dag juist het korps van Maarschalk VICTOR vertrokken was. De stad was door alle inwoners verlaten en ieder zocht een onderkomen, zoo goed en zoo kwaad als het ging. BRÜNINGS en zijn kameraden vonden in een huis een kelder vol met den besten rooden Castiliaanschen wijn; het huis was goed gemeubeld en zeer zindelijk en het scheen dus, alsof de eigenaar een gegoed man was; bovendien was er een overvloed van heerlijke druiven, ingelegde vruchten, enz. Men maakte eene goede soep gereed, had zelfs vleesch om te braden: men „warmde zijn stijve pooten en dronk zijn glaasje”. Na het souper, waarbij allen geducht van den heerlijken wijn proefden en alle geliefden in Holland herdacht werden, ging iedereen rusten.

Den volgenden morgen stond het regiment om 8 uur weer op de markt bijeen, doch moest tot 11 uur wachten, eer afgemarcheerd werd. Dat lange wachten had nog het nadeel, dat verscheidene soldaten beschonken werden en men groote moeite had ze mee te krijgen; ieder toch, die achter bleef, was zeker in handen der boeren te vallen. De marsch was weder zeer inspannend, zoo door de warmte als door de slechte wegen; het geschut gaf veel oponthoud, zoodat men eerst den anderen morgen om 4 uur te Aranjuez aankwam. Ieder legde zich dadelijk te slapen, en trachtte des morgens zooveel mogelijk den geleden honger te vergeten door te eten en te drinken, wat er maar te krijgen was, om met geen ledige maag te behoeven te marcheeren. De generaal CHASSÉ maakte bekend, dat hij tot Gouverneur van Aranjuez benoemd was, en het regiment aldaar garnizoen zou houden, wat ook geschiedde tot den 17^{en} Januari, toen onverwachts een koerier het bevel bracht, op te breken naar Toledo; om 2 uur werd afgemarcheerd en het was reeds 's nachts twee uur, toen men in Toledo aankwam. Den volgenden dag werd eveneens om zes uur opgestaan en duurde het weder tot 11 uur eer afgemarcheerd werd. BRÜNINGS maakte van dien tusschentijd gebruik om de stad te gaan zien — eene stad vol prachtige kloosters — en

zich zooveel mogelijk tegen den marsch te goed te doen aan eten en drinken. Dat lange wachten werkte natuurlijk nadeelig op de manschappen, ook op vele officieren, hetgeen weer aanleiding gaf tot twisten, en per slot van rekening zelfs tot arrest voor enkelen. Ook dien dag kwam men weder zeer laat in het nachtkwartier, het dorp Escanolla; men kreeg inkwartiering, 4 officieren en 14 soldaten bij een boer, waar gelukkig wijn en goed brood te krijgen was. BRÜNINGS maakte er dadelijk werk van pannenkoeken te bakken, „dat wij thans alle meesterlijk verstaan”, zegt hij.

Den 19^{en} werd naar Sibolla getrokken en den 20sten tot Talanesa de la Reyna, eene redelijk groote stad aan de Taag, voornamelijk bestaande uit kloosters. Het Hollandsche regiment kwam hier met de geheele Deutsche divisie onder bevel van den Franschen Generaal LEVAL; het verblijf aldaar duurde tot den 28sten Januari, toen gemarcheerd werd naar Puente del Rispo, een klein stadje, ook aan de Taag gelegen.

Des anderen morgens om 2 uur werd er appel geslagen; ieder dacht, dat de Spanjaarden reeds voor de stad zouden staan, maar er verscheen niemand en men bleef tot 8 uur onder de wapenen. Dit duurde zoo eenige dagen, tot zich werkelijk vijanden aan den overkant van de rivier vertoonden.

De brug over de Taag, een oud Moorsch monument, werd in staat van verdediging gebracht door de beide groote torens geschikt te maken tot opnemng der voltigeurs, en de brug zelf met hout, steenen en aarde te barricadeeren. Ook maakte men batterijen aan weërszijden van den oever, die door de artillerie der Hessen werden bezet. Om de tegenpartij in den waan te brengen dat er veel cavalerie bij de bezetting was, werden door een muzikant trompetsignalen geblazen, en allen, die bruikbaar waren, treinsoldaten, oppassers, een paar huzaren op paarden en muilezels des morgens vroeg op patrouille gezonden langs de rivier.

Den 12^{en} Februari kwam de Maarschalk VICTOR met het geheele legerkorps aan en wilde de brug nu weder open hebben; hij had eerst de brug laten versterken, later bevel gezonden die af te breken, waarop CHASSÉ hem deed verzekeren, die wel met zijn 6 of 700 manschappen te zullen verdedigen. Gelukkig was alzoo de brug nog te gebruiken en, na 6 uren arbeiden, was de passage vrij. CHASSÉ met zijn voltigeurs en grenadiers toog er het eerst over, om het terrein aan den overkant te verkennen.

Toen het legerkorps gepasseerd was, kreeg de compagnie voltigeurs opdracht, aan de overzijde te blijven bivakkeeren; men zocht eene goede plaats en frachtte zich daar met brood en pannenkoek (water en meel) op de been te houden.

Den 13^{en} bracht een der officieren, die op patrouille was geweest, eenige vette varkens mede; nu werd geslacht, gebraden en gekookt, „dat men zou gezegd hebben, wij waren in Luy Lekkerland”. Den volgende dag ging BRÜNINGS op patrouille en bracht als buit wel dertig vette varkens mede, door de boeren in de bergen verborgen; daar de

voltigeurs juist afgelost werden, ging deze kudde mede naar de stad; nu werd er worst gemaakt, vet uitgebraden, enz., „enfin wij leefden er eens recht goed van, als N.B. dit goed Leeven hiet, wanneer men niets anders dan Varkensvleesch en Brood heeft, met water". De wijn scheen dus op te zijn.

Den 17^{en} Februari kwam bevel op te breken; men trok de Taag over en ging op een tocht uit in het Moreensche gebergte. Reeds vroeg kwam men op bivak bij een dorpje Mohedas, dat weer door alle bewoners verlaten was. BRÜNINGS kwam met Kapitein NIJVENHEIM op wacht. Den 18^{en} brak men 's morgens op met de geheele divisie, het Hollandsche regiment had nog slechts de sterkte van een bataljon der andere regimenten (Nassau-Usingen, Baden en het bataljon van den Prins Primaat). Zij marcheerden door het dorp, keerden op hun weg terug naar hun vorig bivak, en braken den volgenden nacht om 12 uur in alle stilte op, om weder terug te keeren naar de brug van Arzo-Bispo; de voltigeurs op voorpost in het bosch, waar zij reeds gelegen hadden. Hier bleven zij acht dagen, toen zij op eens des nachts weder moesten opbreken, naar de stad marcheeren, en aldaar den dag afwachten, om alsdan naar het Sneeuwgebergte te trekken. Het gerucht liep, dat men naar eene provincie ging, die in opstand was, hetgeen ook spoedig bevestigd werd.

Na een grooten marsch van 12 uur werd bij een klein dorp gebivakkeerd, en den volgenden morgen zette zich de geheele divisie in beweging en marcheerde voorwaarts; na 4 uren kwamen zij aan eene rivier. Hier stond reeds een regiment Fransche dragonders hen op te wachten, de brug over de rivier was gedeeltelijk door de boeren afgebroken en de Hollanders moesten deze dadelijk herstellen en daarna voorwaarts met geladen geweren. Men zag de vuren der Spanjaarden in de verte en na 1½ uur marcheeren, begonnen de voltigeurs hun schoten te wisselen met de posten der Spanjaarden; de weg was op verscheidene plaatsen opgegraven, hetgeen den infanteristen niet belette ze te vervolgen tot de stad Arenar. De troepen werden nu om de stad opgesteld en den Franschen dragonders de vrije hand gelaten, om in die stad de gruwelijkste beestachtigheden te plegen, te moorden en te plunderen, en zich te bedrinken, en, nadat deze tooneelen waren afgespeeld, de stad in brand te steken. Dit geschiedde op last van den generaal LEVAL, uit weerwraak voor het martelen en vermoorden van een officier en 24 Westfaalsche cavaleristen, die daar waren gekomen om te fourageeren; men had hun eerst brood en wijn gegeven en toen de soldaten beschonken waren, hen gevangen genomen, waarna den volgenden dag de moord plaats had.

Gelukkig hebben de Hollandsche troepen zich hiervan kunnen onthouden; ze waren op een afstand ooggetuige van deze executie en zagen des nachts de brandende stad.

Nadat de dag was aangebroken, verlieten de troepen dit moord- en brandtooneel, Van eene rijke stad in een vruchtbaar dal vol wijngaarden,

was een puinhoop gemaakt. Verscheiden soldaten ontbraken echter, ook weder door den wijn bevangen, en toen men na een zwaren tocht des avonds in Talevera de la Reyna aankwam, ontbraken nog 12 man en bij andere compagnieën evenveel; 6 man van de voltigeurs van BRÜNINGS kwamen nooit terecht, en zijn waarschijnlijk door de boeren vermoord.

In Talavera bleef men geruimen tijd. De stad was zeer vol, daar de Generaal LA SALLE er met zijn divisie cavalerie gelegerd was. Om de soldaten niet aan ledigheid en uitspatting over te geven, werd elken morgen van 6 tot 8 uur in volle monteering geëxerceerd; des nachts op de steenen slapen en des morgens exerceeren in linnen pantalons!

Den 9^{en} Maart kreeg BRÜNINGS order om met 8 man naar Madrid te gaan en schoenen voor de soldaten te koopen, hijzelf had ook geen schoenen meer en dus was deze tocht hem nog al welkom.

Den 10^{en} marcheerde hij alzoo met zijn karavaan, bestaande uit 14 man, een paard, een muilezel en een steenezel, die hem als rijpaard diende, op weg naar Sante Olulla, een groot dorp, dat goed bewoond was. BRÜNINGS nam zijn intrek bij den apotheker en bestelde voor den volgenden dag 6 ezels, om later de schoenen op te pakken. Dit ging niet zeer gewillig en hij had dan ook 's morgens niet het vereischte getal present, maar dacht er onderweg wel meer te zullen vinden. In het volgend dorp nam hij een boer, die water haalde, diens ezel af, hetgeen ten gevolge had, dat hij de geheele bevolking op zijn dak kreeg en blijde was het dorp uit te komen. Omtrent een half uur verder ontmoette hij een geheelen troep ezels, door boeren begeleid. De troep werd omsingeld en vier langooren vermeerderden zijn karavaan. Dit ging tot zoover goed, maar toen zij dicht bij een verder gelegen dorp kwamen, zag hij de geheele bevolking, gewapend met stokken en steenen, hem opwachten. BRÜNINGS liet zijn manschappen afzitten, de geweren laden, ging zelf vooraan, hetgeen op de boeren, vooral op den aanvoerder veel indruk maakte, want hij scheen tot onderhandelen gezind en joeg de bevolking het dorp weder in, doch de vrouwen schenen daar geen lust in te hebben en maakten dreigende gebaren. De aanvoerder maakte nu ook korte wetten en joeg ze met steenen naar huis, en naderde den colonnecommandant met den hoed in de hand.

De reden van deze betooging was, dat de afgenomen ezels aldaar te huis behoorden; er kwam nu een verdrag tot stand, dat een paar der boeren zou meégaan, om de ezels terug te brengen, zoodra BRÜNINGS andere had gevonden. De tocht kon alzoo welgemoed voortgezet worden; begeleid door de beide boeren en door het vroolijk gezelschap der soldaten in goeden luim gebracht, kwam men des avonds in Caserubius, een klein stadje. Hier kreeg hij na eenig verschil met „den chef der vergramde en niets gevende Boeren” over bedorven brood en geen vleesch — kostelijk brood en goed vleesch, zoodat de soldaten een goed maal konden doen. Voorzichtigheidshalve bleef BRÜNINGS bij zijn soldaten in het zelfde huis en wachtte den 12^{en} Maart af. Ezels bekwam hij niet en

moesten de vorigen alzoo nog eene dagreis medemaken, tot hij in het eerste dorp, waar zij aankwamen, andere kreeg en de geleiders met de hunne vriendelijk bedankt werden. Des avonds om 7 uur arriveerde hij met zijne karavaan in Madrid, en kreeg zijn intrek in een klein paleis van den Koning, dat door alle doortrekkende troepen betrokken werd. Hij kreeg eene kamer, waarvan de zolder en het dak daarboven half verbrand waren, en daarbij waren er nog 4 Poolsche officieren en eene dame gelogeerd. Daar hij nu extra veel geld bij zich had, vond hij dit gezelschap niet zeer betrouwbaar; hoewel het donker was en Madrid dan niet zeer veilig was, ging hij toch het paleis uit, naar een café, een glas pons drinken, en daarna zijn oud kwartier opzoeken. Toen hij hier aankwam en zich na herhaald kloppen bekend gemaakt had, werd de deur opengemaakt en vloog hij in de armen van zijn „goeden Don”; binnenkomende werd hij door de geheele familie omhelsd, tot hij den kring rond was. Hij moest zijn lotgevallen vertellen en alle oogeblikken sloeg men een kruis en werd er „Jezus-Maria” geroepen! Toen hij was uitgepraat, wilde hij naar zijn paleis terug, maar hij werd niet losgelaten en moest daar blijven overnachten en er zijn tehuis vinden, zolang hij in Madrid was. Nu kwam weder de gitaar voor den dag, er werd gespeeld, gezongen en gedaanst en „met zijn degen werd gespeeld, daar men tevoren een afschuw voor had”!

Den 13^{en} Maart ging de „goede Don” met hem mede de stad rond om hem de beste schoenmakers te toonen, en hem met alles te helpen; de ledige uren werden daar aan huis doorgebracht. Toen BRÜNINGS den 14^{en} met zijn inkoop gereed was, kon hij de reis naar Talavera weder ondernemen. Eene jonge dame, die ook in het huis van den vriend woonde, gaf hem een brief mede voor hare familie te Sante Olulla, alwaar hij dien moest afgeven. Het eerste nachtverblijf nam hij weder te Caserubius, waar hij het met den Alcade weder aan den stok kreeg over het fourageeren. Den anderen dag trok hij tot Sante Olulla, en nam zijn intrek bij den man, voor wien de brief van de Madridsche dame bestemd was. Eerst werd hij niet vriendelijk ontvangen, maar na het lezen van den brief, kwamen allen rond hem zitten en liet de man, die bleek den rentmeester van de jonge vrouw te zijn, hem den brief lezen, waarin dezen gelast werd, om indien BRÜNINGS weder over Sante Ollula terugkwam en hij soms geld noodig had, hem tot 2000 realen (ongeveer 500 gulden) tegen kwitantie uit te betalen. „Welk een nobele trek van een vreemde, had nooit kunnen geloven, dat noch zulke goedgehartige Spanjaarden tegens hunne vijanden existeerden”! roept hij dan ook uit.

Den 16^{en} Maart kwam hij reeds vroeg te Talavera; onderweg ontmoette hij 4 officieren van het 2^e regiment, die hun ontslag hadden en naar het Vaderland terug gingen; een van hen was eerst kort geleden bij het regiment aangekomen, en moest nu voor ziekte weder terug. Zij berichtten hem, dat het regiment den dag te voren met alle overige troepen de Taag was overgetrokken. Een mooi vooruitzicht, om het

achterna te moeten gaan! In Talavera vond hij slechts zieken en gebrekkigen en de commandant, een Fransch overste, gelastte hem uit naam van een generaal, die daar ook was, met zijn transport tot nader order te blijven, en gaf hem tevens het commando over alle depots aldaar. Maar den anderen dag kwam een brief van Kolonel LIJCKLAMA met de order het regiment te volgen; evenwel de bevelvoerende generaal luisterde daar niet naar, en beval hem te blijven: er waren in de stad ook nog eenige Hollandsche officieren als reconvalescent en die hoopten bij zijn vertrek met hem mede te kunnen gaan. Eindelijk, den 26sten Maart kreeg hij vergunning te vertrekken; hij laadde zijn schoenen in Fransche caissons en nam met een goed vriend den marsch aan naar het regiment. In zijn tweede nachtkwartier te Navalmoral, bij een rechter gelogeed, kwam er ook een Fransch generaal, die naar Frankrijk terugkeerde; deze had een brief voor hem van Generaal CHASSÉ met het bericht, dat het regiment te Truxillo lag. Zij soupeerden samen; BRÜNINGS bood van zijn soep aan, de Franschman van zijn kalkoen, kalfsvleesch en rooden wijn, en na dezen goeden maaltijd legde men zich vergenoegd ter ruste, slechts geplaagd door veel ongedierte.

Den 28sten Maart, komende bij de brug van Almaraz, was daar een detachement van 150 man onder een kapitein van zijn regiment opgesteld, de Franschen waren bezig eene brug van vloten en balken te vervaardigen, daar de groote brug over de Taag door de Spanjaarden was afgebroken of liever was gesprongen, toen deze bezig waren om eene mijn te leggen in een der groote bogen, die ze bij den overgang der Fransche troepen zouden doen springen. Maar onverwachts was deze mijn ontvlamd en had de aanleggers zelve onder de puinhoopen begraven. BRÜNINGS logeerde met den kapitein en met de Fransche officieren in een huis, dat eertijds eene royale herberg was, maar thans veel op een stal geleek. Den volgenden dag, eerst in den namiddag, kon BRÜNINGS de vlotbrug passeeren en ging hij met twee man vooruit, om een nachtverblijf te zoeken in de naaste stad of dorp, onder een sterken regen, zoodat zij ter dege nat werden. Hij passeerde het verlaten kamp der Spaujaarden, waaruit Maarschalk VICTOR hen verdreven had met achterlating van veel equipementstukken, en overal zag men nog doode menschen en paarden, hetgeen een akelig gezicht opleverde. Zij stapten flink door en kwamen tegen het vallen van den avond te Jeressejo, een groot dorp, verlaten door de inwoners en bezet door een officier met 30 man van het regiment. Hij wachtte te vergeefs op zijn kameraad met de wagens, zoodat hij zich zeer ongerust maakte, maar den 30sten, des morgens om 9 uur, kwam deze eerst aan, na overnacht te hebben in een klein dorpje, dat BRÜNINGS ook gepasseerd was. Gezamenlijk gingen zij voorwaarts op Truxillo, dat zij gedurende den marsch steeds voor zich op eene rots zagen liggen, en dat zij des namiddags om 4 uren bereikten, zeer verblijd bij hunne kameraden terug te zijn. De troepen waren gelegerd boven in het fort, dat Truxillo bewaakt; ook de officieren waren aldaar; zij hadden zwaren dienst, zoodat er veel zieken kwamen

en tegen alle voorstellen der doktoren tot vermindering van dienst, antwoordde CHASSÉ: „zij worden er hard van”.

Daar hun toestand daar zeer gevaarlijk scheen, en iedereen 's avonds van 7 uur tot den anderen dag 6 uur op het fort bleef, begrepen de boeren, dat de troepen „in een critique situatie” waren, en brachten geen proviand meer in de stad, waartoe ook bijdroeg, dat men hen onbillijk behandelde, en niet betaalde, hetgeen hun afgekocht werd, althans volgens BRÜNINGS hadden hierbij de grootste onrechtvaardigheden plaats.

(Wordt vervolgd.)

Levering van steenkolen aan oorlogvoerenden.

Voorziening in de behoefte der belligerenten
aan steenkolen. Academisch proefschrift, door
Mr. G. A. SCHELTUS. Utrecht. P. DEN BOER.

„Wil men mij verwijten, dat ik bij mijn beschouwingen in dit boekje te weinig of geen rekening heb gehouden met practische bezwaren, men bedenke dan, dat mijn doel was het schrijven van een academisch proefschrift, waarbij het juridisch terrein voor mij aangewezen was. Aan anderen staat het utiliteitsgronden aan te voeren, de voor- en na-deelen van stelsels in de praktijk te overwegen. Het is toch geen bloot toeval, dat op de groote conferenties ter codificatie van het Volkenrecht naast de juristen zitting genomen wordt door staatslieden, diplomaten en militaire deskundigen.

„Zeer waar zijn de woorden van BROCHER DE LA FLÉCHÈRE: „Le droit positif ne peut pas se passer d'opportunisme; la science doit formuler un idéal *tout en reconnaissant qu'il n'est pas toujours réalisable*””. (Deze cursiveering is van mij).

Met bovenstaande woorden besluit de Schrijver van het werk, dat wij hier bij de belangstellende lezers inleiden, zijn in vele opzichten belangwekkend en van groote belesenheid getuigend betoog. In dat betoog heeft de Schr. zich, zooals hij het uitdrukt, op juridisch terrein geplaatst, en erkent daarbij, dat hij slechts het ideaal heeft in het oog gevat, zooals zich dat aan hem voor deed, waar hij de quaestie van dat ééne standpunt beschouwde.

Wij zullen hier niet ingaan op de vraag of het onderwerp zich wel voor eene dergelijke behandeling leent, met andere woorden: of het bekende *non scholae sed vitae* wel kan worden ter zijde gesteld, wanneer men ten aanzien van een onderwerp van zoo bij uitnemendheid practischen aard, als het vraagstuk van de kolenlevering aan belligerenten, een stelsel wil opbouwen. Slechts zij ons de opmerking veroorloofd, dat „der Zweck im Recht” zich steeds zal moeten doen gelden, ais men zich op „juridisch terrein” plaatst. „Het volkenrecht verdraagt

geen theorie, die naar de lamp riekt." ¹⁾ O. i. verdraagt het „Recht” in het algemeen zulk eene theorie niet. De filosofische rechtsschool heeft het ons door de resultaten harer abstracte deducties bewezen.

Schrijver heeft ons in elk geval er bij herhaling op gewezen, dat hij slechts van ééne zijde het licht op de quaestie der kolenlevering aan belligerenten heeft laten vallen en dus alleen heeft medegedeeld, wat *volgens hem* ten dezen aanzien recht en billijk zou zijn. Doch, zelfs al neemt men dat in aanmerking, dan nóg valt er o. i. op zijne conclusies wel een en ander af te dingen.

Na in eene Inleiding eenige met het onderwerp verband houdende quaesties te hebben behandeld (zooals o. a. neutraliteit, territoriale zee, asylrecht), bespreekt Schr. de navolgende vraagpunten:

1ste Moeten steenkolen als oorlogscontrabande worden beschouwd?

2^e. Zijn steenkolenleveringen aan belligerente oorlogsschepen in de havens en territoriale wateren van een neutralen Staat door de onderdanen van dezen als geoorloofd te beschouwen?

In verband met de in verschillende tijden geuite meeningen ten aanzien van het begrip „oorlogscontrabande”, gaat Schr. na of de steenkolen daaronder moeten worden gerangschikt.

Naar zijne meening moet ten aanzien van de vraag wát als oorlogscontrabande is te beschouwen, de leer van de „objectieve school” worden gehuldigd, die het criterium van contrabande uitsluitend zoekt in den aard der goederen. Volgens die leer is er dus alleen *absolute contrabande*. Het beginsel van de „subjectieve school”, die in iederen oorlog den belligerenten het recht toekent te decreeteeren, wat zij, in verband met de oorlogsnoodzaak, als contrabande wenschen te beschouwen (*relatieve en accidenteele contrabande*), wordt dus door Schr. verworpen. Al is er voor de theorie van den Schrijver veel te zeggen, wij gelooven, dat de practijk zich met onweerstaanbare kracht tegen de eenzijdige toepassing van die theorie verzet.

Doch zelfs al ware het begrip „contrabande” zoo eng omgrend als door Schr. in theorie wordt voorgestaan, dan nóg zou het o. i. geen aanbeveling verdienen om, zooals hij wenscht, aan neutrale Staten de *verplichting* op te leggen den uitvoer van oorlogscontrabande uit hun territorium te verbieden.

Op de oorlogvoerende partijen rust de taak den aanvoer van contrabande naar hunnen vijand zooveel mogelijk te verhinderen, niet echter op de neutrale Staten de *plicht* om, door verbodsbepalingen op uit- en doorvoer, den oorlogvoerenden daarbij behulpzaam te zijn. De onderdanen van neutrale Staten, die handel drijven in oorlogscontrabande, doen dat op eigen risico. Eene *verplichting*, als bovenbedoeld, zou de neutrale Staten daarenboven in allerlei moeilijkheden kunnen brengen.

Trouwens, in artikel 7 van het Verdrag van 1907 „betreffende de

¹⁾ H. A. VAN KARNEBEEK: „Steenkool in den Zeeoorlog” (De Nieuwe Courant 10 October 1908, Avondblad).

rechten en plichten van onzijdige Mogendheden gedurende een zeeoorlog", is deze quaestie reeds beslist geworden, zoodat de vraag of op de neutrale Staten al dan niet de genoemde plicht rust, hare praktische beteekenis heeft verloren. Bedoeld artikel luidt: „Une Puissance neutre n'est pas tenue d'empêcher l'exportation ou le transit pour le compte de l'un ou de l'autre des belligérants d'armes, de munitions, et, en général de tout ce qui peut être utile à une armée ou à une flotte”.

Aangezien Schr. nu echter geen andere oorlogscontrabande zou willen zien aangenomen dan de absolute, en dus steenkolen volgens hem *niet* als oorlogscontrabande zijn te beschouwen, zijn dus ook volgens hem de neutrale Staten niet verplicht den uitvoer van steenkolen naar de oorlogvoerenden te verhinderen. Die conclusie wordt door ons gedeeld, al kwamen wij er langs een anderen weg toe dan de Heer SCHELTUS.

Dat er zich echter geene omstandigheden zouden kunnen voordoen waarin eene oorlogspartij steenkolen te recht als oorlogscontrabande beschouwt, is o. i. aan gegronnen twijfel onderhevig. Wij zouden zelfs zeggen: steenkolen, waarvan de rechtstreeksche bestemming voor de vijandelijke vloot is bewezen, zullen wel altijd als (relatieve) contrabande worden beschouwd. Die quaestie zal zich des te meer doen gelden, naarmate het overladen van steenkolen op de open zee, uit kolen-transportschepen rechtstreeks op oorlogsvaartuigen, veelvuldiger voorkomt. Daarbij zal zich dan ook de vraag voordoen, of de neutrale Staat het laden van steenkolen op dergelijke transportschepen op zijn territorium mag toestaan. Naar onze meening moet die vraag in bevestigenden zin worden beantwoord, als die transportschepen particuliere vaartuigen zijn en het *overladen* op de belligerente oorlogsschepen niet binnen het territorium van den neutralen Staat plaats heeft. ¹⁾

Evenmin kunnen wij ons vereenigen met de zienswijze in het 2^e Hoofdstuk ontwikkeld, namelijk, dat iedere kolenlevering aan belligerente oorlogsschepen in neutrale havens *in beginsel* diende te zijn verboden. Niet alleen hebben, volgens deze zienswijze, de belligerente oorlogsschepen geen *droit au charbon*, maar hebben zelfs de neutrale Staten niet het recht in hunne havens kolenlevering toe te laten en dus nog veel minder zelf kolen te leveren. Wij cursiveeren hierboven de woorden „in beginsel”, omdat hetgeen Schr. aan de uiteenzetting van zijne meening toevoegt, duidelijk bewijst, hoe moeilijk het is een dergelijk verbod consequent door te voeren.

¹⁾ De hier aangeduide quaestie is vrij ingewikkeld en leent zich niet voor eene vluchtige bespreking. Wellicht ware het gewenscht te bepalen, dat steenkolen (beter: brandstoffen), die als lading door een schip zijn ingenomen in eene haven van een neutralen Staat, niet binnen een bepaalden afstand van de maritieme grens van dien Staat op belligerente oorlogsschepen mogen worden overgeladen. Dit schijnt te meer gewenscht omdat het begrip „maritieme operatiebasis” („base d'opérations navales”) niet bepaald is omschreven (artikel 5 van het zoeven genoemde Verdrag).

Het verleenen van asyl is een recht van den Staat. Hij kan dus aan het geven van asyl bepaalde voorwaarden verbinden. Volgens Schr. moeten de belligerente oorlogsschepen slechts in neutrale havens worden toegelaten onder de voorwaarde, dat die oorlogsschepen er blijven tot aan het einde van den krijg! Maar, de neutrale Staat kan het asyl ook weigeren. Intusschen is het dan de plicht van dien Staat de belligerente oorlogsschepen niet in nood te laten verkeer en... ze kolen te laten innemen. Wij kunnen hier de verzoeking niet weerstaan de desbetreffende woorden van Schr. weder te geven: „Eén uitzondering op dezen regel moet ik echter toelaten. Tot nu toe heb ik steeds verondersteld, dat de neutrale Staat het schip, dat gebrek aan kolen had, in een zijner havens opnam. Het geval kan zich echter voordoen, dat de neutrale Staat aan het schip geen veilige ligplaats in zijn havens of territoriale wateren kan of wil toestaan. Dan zal de neutrale Staat natuurlijk moreel verplicht zijn het schip kolen te laten innemen. Door aan dezen humaniteitsplicht te voldoen, schendt hij dan zijn neutraliteit niet. In dit speciale geval zou ik er zelfs geen bezwaar in zien, wanneer de neutrale Staat bij gebrek aan kolen, aan particulieren toebehoorende, zelf de kolen verstrekke”. (N.B. O. i. volgt uit het voorgaande direct, dat de neutrale Staat daartoe in het onderstelde geval, volgens Schr. moreel *verplicht* ware.) Schr. wil dan den kolenvoorraad in zooverre doen aanvullen, dat de naaste „vreemde haven” kan worden bereikt (hierbij echter de vijandelijke of door den vijand bezette havens buiten beschouwing latende).

Hieruit blijkt dus duidelijk, dat de „verplichting” van een neutralen Staat, om kolenlevering in zijn territoir te verhinderen; niet bestaat, daar toch steeds kolen kunnen worden geleverd, onder het voorwendsel, dat die Staat geen veilige ligplaats wil verleenen. Daar toch *gedurende* het innemen van steenkolen eene veilige ligplaats moet worden verleend, komt de weigering van het geven van asyl dus neer op... het verleenen van asyl tot het innemen van steenkolen.

Aangezien nu de neutrale Staat geheel vrij is om de veilige ligplaats te weigeren (dat wil zeggen: ze toe te staan om kolen in te nemen) of asyl te verleenen (dat wil zeggen: geen kolen te leveren) zou dus de quaestie der kolenlevering zoodoende geheel op losse schroeven worden gezet.

Alles zal afhangen van de willekeur van den neutralen Staat of, wat erger is, veelal van de pressie van den oorlogvoerenden Staat, die bij het weigeren van asyl (lees: verstrekken van steenkolen) aan zijne oorlogsschepen belang heeft.

Wordt het asyl geweigerd en is de „naaste vreemde haven” eene eigen haven van het betrokken belligerente oorlogsschip, dan zal de toestand volgens de regeling, die Schr. voorstaat, geheel de zelfde zijn als zij in 1907 werd aangenomen. Is daarentegen die „naaste vreemde haven” gelegen in het gebied van een anderen neutralen Staat, dan hangt alles af van de houding, die deze ten aanzien van de kolenleve-

ring inneemt. En nu van tweeën een: óf laatstbedoelde Staat weigert óók het asyl (dat wil zeggen: verleent asyl tot het innemen van steenkool), óf wel deze Staat verleent asyl (dat wil zeggen: weigert kolenlevering). In het eerstbedoelde geval zou het doel dat Schr. zich voorstelt, worden gemist; in laatstbedoeld geval zou iedere neutrale Staat het in zijne macht hebben bij elke voorkomende gelegenheid de belligerente oorlogsschepen naar een anderen neutralen Staat te dirigeren, die dan ook zoodoende ten slotte wel veelal zou worden genoodzaakt, de kolen toch maar te leveren, ten einde die oorlogsschepen ten minste kwijt te raken.

Het vraagstuk betreffende de levering van steenkolen (of beter: van brandstoffen) aan belligerente oorlogsschepen in neutrale havens is verre van eenvoudig. Tal van overwegingen doen zich daarbij gelden. Juist dáárom is eene regeling gewenscht, die de bevoegdheid der neutrale Staten zoo duidelijk omlijnt, als slechts eenigermate mogelijk is. De redactie der desbetreffende artikelen (19 en 20) van het meergenoemd Verdrag van 1907, werd niet vastgesteld zonder langdurig beraad, terwijl sommige Mogendheden niet nalieten „reserves” ten aanzien dezer artikelen te formuleeren. In het Rapport van prof. LOUIS RENAULT wordt ten opzichte van de artt. 19 en 20 gezegd: „Le débat n'a porté que sur le charbon ou mieux sur le combustible”.

In elk geval bezitten thans de neutrale Staten eene regeling, waaraan zij zich kunnen houden, en die o. i. verre de voorkeur verdient, boven die, welke door Schr. wordt voorgestaan.

Voor neutrale Staten, en met name voor de kleine, is het in hooge mate gewenscht, dat vooral ten aanzien van het maritieme asylrecht *duidelijke* regels worden gesteld en, dat geene regeling worde getroffen, die in de praktijk de deur openzet voor willekeur en onzekerheid.

Al kunnen wij ons dus niet vereenigen met de conclusies van den Schrijver, zoo neemt dit niet weg, dat wij de lezing van zijn geschrift ten zeerste kunnen aanbevelen. Want, afgescheiden van de slotsommen waartoe hij komt, bevat zijne belangrijke verhandeling over de steenkolenlevering aan belligerenten niet alleen veel wetenswaardige gegevens, maar ook tal van gezichtspunten en beschouwingen, die tot ernstige overweging opwekken.

„Zijn „boekje” is een werk van blijvende waarde.

v. O.

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Amerika. (Ver. St. v. N.-): De nieuwe soldijverhooging, N. M. B., N°. 15. Granaatkartets v./d. inf., M. Woch., N°. 127. De marine, Strefleur., Oct.

België: Nieuwe velduniform, Allg. Schw. M. Z., N°. 42.

Brazilië: Reorganisatie van het leger, Int. Rev., Oct., en Strefleur., Oct.

Bulgarijë: De artilleriebewapening, N. M. B., N°s. 12/13. Machinegeweren, M. Woch., N°. 128. Machinegew.-compagnieën, Rev. mil., Oct. Het leger (samenstelling), Rev. mil., Juni en Juli, en N. M. B., N°. 16.

Denemarken: Het rapport van de parlementaire Commissie van defensie, Rev. mil., Oct.

Duitschland: Officierstractementen. Veldkeukens, N. M. B., N°. 14. Karabijnen bij de veldart., Schw. A. u. G., Sept. De oorlogssterkte van verschillende eenheden, M. Zeit., N°. 42. Pantserautomobiel-snelvuurgeschut, Allg. Schw. M. Z., N°. 40. Nieuw pantserprojectiel van KRUPP. Voorgenomen verwapening v./d. bergartillerie. Het motorluchtschip ZEPPELIN Nr. IV, Mitt. A. u. G., H., 10.

Engeland: Het bezoek van de Eng. vloot aan Denemarken. Nieuw model berggeschut, Jahrb. A. u. M., Oct. Gebreken der remonteering, Int. Rev., Oct. Strijdkrachten ter zee, N. M. B., N°. 16.

Frankrijk: Het werpen van projectielen uit luchtschepen. Ongevallen bij de scheepsartillerie (uitv.). Mobiele batterijen van 4 of van 6 stukken. Militaire scholen. Proeven met kleeding en uitrusting. Bereden terreinverkenneren. Oorlogs- en Marinebegrooting 1909. Machinegeweren, Jahrb. A. u. M., Oct. Over de nieuwe organisatie en bewapening der veldartillerie. De nieuwste slagschepen. Gebreken der legeraanvulling. Mil. ervaringen uit Marokko, Int. Rev., Oct. Recrutencontingent '08, N. M. B., N°. 14. Oorlogsbestemming voor automobielen, Schw. A. u. G., Sept. 2-jarige dienstdienst v. d. cav., M. Woch., N°. 129. Samenwerking tusschen de versch. Wapens, Allg. Schw. M. Z., N°. 42. Organisatie vestingartillerie, Mitt. A. u. G., H. 10. Vermeerdering der art., Strefll., Oct.

Griekenland: Over de teruglooprem van het veldgeschut (SCHNEIDER), Jahrb. A. u. M., Oct. Sterkte van het leger, N. M. B., N°s. 12/13.

Italië: Gecombineerde leger- en vlootmanoeuvres. Marine, Jahrb. A. u. M., Oct. De 2-jarige diensttijd en de korporaals, Int. Rev., Oct.

Japan: Een legerbevel van den Mikado. Militaire volksopvoeding, Int. Rev., Oct. Sterkte van het officierskorps. Machinegeweer-manoeuvres, N. M. B., N°. 15. Een werk over den R.-Jap. oorlog onder leiding van de Jap. Gen. Staf. Machinegeweren, M. Woch., N°. 129. Legerorganisatie (uitv.), Mitt. A. u. G., H. 10.

Oost.-Hong.: Telefoonpatrouilles. Onafhankelijke richtlijn, Jahrb. A. u. M., Oct. Nieuwe bepalingen omtrent reclames. Int. Rev., Oct. Nieuwe cav.-bewapening, N. M. B., N°. 14. Het vrijw. automobiel- en motorrijwiel-korps, M. Zeit., N°. 42. De mitrailleur „SCHWARZLOSE”. Oprichting van nieuwe afdⁿ. machinegewⁿ. Wijziging organ. pioniers. Verhooging officierstractementen. Art.- en inf.-munitie bij het legerkorps, Rev. mil., Oct.

Rusland: Het „Rechenschaftsbericht an den Zaren über den Russ.-Jap. Krieg”, van KOEROPATKIN, zoo juist in het Duitsch verschenen, Jahrb. A. u. M., Oct. Een nieuw inf.-pionier-voorschrift. Nieuwe uniformen, Int. Rev. Oct. De groote troepenoefeningen, N. M. B., N°. 14. Organisatie vest.-art^{ie}., Mitt. A. u. G., H. 10. Nieuw voorschrift v./d. beoordeeling van inf.- en cav.- off. Streffleur., Oct.

Spanje: Verdeeling van het snelvuurgeschutmaterieel over de regimenten veldart., Int. Rev., Oct.

Turkije: Nieuwe (ontwerp) legerwet, N. M. B., Nos. 12/13. Het leger (organ. enz.), Rev. mil., Oct. en N. M. B., N°. 16.

Zwitserland: Nieuwe uniformen. Nieuwe bevorderingsvoorschriften, Int. Rev., Oct. Nieuwe houwitsers. Reorganisatieplannen, N. M. B., N°. 14. Vermeerdering draagbaar gereedschap b./d. infanterie, Mitt. A. u. G., H. 10.

Algemeen: Luchtscheepvaart (Duitschl., Eng., Frankrijk, Italië, Zwitserland en Amerika). Automobielwezen (Duitschl., Eng., Frankrijk). Draadlooze telegrafie en telefonie (Duitschl., Denem. Frankr. Italië en Spanje), Streffleur., Oct.

De rapporten der Deensche Landverdedigings-
Commissie.

(Verzorgd van H. F. S.)

Ter aankondiging ontvangen.

L'artillerie de campagne en liaison avec les autres armes, par le Général H. LANGLOIS, Sénateur, ancien membre du conseil supérieur de la guerre. Nouvelle édition, revue et complétée. *Paris*, 1908. R. CHAPELOT ET CIE.

Vers la Bérésina (1812), par le Général-Major R. B. F. VAN VLIJMEN, Membre de la seconde chambre des représentants des Pays-Bas. D'après des documents nouveaux. Avec deux cartes. 1908. *Amsterdam*, C. L. VAN LANGENHUYSEN. *Paris*, PLON-NOURRIT ET CIE.

Uitgegeven door de uitgeverij van de *De Waerheit* te Rotterdam.

De Waerheit wordt uitgegeven door de uitgeverij van de *De Waerheit* te Rotterdam. Het is een blad van twee pagina's met een inhoud van nieuws, berichten, en opinie. Het wordt uitgegeven op zaterdag. De prijs is vijf cent per exemplaar.

De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10. De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10.

De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10. De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10.

De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10. De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10.

De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10. De uitgeverij van de *De Waerheit* is te bereiken op de adressen: Rotterdam, H. G. B. 10.